

השער השני

- (א) נפ' ליתא.
- (ב) שמיני פדשה ט'.
- (ג) ויקרא יא' לו.
- (ד) נפ' : מעין ונור.
- (ה) נשנה ה.
- (ו) נפ' : ואפילו.
- (ז) מיותר ויריך.
- (ח) למתקו ונפ' ליתא.
- (ט) תקנתו ע"פ פ'.
- (ס) נפ' נשנות :
- (י) ויקום.
- (יא) דברי רבנו הונא.
- (יב) נפ' : ח"ג סי'.
- (יג) לה.

לפני שנעשו כלן זה
 (והראה) לי שלא
 ידעתי דכיון שיוצאין
 מעט עד שלא יכיל

האבאר בו ארבעים סאה אלו אם מטהרין דוקא באשבורן, או אפילו בווחלין, כן תורת כהנים אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור, אי מה מעיין מטהר בווחלין, מקוה מטהר בווחלין, ת"ל אך מעיין, מעיין מטהר בווחלין והמקוה באשבורן, וכן בחמישי של מקואות, הווחלין כמעין, הנוטפין כמקוה, העיד ר' צדוק על הווחלין, על הנוטפין שהן כשרין. נוטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה, אפילו זבה אפילו יורד וטובל, כלומר, (אלו) [אפילו] נקב המקוה ונעשה זוחל, סומך מקל הנקב במקל, ואפילו זב או זבה סומך ביד או ברגל, כדי שלא יחלו המים ויהיו עומדין ונקיין, שלא יצאו ונעשו אשבורן, ויורד מי מי שצריך טבילה וטובל בו. האם בעת זוחל לא יטבול, שנעשו המים זוחלין, שאין המים הנוטפין מטהרין אלא באשבורן, משום שלא יחסרו המים מארבעים סאה קאמר, אלא אפילו יהא שם ארבעים או אפילו

שעשאן זוחלין ד
 נפ' : לכא עינת רז
 פ' : מעין מסוגי' ז.

פיה מ"ה נוטפין /
 אפילו נקב אפילו זכ וז
 פ' : חומר כל דבר שהוא נ

שולי האדרת

זיהיה רביעות שיוטיל לזיוף, [מיהו א"ל להקל אלהי
 כן יש חיבור מעליה]. ורק להרא' בצע"ה לריך זיהיה
 הפחות רביעות כשרים, ואז חשיב להטקף, ומה שכתב
 הש"ך בס"ק קכ"ז דעני רביעות ומוכה כן בכל הש"ס והפוסקים
 ע"כ לריך שוין, דלא מלאנו אלא להרא' צ"ד דסבר בן.

ג] עוד כתב בצע"ה שם, דדוקא בעוקה לריך זיהיה כשה"כ להכנס בעיניו זכו רביעות, אבל בחורין שאין לריך זיהיו מחוברין כשה"כ אלא אפילו כשה"כ, ה"כ לא בעיניו זכו רביעות מים, דהו מקוה הוא. ונראה דגם לענין מי פירות דין זה נכון, דכל שאין נזכרים בפני עמלן, הוי בחילוי נתונים במקוה ממש, ומכאן דבס' נתן ועל.

ובפסול זוחלין, נראה
 דאם המים זוחלים למ
 יב' נחשבים כזוחלין, ואפי

הבעליזים, הוי כענין
 דהתחחוחים נפסלי
 וז' חלו מלמעלה, וז

דאחר שיתחשב שילאו
 ע"ה עוברת אמת המים.
 התחחוחים בכללם, מיה

הגדורים בכלים ועוד
 מ' מחליכס, ואז גל המי
 ק"ה גל ק', דהחס בעהר
 ו' ואמנם אס' ז' לטב

באשבורן, עוד הקב
 תורה, דמשמע בחו"י
 יב' שטובר בשטף, אבל
 החחוחים בכלל זחילה, ומג'

דאפשר לאוקמינה
 מ' - הכולכת צ"ד נוגג
 ג' וד' הוי צמ"ח א

ד] ולדינא למדנו ה. מקוה שלימה שנתן סאה ונטל סאה מי פירות אפילו עד רובא וקדח ממנה רביעות צלידה ומחמתה כשה"כ, עובלין רביעות לדברי הכל, ז. קדח רביעות צ"ד. מקוה שלם, אפילו כל הרביעות שאובין, עובלין שם, דאפילו אם הרא' צ"ד חולק זבה וכמו שסתפקו לעיל, מ"מ סוגיה ה"ה של רוב הפוסקים שמוטיל השקא לשאוב מן הכל, ג. היתר הרביעות כולה מי פירות, לדי' אין עובלים. ד. היתר רביעות מים כשרים ונתן ונטל מקלח מי פירות נפסל מלהטקף דרביעות אין השוצה לנטל, ולעיל כתבנו דאפשר דרש"י חולק זבה, ה. מקוה מלומלמת וקדח ממנה רביעות ונתן ונטל מקלח, לרא' צ"ד אסור לעבול אפילו בגדולה, ואפילו אם נתן ונטל שאובין, ולדעת רש"י יש להסתפק בזמי פירות, דאפשר דנטל לגבי כל המקוה שיש בה רוב כשרים, ו. חסרה צ"ד חסרה ומחוברת כשה"כ ומלמלמת שניהם למקוה אחת כשרים אס' נתן ונטל סאה בחד מהם אפשר דנפסל לדעת הפוסקים אפילו בשאובין, ולדין זמי פירות, ז. עוקה המחוברת למקוה ונתן זבה מלאה על מלאה מי פירות, וכ"כ רוב מי פירות מצטלים הכשרים שבעוקה ואין מוטיל הרוב שבעוקה גדולה להטקף לביעול כמו פירות, ודמי לחציה שבעכות דף ד' וכמ"ש בתוספות בצורות נה א', ה. עוקה שאין בה רביעות לדעת ר"ה אין מוטיל אפילו היא מחוברת למקוה שלם ולדעת רש"י ר"ה והיראים הוי חיבור מעליה, ג. עוקה שאין בה רביעות, המחוברת למקוה גדולה, ואין צין שניהם אלא מי סאה, אין עובלים אפילו בגדולה [לדעת ר"ה].

ומה שכתב הש"ך סי"ק קכ"ז תמוה, ונראה שלא ראה דברי הרא' צ"ד אלא צ"ה, ושם לא הביא סוף דברי לחלק בין חורין לעוקה, ועיין לקמן.

תו כתב הראב"ד שם דהא דנתן סאה ונטל סאה אינו משלים לרביעות, דוקא בשנטל ונתן דהיינו השלמה, אבל אם נתן ולא נטל אינו פוסל, מ"מ מקוה שלם הוא ואינו נפסל בשאובים, כדון מקוה הגדול שהוא מחובר לו, ע"כ. ואם רביעות של תורה קאמר, יש להסתפק בכונתו, אס' עד רובו כנגדו קאמר, או אפילו רבו השאובין כשר, דלא נפסל כדון המעין, אבל מדון קמא קמא טביל א"ל לידון זבה, דהא רביעות אין מצטלות, וכדלעיל, ואם במחוברת כשה"כ קאיידי כל שנתן זב בשר, דהמקוה בשלם מטכרת. ואי זמי פירות קאמר, אפשר דאס' רבו על הכשרים דפוסלים, וכבר כתבנו דאפילו לרש"י אפשר דהדין כן. ואי קאי אדלעיל, לכאורה משמע דאמקוה שלימה צ"ד קאמר, וי"ש.

וביראים סימן כ"ו פירש ה"א דר"פ במחוברת בפחות משכ"ה, או בגוד אחיה, דאז מהני רביעות של תורה, דדוקא באתא מהיכשרה דמקוה. אלא לריך עיין לאוקמי לדידיה סוגיה דפסחים י"ז ז', דמשמע שם דרביעות מטכרת דין תורה אפילו לא זבה ממקוה גדולה. ועיין שם צ"ה ר"ה דנראה דפי כהיראים, ואכן רבו של היראים ר"ה כהשוצה בספר הישר כתב זה לשונו, ולמריין צ"ה דזכחים דאס' קדח צו רביעות אש"ג דבעלוב בחבור פחות משפופרת, א"כ בגוד אחיה, מצטלין, דההיכשרה דמקוה קאחי ע"ש. וזכו אפילו לאחר שצטלוהו, דבחיבור קטן העמודהו חכמים על דין תורה, ומותר לעבול בהם, אבל ביראים מפורש שם דהדין תורה קאי.

ולמדנו דלשיעור רש"י והתוספות היראים ור"ה, ואפשר דכן שיטת ר"ה, דבמקוה חסר צ"ד מקוה שלם, אין לריך להקפיד

גורת הבית אפרס"א
 שער ה"א

(א) כל: יראה.
וכל הקטע בתשנ"ז
ה"א ס' י.

כמה, לפי שנעשו כלן זוחלין, וכדקתני נוטפין שעשאן זוחלין, דאלמא טעמא משום זחילה היא. ונראה (א) לי שלא אמרו אלא בשנקב המקוה רחב שהמים היוצאין ממנו נראית זחילתו, דכיון שיוצאין כל כך עד שתראה זחילתו, דנין אותו כזוחל ממש, הא מקוה מים שנקב מעט עד שלא יכיל המים, ונוסף מעט מעט, והולך וחסר, אין זה נקרא זוחל, שהרי

שולי האדרת

[ענין פסול זוחלין במקוה המחילה]

נוטפין שעשאן זוחלין דאלמא טעמא משום זחילה היא. כדאי לבאר שיטת רבנו נבחר סוגיה זוחלין ועיקרי דיונים הנובעין מסוגיה זו.

[א] פ"ה מ"ה נוטפין שעשאן זוחלים סומך חפילו מקל חפילו קנה חפילו זכ וזכה יורד ועיבל דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מחילין בו כו'. עיין בר"ש, וברא"ש בפירושו וזכרונות סומך יא. ומבואר בר"ש דהלוק חסרתה בר"ש דמניעת החילה על ידי דבר המקבל טומאה, הוי גבוה ע"י דהמק"ע. דכיון דהמקוה כבר נשוי ושלם, מה שמונע פיסולו, אין זה בגדר הויי שנאמר (שמות על ידי דבר עמא. ונראה, דחפילו לא ישאר מי סאה במקוה אם לא שיסתחו החילה, ונמלא דשיעור הכשר המקוה ומשה על ידי דבר בטמא, מכל מקום אין זה בגדר כו'. ולשיטת בר"ש נחלקו צור ר' יודא ור' יוסי, ואפשר דהלכה כר' יודא, כיון דכ"ה לקמן דאמרי' ומודים שהוא גודר בכלים, אלו כותיה. והכלים הם מקבלי טומאה כו', דכתן וכלים עמם לא הועילו, שמע מינה דמקבלים טומאה. וכן ראייתו נאור ורוע סוף הלכות נדה שפי' כן בשם ר"ש מספונע עיין שם. לפי"ז לא חיכפה לן אם אחד מדופני המקוה הוי דבר המקבל טומאה דומיה דגודר בליס כו'. וכן סותמים נקבי המקוה במעליות שמקבלים טומאה. מיהו צעור בתז דלר"ש לא יסתום בידו ולא בדבר המקבל טומאה, שי"מ דפסק כר' יוסי ועי' צ"ח.

[ב] ובפסול זוחלין. נראה מהר"ש זבלכות דפי' שיטת בר"ש דאם המים זוחלים למעלה, כל המים שבמקוה חפילו שלמטה נחשבים כזוחלין, וחפילו יש למטה מן הנקב מי סאה ומעליו העליונים, הוי כעובל זוחלים. וברא"ש חולק על סברא זו דהתחתונים נפסלים. ומביא ראייה מגודר כלים, דח"ל שלא יחלו למעלה. וכן מבואר מלא שאובין כו' דפי"ג, ומשמע דאחר שיתחשב שיאלו השאובים עובלים צבור, ח"ש"פ שלמעלה עוברת אמת המים. ומוכרח דצור שזוחל למעלה, אין התחתונים בכללם. מיהו אין אלו קושיות מכריעות, דאפשר דגודרים בכלים ועובלים, כל זמן שעדיין אין המים עוברים מחליבם, ואז גל המים צמצם אשבורן. והא דפי"ג נמי לא קשה גל כך, דהאם בעברה שאובים עסקין דמכני חפילו זוחלים, ואמנם אם צא לעובל שם חינו עובל, אלא אם כן גל המים באשבורן, עוד הקשה בר"ש דאין זה גדר זחילה דאסרה תורה, דמשמע צח"כ דפסולין דומיה זחילה מעין, וכיוני שצור בשטף, אצל מה שזוחל בנקב, אי אפשר דהתחתונים בכלל זחילה. ומג' גוממיות חגיגה יט א לא הקשה בר"ש, דאפשר לאוקמי בהגומות הם אשבורן ממש, וכן אמת מים בהולכה צד נוגעת בהם ואין מים מן הגומות יזחלים כלל, ולדי"ה הוי צמצם אשבורן. [וכגרי"א בסי"ק ג' הביא

חמיה [א]. הו הביא בר"ש דעת אחד המחברים שצובר, דחפילו זוחלת המקוה דרך סדק זכוחל נפסלת. ועל זה נמקשה בר"ש דודאי אין זה דומיה זחילה מעיין, [וגם בר"ש לא קאמר אלא צניקב, שהמים שוטפים דרך הנקב, אצל סדק שהמים נוטפים, לא הוי זחילה לפסול]. וחו גודר בכלים ח"ל להדק הכלים שלא ילא כלום, ועי"כ דורך סדק חינו בגדר פסול.

שוב ראייתי דיש מקום לפרש דחפילו בר"ש לא אסר לעבול במים שלמטה מן הנקב אם יש בהם מי סאה באשבורן, ואין זחילה שלמעלה פוסלת את התחתונים, וברא"ש לא חלק עליו אלא אסברתו דמונע את הפיסול הוי בכלל הויי, וכ"ש שיש עיקר מקוה בשדה. ומה שהקשה הר"ש מגודר כלים ומבואר מלא שאובים, דדעת המחבר קמקשה, דהויי משמע לו דעתו דאסור לעבול חפילו כשממלאם עמלו לעבול בתחתונים. ולפי"ז דעת בר"ש וברא"ש לבחור לעבול תחת הנקב.

וממה דבר"ש מפרש מחיתין בענין אחר, או לפי מה שפירש בר"מ וברא"ש מקלסו, נמלא, שאין המשנה מדברת כלל בדיון זחילה דרך נקב, ואם כן אפשר דדעת בר"ש עלמו החילה דרך נקב, אין זה בגדר הזחילות הפסולות, דלא הוי דומיה זחילה מעיין. וכיון שנתון צח"כ כחלי אשבורן, ח"ש"פ שנגערו קאמס ללאה, כל זמן שאין שוטפים כדרך המעין לא חשוב זוחלין, הן לענין פסול זוחלין, וכן לחסרון חיבור ואפשר לעבול חפילו כנגד הנקב ולסברא זו אם יש מי סאה במקוה עובלים, ולא חיכפה לן כלל בזחילה הנקב, כל זמן שנשאר שיעור הכשר מקוה. אצל יש לפרש דבר"ש מודה דבזוחלין עמם אין עובלים, דהו דמי לחילה המעין כיון שהם נגד הנקב. וברא"ש פליג דעיקר סברת הויי על ידי טומאה, ובצר דחפילו סתם זחילה הנקב דצד עמא, לא נפסל. וכן פליג אסברא דמתחמת שזוחל למעלה, נפסלים חפילו התחתונים שמתחת לנקב. ולפי"ז אם הנקב נמוך חוץ שיעור מי סאה, כל המים שלמעלה עד הנקב, פסולים, כיון שהם עומדים ללאה, ונמלא שהם שיעור מי סאה מים נחים ואפשר שגם אלו שלמעלה אם אין הנקב רחב ולא ניכר בהם הזחילה כשרים, אצל אם הנקב גבוה וישארו מי סאה למטה מן הנקב, אזי מותר לעבול כשממלאם לעבול רק למטה מן הנקב.

ואפשר עוד לפרש דח"ש"פ שהמים העליונים הוי זוחלין, מיהו כיון שלמטה מצלדי הזוחלין יש מקוה כשר, כל שיש עיקר מקוה בהכשר לא נפסל אם יש קלת מים פסולים, דמקוה מים יב"י טהור, וכיון שיש מקוה טהור שוב אין שום דבר פוסלה. אצל אם אין למטה מן הנקב שיעור מקוה אז אי אפשר לררף העליונים, דהם מים פסולים, דהא זוחלים הם. ואין להקשות דאם כן זוחלים שיאלו מן המקוה לחוץ, אמאי אין עובלים בהם כיון שצדום מקוה כשר. ועוד, כל הנהרות ודאי יש בהם אשבורן מי סאה, דהא אי אפשר שלא יהיה

ו; שנינו
זלין אף
ושנינו
פן שרבו
פילו זכ
מקום
עומדים
בעודנו
א, ולא
אפילו
אלה הם
היה לכל
שכתב
יפוסקים
של סאה
מחוצתה
ד מקוה
וילו אם
ההלכה
היתה
רביעית
לעבול,
י חולק
ן וטעם
אם נתן
דאפשר
יה צד
כשרה,
בר"ש
למקוה
פירות,
גדולה
ד ח
רביעית
שלם,
שאין
ז אלא
ן לא
דמי'
וכמי'
דברים
ו ס"ב
דבועה

נוכחות וציונים
(יב) תניס כב, ה.
(יג) מקולות פ"ב
ו"ב.
(יד) כפ' למה.
(טו) ס: טהרות.

הקרקע חלחולי מחלחלה (י) ומטפטפת, ונבלעין המים מעט מעט במקומן, ואפילו הכי כע
ושנינו (יג) מקוה שנמדד ונמצא חסר, כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות, דה
חסר הא נמצאו בו ארבעים סאה טהורות (יד) אע"פ שחסר ממדתו הראשונה, טהרות
ואם איתא נחוש שמא נשבר הבור מלמטה ונעשה זוחל, דהא ספק בדאורייתא הוא, א

שולי האדרת

זהו בור או פחח מחזיק מי סאה ואם בן כל הזוחלים יעבור, ונדרים מה א חיישין שמא רבו נוטפין על הזוחלים. אין זה קושית כלל דשאני זוחלין בחוץ, או נזהר אם רבו הנוטפים דשם אפשר לפסול משום דאין זוחלין חיבור וכמ"ש להלן. דמים זוחלים אפילו בשעה שזה הוי כגלל קטפרס ולפ"י נמלא שאין להם חיבור עם המקוה. משא"כ אם הם בחוץ כחלי המקוה, אע"פ שיש מקום לומר דפסולין מדון זוחלים, מכל מקום אין זה בגדר פסול קטפרס, דכל שבמחילות נעשים אחת, והם פשוט ודבכלי נקוב והמים זוחלים דרך הנקב, ונגע טמא במים שבכלי, או שהיה שם יין ונגע כותי בהם, וזדאלי נפסלו כל מה שעדיין בכלי, ולא אמרינן דזה דזוחלין אין חיבור ולא גפסל רק נגיעת גרודא אלא בכל המים גאסרים. והטעם דכל שנמלאים בחוץ הכלי הוי מחוברין שכללי מרפן, ואע"פ שסופס ללחא, עדיין הם בגדר אשבורן. ולכן כשזוחלים המים אע"פ שזה פסול דדון מי מקוה, מכל מקום עדיין חיבור הם לגבי דון חיבורים, ונמלא שם מחוברים למקוה בשלימה שישנה חתח הנקב. אבל בחוץ או בנהרות אע"פ שיש מקוה שלימה כשירה, מכל מקום אין הזוחלים חיבור, ודין השקה לא מלינו זוחלים וכמ"ש התה"ד סימן ר"ב. מיכה אין זה מוכרח ויש לומר איפכא דאם זוחלים בשעה שהיה הוי חיבור, אין מקום לחלק בין זוחלים בחוץ המחילות ולחוץ, ואם אסורים בחוץ גם בפנים יש לאסור, אם לא שחלק שאין זה בגדר זוחלה.

וממה שבי הרא"ש אחר שפי פירשו, דלפירוש זה אין לפסול מקוה שמימיו יולאין לחוץ, אין להביא מה שזו ראייה. דאפשר לפרש כוונתו דאם סתמו ועיכבו הזוחלה אפילו הוי הנקב למטה ממי סאה דבין לפי הרא"ש ובין לפי המחברים פסול, משום הוי על ידי עומאה, לפי פ"י הרא"ש אין שורש לכל זה, לומר שמינית הזוחלה בכלל הוייה הוה. וס"ל להרא"ש דמותר לעבול זה אפילו סתמו בדבר העמא, וכ"כ הרא"ש בתשובה דמותר לסתום צמטלויות שיש בה ג' על ג'.

וז"ל בעור מקוה שנסדק כו, יש פוסלן אוחו אפילו יש בו כמה סאין כו, לפי שכוון שמים העלווים ונערים ללחא השוב כולו זוחלים. וה"א הרא"ש ז"ל כחז דדאי אם ישארו צו מי סאה אחר שיאלו קאמן דרך הסדק כשר, אבל אם לא ישארו צו מי סאה פסול ע"כ, ודעה ראשונה הוה של אחד מהמחברים שהביא הרא"ש, דליכא למימר דהכוונה להר"ש, דמנין שמודה הר"ש דנסדק, ואפשר דוקא נפרץ, שהמים הולכים בשטף ובעין זוחלת מעין. ומדברי בעור יש להוכיח במאי דנסחפקנו לעיל דיש סברה לפסול גם התחתונים כאילו הכל זוחלים, ועוד מבוחר דעת הרא"ש לחלק אם ישארו מי סאה אחר שיאלו קאמן, ובין אם לא ישארו צו מי סאה. ונראה דליף זלח ממה שהרא"ש בתשובה הביא דעת הר"ש, ופירשה דדוקא אם לא נשאר מי סאה. ועוד דמכל ראויה הרא"ש אין להוכיח

רק דאין הכל נעשו זוחלין, אבל להתיר לעבול זוחלין מי
אין שום מקור להתיר, וכן פסק מנן בשו"ע סעיף ג, משה
דמשמע ליה דלית מאן דפליג דאין זה, ואפשר גם דזו
שיעור הרא"ש, והרא"ש פליג רק אסברה הוייה בדבר המקוה
עומאה.

אבל כשהצ"ח ח"א סימן יז כתב דזה לשונו, אבל הרא"ש
על דרך אחרת, וכן הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה יש לו דעה
אחרת בפירושה, ולפי הפ"י האלו אם היתה נכרת זוחליה
[היינו אפילו אם נכרת זחילתו, ולאפקויה מדעת הרשב"א
שהביא לעיל מהלך דין נכרת לאיזה נכרת] אפילו יל
ישאר במקוה מי סאה כשהפסק זחילתו לא מפסול כה"ל
ע"כ. ומבוחר דהוא מפרש דהרא"ש לגמרי התיר לעבול, משום
זחילה דרך נקב אין זה כדרך זחילת מעין ואין לפסול.
ובמהרי"ק סימן קנ"ו כתב דהדין דלא הכשיר הרא"ש
אלא לעבול למטה מן הנקב, אבל למעלה אפילו הוה למעלה
ממי סאה אין לעבול, דהוי כעובל צוחלים.

ג] ודעת הגר"א ז"ל דאין פסול מיוחד של זוחלין, אלא
העיקר דאין זוחלין חיבור, ובמקוה דלריך שיטור מי סאה
כשהמים זוחלים אינם מחברים וליכא שיטור, ולפ"י אין
נפקא מינה כלל במקום הנקב, אלא אם יש אשבורן מי סאה
עובלין, אפילו שאר המים זוחלים. ולפמ"ש לעיל דהמים
שבחוץ המחילות הוי אשבורן כל שלא ילאו לחוץ, אם כן אפשר
להגרי"א ז"ל עובלים בכל המקוה. מיכה אלו שכנגד הנקב
ממש אפשר דהוב זוחלים ממש, ואין עובלים בהם. ויש
זו אין נפ"מ במה שחי הרשב"א דזחילה שאינה נכרת
שמייה זחילה, דהכו רב לשיטתא דמשום דזוחל מקאנת, הוי
כל המים זוחלים, אבל להגרי"א ז"ל אלו שזוחלים הוי זוחלים
אפילו אין נכרים. ומה שבפנים אפילו נכרת זחילתו
מיפסלי בהכי, וכ"כ הגר"א דגהבותיו ס"ק ל"ו. ובמקוה
מזוממח שאין זה רק מי סאה פיסל נקב משהו אף שאין
ניכר, דלוחו המעט חשיב ודאי זוחל ונפחה שיטור מי סאה
ויש להקשות דא"כ מאי קאמר בפ"ק משנה ז מעין שרבו עליו
כו מעבר באשבורן ובכל שהו, דבשלמא אי פסול זוחלין
במקוה הוי דין מיוחד, יוחא, דאע"פ שיש להם עדיין מעלת
מעין לעבר בכל שהו, מכל מקום להבשר זחילה דומין למקוה
דהוי פסול במקוה. אבל להגרי"א דמה דמעין מעבר זוחלין
הוה משום דמעבר בכ"ש, אם כן אף אפשר שאחר שיש
מעבר בכ"ש, מכל מקום נזיקין לאשבורן, וי"ל דע"כ הגר"א
מפרש כהר"ן צנדרים [נחבאר להלן בשער יא] דהפירוש
דמקומות מקומות יש, ובמקומות דמעבר בכ"ש, מעבר נש
זחילה.

וסברת הגר"א דוקא לשיעור הריב"ש והרבנו יונה דסיבת
לבו דפסול קטפרס אפילו בשעה שהיה, אבל לשיעור חו"ס
חגיגה יע א ד"ה ולגזור, וכ"כ הרא"ש פ"ד מ"ד וכמ"ש להלן

6

ועלם לא אמרו אלא כשווחל ממש שזחילתן נראת ^{טו} דעכשו כל המים שבמקוה נידונין ^{טז} : חזילתן
 וחילין, ואפילו יש בו מאה סאין, ולא די לנוטפין שאין מטהרין בזוחלין, אלא אפי' ^{יז} : בשער האחד
 מעין שמטהר בזוחלין כמו שיתבאר למטה ^{יח} אם רבו עליו הנוטפין אינו מטהר אלא ^{יט} : עשרה.
 אשבורן. ואפילו הנהרות המושכין מן המעיין כל שהן בספק אם רבו הנוטפין עד

שולי האדרת

ועוד נראה, דלא דמי פסול נועטין לפסול זחילה, שאין
 הזחילה פסול בעצם המים, דהא אם נעמדו אחר כך באשבורן
 כשרים, ולכן אין שייך שיגמרו הזוחלין המרוצים את העומדים
 להיות דניס, דהא גם דין המרוצים כשועלו באשבורן חזרים
 להכשרם, ולכן כשהמעטים נעזרים ועומדים כשרים, דזהו
 באמת גם דין המרוצים. אולם בנדריש שם כיון דכולם במצב
 של זחילה, עיקר הנידון אחז דין יש למים האלו, וכיון
 דהמרוצים נועטים הם, גזירים את המעטים גם כן שיהיו
 עליהם שם מקוה, ויתבטל מהם שם מעין, ומשום כן דייס
 באשבורן.

ה] ובגדר זוחלים, כתב הרשב"ש סימן רל"ב דזוקא מוס
 הזוחלים והולכים, אבל אם נתפחו בהגרה מחמת אדם או
 ד"א, כיון שזמן המקוה ברו ואליו הם שצוים בסור המכריח לא
 חשיבי זוחלים. והביא ראיה מג' מקוואות והשאוב מן הבר.
 וממחש שהיא נהוה ע"ג המערה כו', ומכא דר"י דהם היו
 רגלין של ראשון כו', דאע"ג דבכל המקומות האלו המים
 במצב זחילה ואינם עומדים, מכל מקום חשיבי אשבורן לעבול
 בהם, וע"כ דרך זחילה בעין המעין הבולכים ללא שוב הוה
 זחילה, אבל אם הולכים וחוזרים זהו בכלל חיותייהו דמקוה,
 דכן הוא דרך המקוה בשעה שאדם עובל בחזקה נתפחים
 המים ומתפזזים ללא, וכשהאדם יולא חוזרים להם, ואין זה
 בגדר זחילה, אלא הוה בכלל גדוודים וגלים שבמקוה. וברבי"ש
 מבואר דטובלין כלים במים שעלו ונתפחו על הכתלים שהיו
 במשופט, כל זמן שמחוצר בקליפת השם לעיקר המקוה, ואין
 שייך לדין גוד חסיק, אלא עדיין כמעורב למקוה וטובל במקוה
 עומה. ולפי"ז לריד עיון אמאי ביהו רגלו של ראשון כו' אחיזין
 להחיר רק מדין גוד אחיה ואסיק, מאחר דלדין זוחלין
 מכשרינן מכיון דהא לא היו זחילה דאל המקוה חוזרים לברא,
 מימא דגם לענין חיבור, עדיין הוי כמעורב, וטובל במקוה
 עומה, ולא נעטרך להיחר צנירין גוד אחיה. ויש לומר, דודאי
 מחולק הדין דחיבורים מפסול הזוחלין, דלענין זחילה הגדר
 הוא דהולכים ואינם שצוים, דהוה המצב לפסול, ואם הולך
 ושב זה אינו גדר זחילה הדומה לזחילה המעין, ואפילו ילא
 קלח מן המקוה מחמת כוח המכריח וחוזר לאו זחילה היא, אבל
 ודאי לענין חיבורים יש נפקא מינה אם המים נתפחו קלח
 על הכתלים מחמת גדווד המים, דעדיין הוי מחוצר למקוה
 שכן הוא דרך המקוואות שיעודו במקלח ויתפחו על הקירות,
 ואין לריד להלכות גוד חסיק ואחיה, אבל כשאדם חלשם
 צולחיתו, אע"פ שאין הם בגדר זוחלים, מיהו אין הם מחוזרים
 למקוה להיות במקוה עומה אלא שיש לנרפן מכה דין החיבורים,
 ושפיר איפלגו ר"ע ור"י אי חמרינן גוד חסיק.

בש"ך ס"ק ק"ב כתב דאפילו לשיטת רבנו זיהמרדכי דס"ל
 דאם זוחל מקלחו הוי כולו כזוחלים, דוקא זוחל ממילא, אבל
 אם ילאו המים מכה אדם הטובל, אפילו אין חוזרים המים,

הואיל דקטפרס ע"כ מוכרח לחדש דפסול זוחלין הוי פסול
 מיוחד הוה ממה דלוינו חיבור, ולכגרי"א מה דנחלקו ביה
 ממאי וצית כלל סוף פ"ה במדליות, הכל חדא עעמא הוא,
 כיון דס"ל לביה שמתו דקטפרס חיבור, אם כן טובלים בזוחלים,
 דהא יש חיבור לשיעור מ' סאה. ופלוגתא דר"ע ור"י בגוד אחיה
 דלא לכגרי"א דס"ל דחיבור זוחלים מהני לחצר בסדרת גוד
 אחיה ואסיק.

דדעת רבנו הרשב"א ב"א בשער המים והביאם צדית יוסף וכן
 דעת המרדכי בשבועות, דנעשים הכל כזוחלים, ונראה דכן
 דעת הגהת אשר"י סוף פ"ו דשבת, שכח דאם המים נכנסים
 אלך זה לאשבורן ומגד זה יולחין ממנו ע"י שהוא מלא וף
 למעלה כו', אם היו מי גשמים לא היו מעברין כה"ג הטובל
 בחומו אשבורן ע"כ. ובשפיעות נראה אפילו הטובל למטה,
 דכל המים נעשו כזוחלים. ובא"ח סוף הלכות נדה כסימן
 כ"ג סעיף קטן עו הביא שם ר"י דסימפונט פירש כר"ש,
 וכ"פ המחורי בכה צמתיותן. ולפי"ז ודאי להלכה יש לחוש
 להוי רבותא ולאסור לעבול אפילו למטה מן הנקב אע"פ
 שיש מ' סאה. וכ"כ הרמ"א בסעיף ג. ולריד להשגיח שיאחרו
 מ' סאה תחת הנקב, אפילו אם יכנס אדם לחוכו, שטבע המים
 שגנבים ואם יהיו מלוממנים ויעבול בהם האדם ויעלו המים
 למעלה מן הנקב וצ"ל להו משעורא כ"ז לדעת הרא"ש. וכן
 לדין דמחמירין ופסלו כל המים].

ד] ויש לעיין דאמאי לא מהני מקלח זוחלין כמו שמהני
 מקלח שאבורן ומספיק ב"ח כשרים, ואמאי לריד שיהיו כל המי
 סאה אשבורן. ויש לומר דשאבורן בעילי דרובא, אבל זוחלים
 ניכר התערובת בזה שהם זוחלים ולא בעלי, וכיו כעומדים
 לעומם. ועיון לקמן בפ"ג משנה ב שכתבו דמי פירות העומדים
 לעומם דאין מלטרפוס, דלא חמרינן בזה רובו ככולו, ויש לעיין
 מ"ש מעטע הברוק. וי"ל דהתם הוי מינו ומלטרף, ולאו מעטע
 ציעול, אלא שכן הוא הלכה למשה מסיני, ובנהרות שרבו
 עליהם הנוטפים כיון דהכל זוחל מצטלין הרוב את המיעוט.
 ונראה, דלפירוש הרא"ש והמחבר דאם יש מ' סאה תחת
 הנקב דמלמס עלמו וטובל שם אע"פ שלמעלה המים זוחלין
 ופסולין, דמותר לעבול אפילו אם המים הזוחלין שלמעלה
 מרוצים מהתחתונים, דגודר כלים, אע"פ שהמים למעלה
 מן הגדר זוחלין, וכן אמר המים שעוברת ע"ג צור דפי"ג
 נראה דאפילו הם מרוצים וכ"ז למטה טבור.

ואין להקשות מזה דחמרינן בנדריש מ, ב שמה רבו הנוטפים
 על הזוחלים. משום דהכא האשבורן ניכר בפני עלמו, ובזוחלים
 עומדים בפני עלמן וניכר העירוב, ואין בעלים אפילו מעטע
 לגבי רובא, אבל התם שהכל זוחל, אלא שיש צדיקים זוחלים
 כשרים מן הנהר והמעין, ונתערבו זוחלים צנוטפים, כיון דאין
 ניכר צדן הכשר לפסול, שפיר מצטלים הנוטפים המרוצים
 את הזוחלין המעטים.

הואיל דקטפרס ע"כ מוכרח לחדש דפסול זוחלין הוי פסול מיוחד הוה ממה דלוינו חיבור, ולכגרי"א מה דנחלקו ביה ממאי וצית כלל סוף פ"ה במדליות, הכל חדא עעמא הוא, כיון דס"ל לביה שמתו דקטפרס חיבור, אם כן טובלים בזוחלים, דהא יש חיבור לשיעור מ' סאה. ופלוגתא דר"ע ור"י בגוד אחיה דלא לכגרי"א דס"ל דחיבור זוחלים מהני לחצר בסדרת גוד אחיה ואסיק. דדעת רבנו הרשב"א ב"א בשער המים והביאם צדית יוסף וכן דעת המרדכי בשבועות, דנעשים הכל כזוחלים, ונראה דכן דעת הגהת אשר"י סוף פ"ו דשבת, שכח דאם המים נכנסים אלך זה לאשבורן ומגד זה יולחין ממנו ע"י שהוא מלא וף למעלה כו', אם היו מי גשמים לא היו מעברין כה"ג הטובל בחומו אשבורן ע"כ. ובשפיעות נראה אפילו הטובל למטה, דכל המים נעשו כזוחלים. ובא"ח סוף הלכות נדה כסימן כ"ג סעיף קטן עו הביא שם ר"י דסימפונט פירש כר"ש, וכ"פ המחורי בכה צמתיותן. ולפי"ז ודאי להלכה יש לחוש להוי רבותא ולאסור לעבול אפילו למטה מן הנקב אע"פ שיש מ' סאה. וכ"כ הרמ"א בסעיף ג. ולריד להשגיח שיאחרו מ' סאה תחת הנקב, אפילו אם יכנס אדם לחוכו, שטבע המים שגנבים ואם יהיו מלוממנים ויעבול בהם האדם ויעלו המים למעלה מן הנקב וצ"ל להו משעורא כ"ז לדעת הרא"ש. וכן לדין דמחמירין ופסלו כל המים]. ד] ויש לעיין דאמאי לא מהני מקלח זוחלין כמו שמהני מקלח שאבורן ומספיק ב"ח כשרים, ואמאי לריד שיהיו כל המי סאה אשבורן. ויש לומר דשאבורן בעילי דרובא, אבל זוחלים ניכר התערובת בזה שהם זוחלים ולא בעלי, וכיו כעומדים לעומם. ועיון לקמן בפ"ג משנה ב שכתבו דמי פירות העומדים לעומם דאין מלטרפוס, דלא חמרינן בזה רובו ככולו, ויש לעיין מ"ש מעטע הברוק. וי"ל דהתם הוי מינו ומלטרף, ולאו מעטע ציעול, אלא שכן הוא הלכה למשה מסיני, ובנהרות שרבו עליהם הנוטפים כיון דהכל זוחל מצטלין הרוב את המיעוט. ונראה, דלפירוש הרא"ש והמחבר דאם יש מ' סאה תחת הנקב דמלמס עלמו וטובל שם אע"פ שלמעלה המים זוחלין ופסולין, דמותר לעבול אפילו אם המים הזוחלין שלמעלה מרוצים מהתחתונים, דגודר כלים, אע"פ שהמים למעלה מן הגדר זוחלין, וכן אמר המים שעוברת ע"ג צור דפי"ג נראה דאפילו הם מרוצים וכ"ז למטה טבור. ואין להקשות מזה דחמרינן בנדריש מ, ב שמה רבו הנוטפים על הזוחלים. משום דהכא האשבורן ניכר בפני עלמו, ובזוחלים עומדים בפני עלמן וניכר העירוב, ואין בעלים אפילו מעטע לגבי רובא, אבל התם שהכל זוחל, אלא שיש צדיקים זוחלים כשרים מן הנהר והמעין, ונתערבו זוחלים צנוטפים, כיון דאין ניכר צדן הכשר לפסול, שפיר מצטלים הנוטפים המרוצים את הזוחלין המעטים.

הראש ז"ל דס"ל דאפי' במקוה של מי גשמים דאיתו מטרתה רק באשכחין איט פסול זמילה רק אם הוא למטה ממ' סאה . אבל אם הוא למעלה כשר ולפי הג"ל הוא פשוט דכיון דכל עיקר טעמא דפסול זמילה במקוה הוא משום דליכא שיטתא וזה סייק אם טובל במים הזוחלין משום דקטפרם אינו חוזר אבל אם טובל במים העומדין רק במקוה יש בה נקבים שזול מים למוץ מתי קפידא יש בוהא הא במקוה שטובל יש בו שיטור וגם לעולם לא יחסר משיטור מ' סאה דהא הנקבים הוא למעלה ממ' אבל אם הוא למטה ממ' סאה אז נחשב כמו שחסר ליה שיטורא בעת הטבילה משום דכל העומד ללאת נחשב כאלו כבר יאל ולכן חף אם אין הזמילה ניכרת פסול וכמו שבי הגר"א ז"ל לדעתו ז"ל . הגלע"ד כחבתי בעו"ה :

שלמה הכהן מו"ץ דפ"ק ווילנא .

סימן נא

בעוה באור בוקר של יום שני מו"ב מנחם שנת תרנ"ט לפ"ק .
לכבוד ירידנו האהוב ה"ה הרב הגאון הגדול חו"ב פוע"ה וכו' מו"ה חיים מאיר נח דלוי נ"י המ"מ ומו"ץ דפ"ק ווילנא .

ח"א לראות כלל אם זוחל מן הצדוה מעט מו נח דהא המקוה מלאה מים :

ועוד ראיתי לכתוב לענין הקושיא שהעיר כת"ר נ"י על הגר"א ז"ל מלאה הרשב"א הנה לדעת הגר"א ז"ל לשיטתו לפי מש"כ שם בס"ק ו' דהא דלמדין בש"ס דהגינה (ד' כ') דלרעה מלחמי מלחמי היט אפי' במקוה של מי גשמים בל"ה לק"מ דהא לפי דעתו שם כל הבורות של מי גשמים יש להמים התחברות זה עם זה ע"י הגידים שיש בקרקע [וכמו שהביא מופת על זה] וה"ל לעולם לא יחסר ממ' סאה אפי' בצורות שאינן טוחות בסיד דכמו שזכרנו בלאו למקוה אחר כמו כן המים שצבורות אחרים באים נכאן והלכך לא יחסר ממ' סאה לעולם :

ונראה דגם דעה ר"ח ז"ל כן דהרי הוא ז"ל הביא ראיות אחרות דלארס צענין גם בצענין מ' סאה אבל ראיה זו שהביאו החוס' שם בשם ר"י מהא דלמדין דלרעה מלחמי מלחלא ומ"מ צענין מ' סאה לא הביא כלל וע"כ דס"ל ג"כ כדעת הגר"א ז"ל דאפי' בצורות של מי גשמים יש להם התחברות בקרקע וה"ל ז"ל דהש"ס מייירי לענין מקוה של מי גשמים] . ועפ"י זה דברי הגר"א ז"ל צורין ואין כאן קושיא כלל והגלע"ד כחבתי בעו"ה :

כ"ד ירדנו הרי"ש ופברכו בברכת כהנים שלמה הכהן מו"ץ דפ"ק ווילנא .

סימן נב

יום ג' יום אלוה שנת תרל"ח לפ"ק
לכבוד ירדנו הרב הגאון וכו' מו"ה אלי' אליעזר ג"י סגורלי רבני המו"ץ דפה .

ע"ד מה שהעיר כת"ר נ"י על דברי הגר"א ז"ל צו"ד בס"י ר"א ס"ק ל"ו שבי' דלדעת הרא"ש ששהובא בסעיף ג' דעיקר פסול זמילה אינו אלא אם לא ישאלו מ' סאה אחר שיאלו קצתן חין ל"מ כלל בין אם ניכר הזמילה או לא דאפי' אם אינו ניכר הזמילה ויאלא מעט מעט מ"מ פסול ולא כמש"כ בשו"ע שם בסעיף כ"א והאז מודברי הרשב"א ז"ל בצטר המים וכמו שהובא בב"י :

וע"ז העיר כת"ר נ"י דהא מ"מ ראית הרשב"א ז"ל בצורה דאם לא נאמר כן חין לך מקוה של מי גשמים שחאה כשרה שהקרקע מתחלחל ויובלט מעט מעט [ופשוט דכוותהו דכל קרקע דרך לבלוט. בו מים אם לא שהוא עשוי צור סיד שאינו מאבד טיפה וזה לא מלוי שהלריכה החורה] וע"כ דאם חין הזמילה ניכרת לא מקרי זמילה כלל וגם הרא"ש מודה דכשר ולפי' אם לא ישאל מ' סאה אחר מ"מ כל זמן שיש בחוכה מ' סאה הרי היא מקוה כשרה ואף שזוחל מעט מעט והא דפוסל הרא"ש היינו אם הזמילה ניכר כן העיר כת"ר נ"י :

ובאמת שכבר העיר ע"ז גם כבוד הגאון מו"ה יו ס"ק נ"י מפנה קהילתנו על מה שספרתי לו דכבוד מר אחי הגאון ז"ל ה"י מקסיר מאור במקוה שהיא עומדת על חרז בהכ"ס שלא יוחל ממנה אפי' טיפה אחת מוץ למקוה אם היה הזמילה למטה מארבעים סאה [וכן יש אללי בכחובים מוכ"י מר אחי הגאון הג"ל דבעת שעלה במוסכס צננת חר"ח העבר [זה כשלושים שנה למפרע] להחיר המקוה הג"ל שהיא נמשכת ע"י סילומות וה"י אחד מהאחרים שלא יבא המקוה זוחל למטה ממ' סאה אפי' טיפה אחת וכן נדפס ג"כ בספרו ראשיה ביכורים בדף ע"ב ע"ב בהגה"ה ע"ג וזה היה בהסכס כבוד הגאון מו"ה יו ס"ק ל' סג"ל לנדא רבצ"ד דפה ז"ל ועוד מכתה גאוני ורבי המו"ץ שה"י אז צפה קהילתנו ווילנא] והעיר ג"כ על זה דהרי בהדיא פסק השו"ע דאם חין הזמילה ניכרת מותר וראיית הרשב"א צדורה כנ"ל :

אמנם אני אטעה דיכ"י דברי חכמים קיימים ואלו ואלו דברי חלקים קייים הם . והנה בתחילה אבאר שכדברי הגר"א ז"ל מפורש בהדיא ברל"ש ז"ל בהלכות מקוואות סימן י"א דעל הא דתנן במקוואות פ"ה דנוטפין שפשוט זוחלין אומדן אפי' מקל ואפי' קנה וכו' ר"י אומר דכל דבר שהוא מקבל טומאה חין זוחלין בו וכזה הרא"ש ז"ל ע"י דרבינו שמעון ז"ל פירש דמייירי במקוה שפירץ על שפתו

באתי לכתוב למר נ"י על מה שהעיר כבוד הדר"ג נ"י על הגר"א צו"ד . כי ר"א במש"כ שם בס"ק כ"ב ובס"ק כ"ג דאם הזמילה הוא למטה ממ' סאה חף אם אינו ניכר הזמילה כלל מ"מ פסול משום דאין הזוחלין מתערבין ונמלא דחסר מארבעים סאה ואף דבעת הטבילה עדיין נמלא מ' סאה מ"מ סופו להסור :

וע"ז מה העיר כת"ר נ"י דמה יענה הגר"א ז"ל לראיית הרשב"א ז"ל מהא דהכשריה החורה צור של מי גשמים ואף דכל צור הוודאי נבלט בו מים בדפנות ובקרקע הבור דהא לא האריכה בצורה דיהיה צור סיד שאינו מאבד טיפה וה"ל מוכח דאף אם הזמילה הוא למטה ממ' סאה מ"מ כשר דהא כל צור כמו שנבלט בדפנות הבור כן נבלעת בקרקעיה הבור ולמע"כ הכשריה החורה וה"ל מוכח דהדיא דגם בזמילה שהיא למטה ממ' סאה ג"כ כשר אם לאו ניכר הזמילה כן העיר כת"ר נ"י :

אבל המענין בשו"ת הריב"ש סימן רל"ב ובדברי הגר"א ז"ל שם יראה דלק"מ דוודאי הרשב"א ז"ל וסייעתו ס"ל דאין חסרון בזמילה במקוה מלך דזוחלין חין מתערבין ולפיכך ס"ל דגם במים שנבלעים בדפנות הבור או בקרקעיה הבור ג"כ מאטרפים למ' סאה חף עיקר הטעם הוא דגז"כ הוא דאין המים מטהרים רק דרך רגילתו דמשינות דכיון דרכן לזחול ממקומם למקוה אחר כמו הנהרות דמחשבים ג"כ כמענין וגם נמלא מעינות העומדין במקומם ולפיכך הן מטהרין בין בזוחלין ובין באשכחין אבל מקוה של מי גשמים שנופלים לצור שדרכן להיות עומד במקומו ולפיכך לא הכשריה החורה רק באשכחין והלכך ס"ל להרשב"א וסייעתו דאם אינו ניכר הזמילה כשר דהא כל דרך מי גשמים שנופלין לצור ג"כ זוחל מעט מעט בדפנות הבור ובקרקעיהו דהא לא האריכה החורה שיהיה צור סיד שאינו מאבד טיפה ולפיכך אם זוחל למטה ממ' סאה מ"מ כיון שאין הזמילה ניכר כשר . אבל הגר"א ז"ל שכתב דאפי' אם אינו ניכר הזמילה ג"כ פסול אם הזמילה הוא למטה ממ' סאה כתב כן לדעת המולקים על הרשב"א ז"ל וס"ל דאם זוחל למעלה ממ' סאה אפי' אם זחל הרבה מאוד ג"כ כשר אף דלא היו דרך רגילתו חף דמ' סאה ישאל לעולם עומד במקומו בלא זמילה והא דפוסל זמילה במי גשמים היינו אם זוחל למטה ממ' סאה משום דמי הזוחלין חין מאטרפין ולפיכך אפי' אם אינו ניכר הזמילה ג"כ פסול דכיון דטעם הוא מלך חסרון המים מתי קפידא אם ניכר הזמילה או לא ודברי הגר"א ז"ל מאירין כשמס' בלתיים והא דהכשריה החורה צור מים לטבילה ע"כ מייירי שהוא טוח בסיד דדברה תורה בהוה משום דמהם צורות בה"י לקבל מי גשמים הוא טוח בסיד כדי שלא יבא שום נקב בקרקעיה הבור דהחורה מייירי בל"י דכתיב בה' למטר השמים השחה מים וע"כ לריך לפוה הבור בסיד :

והרבה כל מקוה שאינה נכשרת רק באשכחין לריך לכתום מקוה מולא המים מלך חין לטוהל המקוה כדי שיוכל

ספר זכר לברושם
 שנת תרנ"ט וקאריה אל שנת ז"ל
 תרל"ח א' אמת פבבן ימילא זצ"ל

י"ל דלף שרבו הנוטפים חין כהן חיסור מן החורה • משום דלמריני קמח קמח בעל ומטריף אף בזוחלין מן החורה :
הן חמה דמדברי נהרי"ק הג"ל רהובים דהוי מן החורה ממששו
 לספק שמה ירבו הנוטפין וכו' מוכח דסובר גם כה"ג
 דמערובים הנוטפים עם הוולגין פסול מן החורה דלחי"א רוב
 נוטפים דלחי"א הדרא קשיא לרובחא • למה חששו לספק שמה
 ירבו הנוטפים • דהא אף אם ירבו חין חיסור מה"א :

ובאמת לנכאורה יקשה לטעם ר"ח והמדרי דהוי רק
 חיסור דרבנן • ח"כ למה חששו לספיקא שמה
 ירבו הו • הו ספק דרבנן כמו ספקה מהרי"ק • אך בזמנה חין
 מזה הוכחה וקשיא בלל • ואני חמה על המהרי"ק • דהרי
 מצולח בסי' ל"ה ס"ג דחיסור שנתערב בהיחר והוא לפינו
 וח"ל לעמוד על שיעורו דחיסור אפי' בחיסור של דבריהם •
 דזה לא הו ספק ודלמרי" גבי כהל משעם שנתבו הפוסקים
 דהוי ס' חסרון ידיעה או משום דכ"ל יבא לשער מה שגראה
 צעניו ע"ש בש"ך סק"ט • ח"כ פיון שיש נוטפים לפינו רק
 שאנו מוספיקים אם רבו הנוטפים או לא בזה לא למריני ספק
 דרבנן להקל כמו בשאר חסורים • וח"כ לק"מ • ועוד ג"ל דלפי'
 המהרי"ק דסובר דטעם רבו הנוטפים דהו פסול בזוחלין זה
 הוא רק כה"ג דטעם בלי הפסק כמו בנהרות שמוטפים מי
 גשמים • כי כן נהבו החום' עם צבטורה כ"ב בש"ך ד"ח דמחלק
 בין אם מחטבם בהפסק או בלא הפסק • והא דמיש' שמה רבו
 הנוטפים על הזוחלין היינו שמה ירבו בלא הפסק ע"ש בחריכות •
 ועניו עוד בב"ק דף ק' ע"ב ד"ה חומרים לו גזרו • ואף לפ"מ
 שפקשו החום' עם על ר"ח י"ל דלף דמתערב בהפסק לא הו
 רק חיסורא דרבנן וגל' חיסור ד"ח דקמח קמח בטל והך דטעם
 סאה ונתן סאה דיבמות דף פ"ב דלמריני עד רובו י"ל ג"כ
 דהוי רק מדרבנן פסול וע"ש בחום' • ובירדון זה אם החשש שרבו
 השופכים על המעיין רק על צ' וג' פעמים דהוי בהפסקה י"ל
 דלחן חיסור מה"א • ועיין בט"ו בסק"ב וסק"ב דלפי' הו ג"כ
 דרבנן רק בנהרות משום גזירה שמה הטבול במקום מדרון
 דקטפרם חינו חיסור • ומכ"ש כה"ג ע"ש שמרבים שופכים דלחן
 לחוש • אך שדבריו לריכס עיון וגל' נראה קן מהפוסקים :

עוד עלה דעתיה לומר בזה טעם נכון דבריה נוטפין חין
 לפסול מן החורה • דהנה הריב"ש בחסוברה כתב טעם
 נכון משו"ה מעיין מטריף בזוחלין ומקוה רק בחשבוני • משום
 דקטפרם חינו חסור לכך במקוה דבעי' מ"ח חין הזוחלין מרפי'
 אחת • אבל מעיין מטריף ככ"ש לכך מטריף גם בזוחלין (ואין
 חסונה הריב"ש ח"י רק הרי"ל מביאו בסי' ר"א סק"ה וס"ק
 ל"ב ע"ש) • ולכאורה יש לחמוה ממה דהנן בפ"ל דמקואות
 מעיין שמימו מוטפים שרבו עליו מים שאובים שזה למקוה לטהר
 בחשבוני ולמעין לטהר בכ"ש וכן בפ"ל דמקואות גבי מעיין
 שהיה מושך כדל וכו' היה עומד וריבה עליו והמעיין שזה
 למקוה לטהר בחשבוני ולמעין לטהר בכ"ש • ולפי' הריב"ש קשי'
 דכיון דמטריף בכ"ש • ממילא יש לטור גם בזוחלין דהא בזה
 הליא • כמו מעיין דכשר בזוחלין משום דמטריף בכ"ש • וה"ה
 בזה דמטריף בכ"ש • למה לא יטריף גם בזוחלין • לכן י"ל דהא
 דריבה שאובין על מי מעיין דחינו מטריף בזוחלין הוא רק מדרבנן
 גזירה חסו חרלה של גשמים כמו"ש המדרי • וח"כ בך דינא
 דסעיף י"ל מקוה מים שאובים וכו' דכשר הרמ"א דלחן לטבול
 זו בזוחלין היינו רק מדרבנן • וכן בכ"מ דרבו הנוטפים על
 הזוחלים דמטריף בכ"ש • מטריף גם בזוחלין מן החורה • כ"ל נכון :

אך בגוף הקושא הג"ל שפקשו על הריב"ש מפ"א ופי'
 דמקואות דהו מעיין שמתער בכ"ש ולמקוה דמטריף רק
 בחשבוני • הא הא בזה הליא הוא רק לפי פירוש הרמב"ם
 והר"ש והר"ל' ושאני פוסקים • אמנם הר"ן כתב בזה פי' אמר
 בשם הרמב"ם מובא בב"י דפי' הא דלמרי" שזה למקוה לטהר
 בחשבוני ולמעין לטהר בכ"ש היינו דמקומו מקומו • יש
 שחורח מקוה עליהם ויש מקומו שחורה מעיין עליהם • וחיילק
 יש בין מקומו שהוא וזהל בזה עכשו מתחמת רבוי הנוטפין דיו
 במקוה לכל הדברים ומקום שמתחלה היו וזהל בו המעיין דיו
 כמעין לכל הדברים ע"ש בחריכות • וי"ל דהריב"ש מפרש כמו
 פירוש זה ח"כ מעיקרא חין בלן קשיא על הריב"ש • אבל לדעת

שאר הפוסקים דליכס מפרשים קן י"ל דבאמת לא הו רק חיסור
 דרבנן ופי' ג"כ כטעמו של הריב"ש הנזכר דמ"ה הא בזה
 חל"י וזה נכון • הגם הרחי"ה פייס להלכה ד"ל דלחן דרבוי
 נוטפין על הזוחלין פסול דלוריית' כשהם זוחלין • ויש בזה י"מ
 רבתי לדינא • לבקש לדדים להכשיר • כי זה כלל גדול בנהרות •
 דאם י"א מחשש דלורייתא או יכולים ללדד ולנרף היחורים
 להכשיר כל מה דלפטר :

והנה נודע דעת הסוברים דכשי' צי' סאה אף שסדק המקוה
 וזוחלין המים כשר • וכ"פ מהנהדר בסעיף ט"ו • והרמ"א
 הביא דיש מחמירים אפי' כשי' מ"ס עד הפדק וכתב רק לחוש
 לדבריהם לכתלה • ולכן כאשר הפדו עוד אמה אחת נמוך מן
 המריץ שאינו וזהל לרפו אמה וזה עם אמה שלמעלה שזולת רק
 מעט • וכזהו כי בזה יש מ' סאה ואלו ירי דעה • הרמב"ם
 דכשי' מ"ס חינו מניח החילה • ונגד דעה ה"ס מהממירם לרדו
 קלח להקל • כי דעה הראשונה עיקר • אך נראה דע"פ חין
 מוכשרים גם הדעה הראשונה רק כשי' מ"ס חמה הסדק למטה
 ממקום החילה • דכיון שיש שיעור מ"ס למטה דקיום וקיימין •
 חין החילה שלמעלה פסולה • אבל אם הסדק והחילה בזמנא
 המקוה • או גם המים העליונים אף אם הם כמות אמות למטה
 מהסדק כלם נקראים זוחלים • כי גם מים העליונים יורדים
 ונחמטעים ע"י החילה שלמטה • וכן אם הסדק והחילה הוא
 למטה בחדות המקוה • או כל המקוה פסולה מטעם דהוי זוחלין
 ויורדים למטה ע"י החילה • ואלו לא הו במקוה אף שאין לא
 מהני ופסולה • דמים העליונים למטה מהחילה כלם נכש'ם
 זוחלים וע"י החילה למטה המים העליונים גם הם זוחלים
 ויורדים ומימיו נחמטעים כאשר ענינו רוחא :

דבזה נחשבו לי דברי המנהדר בסעיף י"א בשם הרשב"א
 דניקב המקוה ומימיו נוטפים מעט מעט או נבלעים
 בקרקע מעט מעט כשר לפי שאין זוחליהם ניכרה • וכזה ע"י
 הרמ"א ביו"ד טו סק"ג ל"ו ז"ל דברי המנהדר המורה דהרשב"א
 כשר לטעמו דסובר כפירוש הר"ם • אבל למ"ש בסעיף הקודם
 דלחן נפסל ח"כ יסאך מ' סאה וזו אף כה"ג פסול עכ"ל •
 וכונתו דבסעיף הקודם יש עכ"ל מ' סאה וזו אף כה"ג פסול עכ"ל •
 אבל כאן דניקב המקוה ומימיו נוטפים • אם חין מ' סאה
 במקוה בל"ה פסולה • ואם שיש מ' סאה בל"ה כשר לדעת
 המנהדר • ולפי"מ יחא דמיירי בניקב בחמטע ובמהותו ויש מ'
 סאה ויותר • דאם נימא דהוי זוחלין פסול דלחן כאן מ"ס למטה
 מן הזוחלים דמה שלמעלה הכל מיקרי זוחלין כ"ל • לכן הולך
 המנהדר לדברי הרשב"א דכ"ש לא מיקרי זוחלין וכל המקוה
 כשר ולק"מ • עכ"ל לפ"י בירדון המקוה דזוחלים הוא למטה
 כל המים היו זוחלין • וגל' כשר רק האמה שפדו מחדש •
 וחסר כונתם שבהאמה שפדו לרד יש מ"ס למטה מהמריץ :

אמה עלה דעתיה בזה קולח אחת ללא צע"י מ' סאה
 בזה לדעה הראשונה • דהנה פטורא פשוט דהא
 דבעי' מ"ס הוא רק במקוה דהכשרו רק צמ"ס • אבל במקוה
 ממעיין ורבו עליו שאובין דקיי"ל כרוב הפוסקים דמעין
 מטריף בכ"ש ואף שרבו השאובים כדלחיה בסעיף י"א רק שאינו
 מטריף בזוחלין כמו"ש הרמ"א • ח"כ אם היו מי המקוה וזה
 זוחלים למטה • ולמטה נשאר אף כ"ש ג"כ כשר לדעה וזה
 דמכשירים כשנשאר מ' סאה • ח"כ ה"ה בזה דמטריף בכ"ש
 דכני כשנשאר כ"ש דמקוה צמ" סאה ומעיין בכ"ש שוים • וכשר
 לדעה הראשונה אף כשנשאר כ"ש למטה שאינם זוחלים • וח"כ
 במקוה וזה דהו מעיין • רק שמוטף שמה ירבו • השאובים •
 ח"כ דין מעיין יש לה לטהר בכ"ש • ולפי"ו בני כשנשאר אף כ"ש
 שהוא חינו זוחל כמו דכני במקוה צמ" סאה • וח"כ סיג בהאמה
 שפדו מחדש וכו' • ומה שכתבו בשם יש אומרים • דגם
 לדעה הראשונה דמכשירים כשי' מ' סאה • היינו דווקא אם
 חשה טובלת כל גופה בזוחלין מ' סאה שאינם זוחלים • אבל
 כשטובלת גם צמים העליונים הזוחלים ג"כ לא פליחה לה טבילה
 דמים חלו פסולים לטבילה • חמה נכון הדברי וכן י"ל ג"כ דלד'
 למה דלמריני דמעין כ"ש דיעול לרבות עליו שאובים • ואין צמי
 מעיין לרד לכסוח כל גופה • וכזה בב"י דרבוהא קמ"ל דלש"פ
 שאין כל גופו פולה חלל צמים שאובים אפי' מותר לכתלה
 ע"ש

ע"ש דהתם השאובים
 בט"ו סק"ג • כשרים
 במקוה משום דקטפרי
 למקוה • לכן חין לטבו
 הגר"א הג"ל על המ
 דלחן בזה דין זוחלין
 המנהדר דל"מ לטמן
 וח"כ לפ"י במקוה וזה
 הוי זוחלי
אך העיקר מה שג
 בפשיטתה על
 מעט מעט לא הוי
 ויולחיו דרך הסובל ע
 הנקבים טיף טיף ש
 שכתב לפי שאין זוחלי
 המקוה כלל וכשר
 במריץ • לדעת כונת
 על מי המקוה כיון דב
 שם זוחלין • ולא קי
 הנבלעים בקרקע •
 העיקר הוא המים או
 חיים בכלל זוחלין ואין
 עלמם • (ומ"ש שאין
 המקוה דלחן קאי ע
 זוחלים נראה) • וזה

ועוד היה י"ל בזה
 החילה ניכרו
 גדול בזמנא המקוה
 דגם כן יש להכשיר כ
 החילה • דמה לי אם
 או המים מכסים ואין
 וניכרה חין עליהם ש
 דודאי זוחלים כיון ש
 דברי הרשב"א • ויש ל
 שפירשו את המטה
 שפירץ על שפתו ומים
 על שפתו דייכר ונחלו
 ואינו נראה ויכר • ו
 שסדק על פי' הר"ם
 גם הר"ם והמדרי' ז
 במקוה וזה דמים
 כלל • ומה שכתבתי
 דמן המקוה חיים יול
 המקוה בלא שום פך
 חנו את דברי המכשיר
 לדדים להכשיר כמו"ל
 לדע'
שוב עלה דעתיה
 שהכשר משו
 על הנוטפים או נוט
 בין לפסול בין להכשיר
 הרשב"א הרי הרוב י
 כשרים א"כ ימא דיו
 קיי"ל דכל היכא דני
 להכשיר משום שאין
 צטל ברוז • וזה נכון
 ניכרה צמי המקוה ז
 היוולדים במקוה אן
 ניכרים •
ונראה לי דגם
 סובר ג"כ
 המקוה • אבל אם הו
 זוחלין ומטעם שכתב

ש"ת שם אריה

גרי"ג ל אריה זקנו באחוזר צ"ב

סימן כ"ה

בדין זוחלין להכשיר את השאובין

שנפסק כותלו למעלה ממ' סאה, הכשיר זוחילה שאינה ניכרת, משום דטעמו כהמרדכי, אבל להמחזר דקובר כהריב"ש אין לחלק בין ניכרת לשאינה ניכרת, וזכרון לדעתו. L

ערד נראה דתלוי בהג"ל, דלכאורה הדין דנפרץ כותלו ונעשו רוב המים זוחלים וישארו מ' סאה, הרי דומה לכאורה לדין דרבו נוטפין על זוחלין שפסול כמבואר בסעיף ב', אף דזוחלין הרי רשאי לטבול, מ"מ כיון דרבו נוטפין שהם פסולי זוחילה, ציטלו את הזוחלין. ה"ה הכא אף דישארו מ' סאה, הרי רבו הזוחלין שיצאו וא"כ יבטלו את הכשרים. אף לפי טעם הריב"ש דפסול זוחלין דלא מצטרפי, ל"ש כלל ציטול, דכל המים הלא כשרים הם, אלא חסר שיעור, אבל צמ' סאה שישארו באשבורן הרי איכא שיעור, ושפיר מצטרפי גם שאר המים, והיינו משום דזוחלין אין מצטרפין לעשות שיעור, אבל אחרי דיש מקוה כשרה של מ' סאה, כל המים כשרים גם לטבול בהם, משא"כ רבו נוטפין על הזוחלין הרי כל המים זוחלין ולא מצטרפי לעשות שיעור, אלא דמעין כשר בכל שהוא וזוהו שייך שפיר ציטול, דרוב הנוטפים מצטלי את דין המעין לטהר בכל שהוא, ושוב חסר ציור, ופשוט. אבל אם נאמר דזוחלין הוא פסול דאין שם מקוה עליה, א"כ יש כאן מ' סאה כשרים, ויתר המים הם פסולים, היינו דאינם מקוה, ואם כן קשה דיצטלו את הכשרים, ומוכח כהריב"ש הג"ל. אך שיטת הפוסלים צ"ל לא רק מטעם ציטול, דמשמע דפסולים אף אם לא רבו המים היוצאים, ובהכרח דהכל תשוב זוחלין, ועוד יש לעיין בזה.

(ב) ערד יש להוסיף בזונת הגר"א, דמקור הדין הוא מהרשב"א בשער המים בציט המים הוצא צ"י, שכחז שם דאל"כ אין לך מקוה מים כשירה בעולם, שהקרקע מתחלת וכולע מעט מעט, עכ"ל. וזהו דוקא לשיטתו דאף אם ישארו כשיעור פסול, א"כ כשנבלע מעט מים בשעת הזחילה פסולה כל המקוה, אבל להמחזר דמכשיר אין שום ראייה, דאף שהקרקע בולעת מעט ישאר כשיעור, (מה חאמר במקוה מנומנמת מ' סאה, שמה בעינן באמת צור סיד שאינו מאחד טיפה), דאין להקשות כלל דצומן מרובה מאוד תפחות מכשיעור, דזה אינו. דהא הדרך הוא דכשנבלעת הקרקע כשיעור בליעתה נפסקת הזחילה, ומה שתחדש אח"כ פשיטא דלא איכפת לן, כיון שישאר כשיעור שלא יחל, כשר עתה כמו בשעת ההפסקה, וזה ברור, וממילא אודא ראיית הרשב"א.

צ"ע צעוה"י, להרה"ג ר' יצחק אהרן קויפמן. בידון המקוה דקהלמו, שיש זחילה שאינה ניכרת כמותל המקוה, אם למלאותה בשאובין עד שישפכו ממנה מ' סאה למקוה הסמוכה אליה, הנה עיקר ספיקו אי מקוה שיש בה כשיעור אף יש עליה פסול זוחלין, אי מכשרת מים שאובין שנפלו לחובה.

(א) נראה פשוט שאין מכשרת, דכיון שהמקוה פסולה לא שייך בה השקה דזהו עיקר ההיתר. ובלאו הכי אין ספק בזה, כשנעמוד על ביאור דברי הגר"א סי' ר"א בס"ק צ"י, שיפה עמד עליהם כח"ר. והביאור כדמתי כבר לרוב אחד כך, דפסול זוחלין יש ב' טעמים, א', מה שכחז הריב"ש בתשובה רצ"ב והגר"א בס"י ר"א הביאו כמה פעמים, מטעם דהניזוק והקטפרס אינו חיבור, וכל זוחלין הוה כקטפרס וניזוק, ולכן חסר השיעור דמ' סאה, ולכן מעין דמטהר בכל שהוא מטהר זוחלין. ב', מה שהציא הריב"ש סי' ר"א דל"ח ד"ה כמה בשם המרדכי פ"ב דשבוטות, דכתיב יקוה המים אל מקום אחד, וכן הוא פירוש מקוה דקוה וקיימי. והנה לטעם הב', פסול זחילה הוא דחסר בשם מקוה, דבעינן קוה וקיימי. ולטעם הא' אין הזחילה פסול רק דכל שהולכין ומתפרדין זה מזה (אף שגם האחר הולך), חשיב כפרודים ולא מצטרפי. וסובר הגר"א דהיתר זוחילה שאינה ניכרת הוא רק לטעם הב' דחסר בשם מקוה, וזוהו כל דקוה ולא ניכרת זחילתן מקרי מקוה, דבעינן זחילה ניכרת לצטל שם מקוה. אבל לטעם דניזוק וקטפרס אינו חיבור, זוהו פסול אף אם לא תהא ניכרת, דהדבר ברור דניזוק וקטפרס גם כשאינו ניכר אין מצטרף, וזוהו כו"ע מודו דאין חילוק בין ניכר לשאינו ניכר. גם הסבירא כן היא דהעיקר היא מה שנעתקין ומתפרדין אינן מצטרפין לכשיעור, וכך לי אינה ניכרת כמו ניכרת. והנה בטעם הפלוגתא דמקוה שנפרץ כותלו בסעיף ג' תלוי בהג"ל, ועיין בהגר"א שם ס"ק צ"ב דטעם המחזר דמכשיר אם ישאר מ' סאה הוא מטעמא דריב"ש, דפסול זוחלין הוא דחסר השיעור, אבל כיון שישאר מ' סאה הלא איכא שיעור, אף דכולן זוחלין עתה, אינן מצטרפין רק אחתם שסופן לילך מאן, אבל אלו שישארו מצטרפין, ושוב כשרים כל המים דמצטרפי לשיעור. והראשונים דפוסלים, י"ל משום דמפרשי דזחילה הוא פסול בטעם דלא חשיב מקוה, ולכן אף שישארו כשיעור, אבל עתה הלא כולן זוחלין ולכן פסול. ושפיר השיג הגר"א בסעיף י"א על המחזר, דהרשב"א לשיטתו שפסל במקוה

1 בסימן הקודם אות ח' נתבאר בארוכה.

הענין רבי אהרן - גאון ומבוגר חלק א
האון רבי אהרן קטאר צ"י

בהג"ה ומלשון נבד וכן ה"ה

א צה"ל נוספין ולקיים ו היינו ופירשנו יכן עלו רך על זמל א' זה נ"ל דוודאי ואה או או נקב המים והמים וכן אף ז עשאן

מטעמי דסבר דבעין זכשירה י'ה כמו ון ע"י

בכלים ז שלא

← ילאו כו' חוזר לכלל שכתבתי דוודאי זחילה בנקב או סדק קטן אינו מקרי זחילה דהא ארע' חלחולי מחלחל ואינה נקראת זחלין בשביל זה ועו' קסטלין בעינין ניק' בתחתימה כשפופרת הנוד ולא מלינו שהסתימה מעכב ואינה נקראת זחלין בשביל נקב כזה. ומ"ש הרא"ש על הר"ש עוד דהא דומיא דמעין בעינין שכולה זמל והולך נ"ל אדרבה זה הוא לי לישועה דהא משמע מת"כ דאפי' זחילה כל דהוא ממועט דאטו כל המעיינות חלקם במלהקט ורהיטני שזחלין מעומקן עד ראשן אדרבה מעולם לא ראיתי אלא מלעיל זחלין וכן כל הנהרות אין זחלין כ"א מלעיל כעוצי אצבע או יותר וזוה יש להוכיח בכמה מופתים וא"כ לפ"ז בא המיעוט אך מעיין וזור למעט מקוה אפי' מזחיל כזה.

ובמה שהוסיף הרא"ש להפליא מהאי תוספת' דמקוואות וכן ממתני' דפ"ב דמקוואות זור שאובין ואמה נכנ' כו' נ"ל ג"כ לתר' במאי שכללתי באם אין הזחילה ע"פ כולו או רובו אינה נקראת זחילה וה"נ מיירי כאן שנכנס דרך מיעוטה ← לזור כגון שהזור רחב הרבה ואפשר שנכנס דרך נקב קטן לזור דלזה כ"ע מודים דלאו זחילה וכן יולא מדרך נקב קטן (ואל יצהלונך רעיוןך דהא נקראת ע"ש אמה שהי' שיעור אמה וזה צהרבה מקומות וברש"ש ערבי פסחים ק"ט ע"ב נ"ל דע"ש עומקא שהי' אמה נקראת כן ולא ע"ש רוחצה (ועיין צ"ס צבא בתרא דף ז"ט ע"ב לפי חד גירסא שם משמע דע"ש עומקא נקראת אמה וכן פי' התוס' שם בהדיא) דהא מלינו צפ"ב דפיאה אמת

המים שאינה יכול לקצור כאחת וכו' משמע שרצבה יותר מאמה ונקראת אמת המים וכן משמע צמ"ק דע"ש עומקא נקראת כן דקאמר הי' עומקא טפח ורובה להעמידה על ששה כו' צ' על ז' מצעי משמע היינו משום דו' דרכה להיות ולי' הרש"ש בפסחים (וגם מלשון רש"י צ"ק גבי האי ארית' דדלאי ומיהו אינו מוכרח שם) לא משמע כן אצל רש"י מפרש דאמה לשון סילון הוא זיומא צמתני' וילא לפני מזבח הי' כו' וצפסחים על האי מתניחא והרב ר"ע מצרטגורה וכן נ"ל דלא הי' רצבה אמה דהא אמרינן זיומא מעיין היוולא מצית ק"ק כו' וכשהגיע לפתח העזרה נעשה כפי פך קטן ובוודאי הוא פחות מכשיעור אמה ואפשר דאמתו מעיין לא ילא לנחל קדרון. וכשירחיב לי השם אעיין בזה.

ומעתה מי' כל הקושיא שהקשה הרא"ש על הר"ש והבאתי הפוסקים שפסקו כר"ש ה"ה הרש"א והצ"ח ורמ"א מחמיר לפחות לכתחילה וכן פסק הרי"ב ש צסי' רצ"ב והביאו א' מן המחברים, לפ"ז יש להחמיר במקוה הזאת אשר שם באיספרו"ק עד שמהי' באופן שלאחר שיהי' צמוכה שיעור מ' סאה או יותר הן רב או מעט אם יצול אדם צמוכה לא ילאו המים חוצה ולא כלום שלא יהיו זחלין ומאי שבאים ממעיין לא מהני לה כלום דהא מפרש הרב ש"ך דאם נפסק המעיין חוזר דינה כמקוה וכן הוכחתי לעיל בכו'.

וא"ב כאן שסותמין הנקב ע"י צרוז מיד דין מקוה יש להן שאין מטרה

שו"ת מצייל צדקה

האון רבי יונה זאנצונסער זצ"ל

אדצק"ק כרא"ג

דכ"ס פסול זוחלין אינו רק מדרבנן . אחי שפיר מה שכחב הרמב"ם דדוקא רבו מי גשמים על הזוחלין פסולים . אבל מחלה על מחלה לא נפסל כיון דלוינו רק מדרבנן . וכלאחי צניח יוסף לוי"ד סו' ר"ח שכחב בשם תה"ד והמהרי"ק דפסול מוטעין רבו על הזוחלין הוי פסול מה"ה והביא בשם המרדכי שכחב דלוינו אלא דרבנן . והדרכי משה שם ס"ק ז' כתב בשם המרדכי בשם ר"י דסובר דפסול זוחלים אינו רק דרבנן עיי"ש מש"כ שם . וי"ל לפי דברי הפני יהושע הנ"ל דנחן דס"ל דפסול שאיבא אינו רק דרבנן דה"ה פסול זוחלין כנ"ל . ח"כ ו"ל דהר"י חזיל לטעמי' דס"ל דכולי שאוב אינו רק דרבנן כמבואר בכמה דברי החוס' בש"ס והוצא בעור וי"ד סו' ר"ח ובב"י שם . ע"כ שפיר כתב הר"י דפסול זוחלין ג"כ אינו רק פסול דרבנן . וכפי דברי הפ"י הנ"ל . ויש לדון הרבה במש"כ הדרכי משה שם דאף פסול זוחלין הוי מה"ה . ע"כ' החשש שמא ירבו הזוטעין אינו רק חששה דרבנן . וזה אחי שפיר לשיטת הר"ם דבבב"ד (דף כ"ו) דכחב דאף לדברי רב ואצוב דשמואל דנחמימי משום חשש מי גשמים חין זה רק מדרבנן משום דמה"ה אמרינן קמח קמח צטיל :

ו ויש להאריך בכ"ז הרבה והוכרחתי לקצר בחלצתי . והעיקר מה שגלגל לטעמינו כמה שכחבתי בקונטרסינו הראשון בטעמי' של הרמב"ם שהביא דברי החוס' דחופר בלד הנהר והיס דינו כמקום והחופר בלד המעיין דינו כמעין . משום דבבב"ד יש לחוש לנו גשמים דרבו על הזוטעין . וכמש"כ הכ"מ שם . דזהו לפי דשם מירי כמה דבעינן מה"ה מעיין ע"כ מנילה חיובין אף מספיקא דשמה רבו מי גשמים . וחזו קשה ע"ז מהא שכחב הרמב"ם ה' מקוואות פי"ה ה' י"ג דדוקא ברבו מי גשמים על מי הנהר חין מטעמין בזוחלין אלא בהשבורן דמשמע דוקא היבא דידע דרבו מי גשמים בזה נפסלים אבל מספיקא שמא רבו מי גשמים לא נפסלים . משום דהא בפסול זוחלין לשיטת הרמב"ם אינו רק דרבנן לדברי הפ"י כנ"ל ע"כ מספיקא לא חיישינן . משא"כ היבא דבעינן מים חיים ע"כ מספק שמה רבו מי גשמים ואין שם מעיין עליו בזה זוחלין לחומרה כמו כל ספק דלורייתא ע"כ כתב הרמב"ם דחופר בלד הנהר דינו כמקום . משא"כ בחופר בלד המעיין דינו כמעין . חקן לדין דכתב הרמ"ה בסי' ז' דיש לנו לסמוך ולהקל לטובל בבב"ד במקום שאין מקום ואין למחות ביד הנהגין להקל . ע"כ י"ל דבב"ד דינו כמעין ג"כ ואין לפסול אף צנפלו בו ג' לוגין שאובין וכמש"כ בקונטרסינו הראשון :

ירבו הזוטעין כו' דמשמע דלא חיישינן לבמא רבו מי גשמים . והטעם ל"ל לפי מש"כ הפני יהושע לשב"ה (דף ס"ה ע"ב) דכתב דהך ברייתא דחורת כהנים דחייבי בפסול שאובים ודריש מן היקושא דמים למקום ז"ל אלא דרבנן להסבירי' כן . ואסמכתא בעלמא היא . וא"כ ה"ה לענין פסול זוחלין . וזוטעין דדריש שם ג"כ אינו אלא דרבנן . אבל לפי ר"ח וסיעתו דהך ברייתא דח"כ פסולא דלורייתא ייבא ח"כ ה"ה פסול זוחלין ומוטעין ג"כ הוי מה"ה עכ"ל הפ"י שם . וידוע שיטת הרמב"ם פ"ד ה' מקוואות ה"ב דאף כולי שאוב אינו פסול רק מדרבנן וכובא צניח יוסף לוי"ד סו' ר"ח ובב"י שם ובש"ך שם ס"ק קמ"ד . ובט"ז שם ס"ק פ"ד :

ג ולשיבת הרמב"ם וסיעתו אף בספק או רבו שאוב כשר משום דבספק שאובין זוחלין לקולה וכמש"כ הש"ך שם ס"ק קמ"ד לביטחיהו . ולפ"ז ה"ה בספק נוטעין רבו על הזוחלין ג"כ מובעי להיות כשר דהכל הוה לשיטתה רק מדרבנן דלוינו אלא אסמכתא בעלמא כנ"ל . וע"ה אחי שפיר מה דכתב הרמב"ם דדוקא ברבו נוטעין בוודאי או פוכל אבל לא מספיקא משום דג"ו ה"ל ספק דרבנן להקל כמו ספק מים שאובין . אבל לדין דקיי"ל דרובו שאוב נפסל מה"ה כמבואר בסי' ר"ח סעי' ג' ובכל הסי' שם . ח"כ ה"ה פסול זוחלין ג"כ פסול מה"ה . וכמש"כ הרמ"ה סו' ר"ח סעי' ז' בהג"ה בשם תה"ד והמהרי"ק דפסול זוחלין הוה מה"ה . ולפ"ז י"ל דהנהגה דגרייר בחד שי' הרמב"ם דכולי שאוב אינו רק דרבנן כמש"כ הפ"י כנ"ל . ועיי' כתב המהגר לבבון הרמב"ם דדוקא ברובו מי גשמים בוודאי הם נפסלין ולה מספיקא משום דהוי ככל ספק דרבנן לקולה . אבל לביטח הרמ"ה בסי' ג' דרובו שאוב פסול מה"ה . ח"כ ה"ה פסול זוחלין פסול מה"ה כפיר כהנו הפוסקים והט"ז דאף מספק שמא ירבו מי גשמים נפסלין . ולפי' מהורן דברי הראב"ד שכחב בבב"ד הרמב"ם דלכן כהרוב פסולים לקדם מי חמיה משום דיש לחוש אף מספיקא דשמה רבו מי גשמים . לפי דכמי העלה הוי ספק דלורייתא חס רבו מי גשמים ונחבטל המעיין ואין דינו כמעין וע"כ זוחלין לחומרה . אבל גבי פסול זוחלין דאף חס רבו נוטעין על הזוחלין אינו רק פסול דרבנן לשיטת הרמב"ם וכמש"כ הפ"י . ע"כ כתב הרמב"ם בפ"ה ה' מקוואות ה' י"ג דדוקא ברבו מי גשמים על הזוטעין או נפסלין אבל מספק לא חיישינן לפי דהא הוי ספק דרבנן דלוינו לקולה :

ד וזה מוכרע בל"ז דהא הראב"ד בהשגות ה' פרה פי"ו כתב דלכן לא פסלו שארי נכרות לפי שאין מתערבין בהם מי גשמים מחלה הוי נפסלין . ובאמת לקמן ה' מקוואות פי' ט' ה' י"ג כתב שם הכי"מ בשם בעל הנפש להראב"ד שכחב דלענין פסול זוחלין לא מייסל במחלה על מחלה . רק שירבו מי גשמים או נפסלין . אלא למי חמיה מייסל אף במחלה על מחלה ע"ש בסי' ה' . וכן לבון הרמב"ם דדוקא ברבו מי גשמים נפסלין בזוחלין ומשמע דבמחלה על מחלה לא נפסלין . וע"כ מוכח דש"ה בהלכות מקוואות דמייירי בפסול זוחלין דהוי רק מדרבנן ע"כ לא מייסל עד שיהי רוב מי גשמים . משא"כ בה' פרה דמייירי בפסול מה דלא הוי מעיין . ומה"ה בעינן שם דדוקא מעיין ע"כ מייירי שם בפסול דלורייתא לכן מייסל אף במחלה מי גשמים :

ה וזהו פי"ד סו' ר"ח סעי' ז' בש"ך ס"ק ו' כהב בשם הפ"י בשם בעל הנפש להראב"ד דלענין השבורן הפ"י חין זוחלין רובא רק שהם טוה בשוה כל שאין הזוטעין רובא ה"ה כמעין כו' . וסו"ה בש"ך ו"ג לדינא דהא נוטעין דלורייתא פסולין כו' . ועיין במגלין (דף כ"ח וכו') גבי מחלה על מחלה כרוב עכ"ל הש"ך . חקן לפתש"כ בהם הפני יהושע דלורייתא שאוב אינו חסול רק מדרבנן

סימן כב

ד נשאלתי ע"ד מקום שמחלה מים נובחין להמקוה על הארץ שילאו מן המקוה . ויש בזה חשש זוחלין . והאריך כח"כ ק"ת בזה :

א והנני להשיבו בקצרה כי אין ביכולתי כעת להאריך . והא' כי הרמב"ם והובא ביו"ד סו' ר"ח סעי' ג' כתב דדוקא בזחילתו יכרת פוסל זוחלין . והחכם סופר בסי' ר"ח כתב להביא ראוות לדבריו . ולדעתי נראה להוכיח כן מן מש"כ הרמב"ם בפ"ה ה' מקוואות והובא ביו"ד שם סעי' ז' בזה"ל דהא רבו גשמים על מי הנהר אינם מטעריס בזוחלין אלא בהשבורן לפיכך לדין להקוף מן פיורם כעין מהללל וכיוצא בו בחותו הנהר המעורב עד שיקוה המים ויעבול בהם עכ"ל . וזה פשוט וידוע דמפן היינו ממללה או אפשר בלה ילאו המים דרך שם לחוץ . ח"כ מוכח מן מה שכחב הרמב"ם והשו"ע בלה אוב חולק כלל דע"י מחלה מן מחלה מהני ללחץ מן השם זוחלין . הוי דסיל ג"כ להדיא דהוי לחוש לזחילתו חס חין בזחילתו נכרת . ואף דלוינו יש

האמן רבי יצחק אלחנן זצ"ל
א"ר"י זק"ק דאיוונא

אזכר עלה לעשות ולתקן עובי המחללה שעושין להפסיק
 שלא יתי' חשש זוחלין כלל . מ"מ איך סתמו סתמ"ם והשו"ע
 לכתוב כן בקצרה ולתת מקום שיוכל לעשות כזה"ל שכתבו
 כן . ובפרט למה שדרשתי להיודעים בזה ואמרו לי כי אין
 מליאות כלל ולומר שיפסיקו במחילה מן מחללה שלא יאלו
 המים דרך המחללה לחוץ כלל . וע"כ מוכח מזה וכשיטת הרשב"א
 והמחבר בסעי' י"א דניקב המקוה כו' כשר לפי שאין
 זוחלין ניכרת :

(ב) והנה פשט לשון הרשב"א והשו"ע משמע דעיקר חלוי
 אם אין נראה החילה למעלה בחוץ המקוה
 שהיא מחללה דכשירה . דכן הוא פשט לשון דאמרו לפי שאין
 זוחלין ניכרת דמשמעות הפשט הוא דמי שרואה את המקוה
 למעלה חיו מוכר הם היא מחללה . וכן מורה הלשון שכתב
 הר"ם בפ' ה' למקוואות משנה ה' על הא דעופים שעשאן
 זוחלין שכתב הר"ם כגון מקוה שפרץ על שפתו וכ"כ הר"ם
 שם והמרדכי לשבועות שהוציא ב"י סו' ר"א . וכ"כ הר"ב
 במשניות שם ג"כ בזה"ל דמקוה שפרץ על שפתו ומימיו
 יזחלין זוחלין . וכתבו כולם לשון שפרץ על שפתו . ונריך
 ביאור מדוע נקטו כולם לכתוב לשון זה . ומוכח דכוונתם
 הוא להורות דפסול זוחלין אינו רק היכא דניכר על שפתו
 למעלה . אבל בנפרץ למטה בחוץ המקוה או אינו ניכר
 למעלה רק בזוחלין . המים דרך . נקב . גדול . דלא . ניכר . למעלה
 ממרווח המים שניכר לכל שהם זוחלין . משא"כ בנקב קטן
 דלא בניקב למעלה אף בנקב קטן מקרי זוחלין משום דניכר
 לכל זוחלין . משא"כ בניקב למטה בנקב קטן דאין ניכר
 למעלה זוחלין אין זה מקרי זוחלין לניפסל להמקוה . ואף
 דמי שרואה מבחוץ למקוה רואה שמי המקוה זוחלין לחוץ
 דרך הנקב . דמ"מ אין זה פוסל להמקוה כיון דאין זוחלין
 ניכרת לנו שרואה את המקוה למעלה מהמקוה . ומש"כ
 הרשב"א והמחבר להלשון דניקב המקוה ומימיו נוטפים מעט
 מעט . זהו לפי דאם המים יזחלו בקילוח גדול בלא הפסק
 כלל . או נומילא ניכר גם למעלה מן הילוך המים שנחסרים
 שלפי ראות עיניו למעלה מוכר ויודע מיד בראייתו מלמעלה
 על המקוה כי המקוה זוחל לחוץ . משא"כ אם הנקב קטן
 ונוטפים מעט מעט אם אין ניכר למעלה מעל המקוה כי
 המקוה זוחל לחוץ . דע"ז שייך הטעם שכתבו דאין זוחלין
 ניכרת . ועיקר הענין מן פסול זוחלין חלוי רק אם הי' ניכר
 למעלה זוחלין . אבל אם לא הי' ניכר למעלה זוחלין אין
 דינה כזוחלין וכשירה :

סימן כג

מה שהשכחו לרב גדול ה' בדבר הענין מן השו"ב והס"ן
 דמחנה שנתן כתב ע"ע בזה"ש בעת שנהקבל להם
 לשו"ב וס"ן שאל יעקור דירתו מהם למקוה אחר יתי' אסור
 פיו לקולו וידיו לשחיתתו ובזה"ש כו' . וכעת נסע למקוה
 וקיבל שם כתב וחת"ו באל לביתו לקהילתו וחתרו אנשי
 קהילתו להרשותו שיהיה נרדן ושבועתו דק"ן . והשו"ב אומר
 כי הי' שוגג בזה"ש או שהי' סובר לפי דאזכר מהניס
 להמשוררים שלו מה שהבטיחו לו ליתן מזונותיאם וע"כ הי'
 סובר שמוחר לו להקבל במקוה . וכן אומר שלא נתן ס"כ
 ולא קיבל ע"ז או"ש בפי' וכת"ד נסתפק בכו"ז אם מותרין
 אנשי קהילתו לקבלו לשו"ב וס"ן כי חושש בכו"ז והאריך בזה
 בקונטרסו . וביקש ממני לחוות דעתי בזה :

תשובה בקצרה

(א) והוא כי בעיקר הענין נראה לי כי הפירוש לשון
 דירה ע"פ לשון בני אדם הוא המקוה שדר שם
 עם ב"ב כמבואר ביו"ד סו' רי"ז סעי' ל"ב ברמ"א . ועיין
 מזה ביו"ד סו' ר"ח סעי' ו' מה שהביא שם בשם הרמב"ן .
 וכן ראיתי בהשבות הרמב"ן הניזווחות בסו' רס"ו . ועכ"פ
 מבואר בהרמ"א בכו"ז רי"ז הג"ל דלשון דירה הוא בלשון ב"א
 המקוה שדר שם עם ב"ב . וזהו כעין הא דסוכה (דף כ"ה
 ע"ב) דמה דירה איש ואשתו כו' . וכן הוא לי ב"א האידנה
 ע"כ לא עבר על השבועה והאיסור כלל . דהא לשון האיסור
 הי' שאינו רשאי לעקור דירתו בלתי רשות אנשי עירו . אי"כ
 י"ל דכוונתו וכוונת אנשי קהילתו לא הי' רק שאינו רשאי
 לעקור דירתו היינו הוא ואשתו וב"ב שהם ביחד נקראים
 בלשון דירה . וכן לשון עקירה הוא בכלו ש"ס מקרי עקירה גבי
 כולו . ואילו כגשאר בפנים מקלחו אין זה מקרי עקירה גבי
 חיובי שבת כמבואר בשבת (דף ל"א) דלאד כלי שמי' אד
 משום דעקירה הוא שיהי' נעקר כולו היכא דדינין על החפץ
 וכן כל כיוצא בזה בענין לשון עקירה . וכן צמח דמירייתו
 בענין הדירה . בענין שיהי' עוקר כל דירתו בשלימות . וכן
 מצינו בפסחים (דף פ' ע"ה) דאמרו מאן זייח דעקר סוכו
 ומשכני' . דלשון עקירה הוא שיהי' עוקר כל אשר לו משם .
 ויכול להיות דעיקר קפידת אנשי עירו בעת שקבלוהו לש"ן
 ושו"ב לא הי' רק שלא יעקור דירתו בשלימות בלתי רשותם .
 אבל על קבלת הכתב מן עיר אחרת לא הספידו משום דלא
 הברירה בידם אם להרשותו או למחותו בידו שלא לעקור דירתו
 עם אשתו מהם . ואז יתי' מוכרה להשאר לש"ן ושו"ב . אי"כ
 לכו"ז לא עבר כלל מעולם על השבועה והאיסור . ומ"מ אין לני
 סומך ע"ז לבד להחירו בלא התרת הא"ש מפאת חומרי הענין :

(ב) וראיתי כמה בשו"ת מעיל זדקה סו' ל"ט שכתב דאם
 יולא זוחליה דרך נקב קטן אין זה זוחלה
 וכשירה . ובתלמוד כדבריו מוכח כן מהך דסעי' ב' דכתבו
 דסוטה הנהר במפץ והוא כעין מחללה וסתמו בזה . דמוכח
 מזה כדברי המעיל זדקה הג"ל וכמש"כ לעיל . וידעתי מה
 דיש לדחוק בזה . אבל פשטות הענין מורה כדברי המעיל
 זדקה הג"ל . דע"כ הי' איזה כוונה במה שכתבו הרמב"ם
 והמחבר לשון דלפיכך נריך להקוף מפץ וכיוצא בו באותו הנהר
 המעורב כו' וזהו מן הך דלבוה דשמואל מפלי להו וכפי'
 הרמב"ם ע"ז . דלמה להו למכתב לשון מפץ וכיוצא בו . ובזוהרי
 בלא דבר הוא . וע"כ ודלתי אהו להורות לנו הך דינא דעיקר
 חשש זוחלין אינו רק היכא דניכר זוחלין . אבל היכא דאינו
 ניכר החילה וכמו במפץ וכיוצא בו . בכה"ג אין לחוש לזוחלין .
 ואבמשנין דין מחדש בזה שכתבו לנריך להקוף מפץ כו' .
 ובתלמוד כן משמע מן מה דהנין בנשנה פ"ה דמקוואות משנה
 ה' דפומץ במקל וקנה או זב וזכה כותמין ביד כו' וכן שם
 משנה ו' דגודר כלים כדי שלא יתי' זוחלין . ובכל הך קשה
 לעשות שלא יזווג המים דרך הכלים ודרך סתימת המקל
 והקנה והידים . וע"כ העיקר הוא דכיון דע"י אלו הסתימות
 אינו ניכר החילה . ע"כ אין פוסל זה משום זוחלין . וגם יש
 לנרף ולדון בזה דהא י"ש ביעות הרבה פוסקים דפסול זוחלין
 אינו רק מדבנין . ולכן לדינא הוי ס"ס בדלוחייתא וספק א"ל
 בדבנין דמקיליין בכה"ג . וע"כ אף דנימא דהו דמעיל זדקה

(ב) וגם הא אומר הס"ן והשו"ב שהי' סובר דעושה בהיתר
 מפאת מה שלא ראו אנשי עירו ליתן המזונות
 מודי ויס ביומו להמשוררים שלו . ואף דבתלמוד הדין הוא דכל
 זמן שלא חבע מהם לא עברו על התקשרותם . וכמו שראיתי
 בשו"ת עבודת גבוהי' סו' ז' כיוצא בו ודאיתו מן ב"מ (דף
 ק"ה) ע"ש . מ"מ אין זה פשט צ"כ לכל דהא חזיקו להשבות
 הגרשוני מפלגל בזה . וכבר כתבתי בספרי . ומ"מ אין לני
 יתנה בזהם דוכתי דוכתי . דלא הוי דבר חזונו ר"ר יא"ו

דירה ע"פ לשון בני אדם הוא המקוה שדר שם
 עם ב"ב כמבואר ביו"ד סו' רי"ז סעי' ל"ב ברמ"א . ועיין
 מזה ביו"ד סו' ר"ח סעי' ו' מה שהביא שם בשם הרמב"ן .
 וכן ראיתי בהשבות הרמב"ן הניזווחות בסו' רס"ו . ועכ"פ
 מבואר בהרמ"א בכו"ז רי"ז הג"ל דלשון דירה הוא בלשון ב"א
 המקוה שדר שם עם ב"ב . וזהו כעין הא דסוכה (דף כ"ה
 ע"ב) דמה דירה איש ואשתו כו' . וכן הוא לי ב"א האידנה
 ע"כ לא עבר על השבועה והאיסור כלל . דהא לשון האיסור
 הי' שאינו רשאי לעקור דירתו בלתי רשות אנשי עירו . אי"כ
 י"ל דכוונתו וכוונת אנשי קהילתו לא הי' רק שאינו רשאי
 לעקור דירתו היינו הוא ואשתו וב"ב שהם ביחד נקראים
 בלשון דירה . וכן לשון עקירה הוא בכלו ש"ס מקרי עקירה גבי
 כולו . ואילו כגשאר בפנים מקלחו אין זה מקרי עקירה גבי
 חיובי שבת כמבואר בשבת (דף ל"א) דלאד כלי שמי' אד
 משום דעקירה הוא שיהי' נעקר כולו היכא דדינין על החפץ
 וכן כל כיוצא בזה בענין לשון עקירה . וכן צמח דמירייתו
 בענין הדירה . בענין שיהי' עוקר כל דירתו בשלימות . וכן
 מצינו בפסחים (דף פ' ע"ה) דאמרו מאן זייח דעקר סוכו
 ומשכני' . דלשון עקירה הוא שיהי' עוקר כל אשר לו משם .
 ויכול להיות דעיקר קפידת אנשי עירו בעת שקבלוהו לש"ן
 ושו"ב לא הי' רק שלא יעקור דירתו בשלימות בלתי רשותם .
 אבל על קבלת הכתב מן עיר אחרת לא הספידו משום דלא
 הברירה בידם אם להרשותו או למחותו בידו שלא לעקור דירתו
 עם אשתו מהם . ואז יתי' מוכרה להשאר לש"ן ושו"ב . אי"כ
 לכו"ז לא עבר כלל מעולם על השבועה והאיסור . ומ"מ אין לני
 סומך ע"ז לבד להחירו בלא התרת הא"ש מפאת חומרי הענין :

סחורה מיקרי קיונו גם כלום רחמי בחשו החיים אה"ע ח"ב סי' ק"י שמלמד בלשון אל חתימה עם פלוני ללא מיקרי קיוני ובפ"ה סי' קע"ה סי' ק"ד הביאו ומלמד בכונתו כיון דלשון יהוד סו' כיון דליסור יהוד וכל דלי"ש איסור יהוד לא קינא לה ובאמת בסחורה שאחר הקינוי אף שאין בזה איסור יהוד כנון פ"פ לרי"ה מיקרי סחורה וז"ל דסקיל עליה אינו קינאו כלל עיי"ש וגם בזה דבריו נפלאים מירושלמי ערוך פ"ק דסועס ח"ב דלוחא עם דלשון אל חתימה עם אית פלוני סו' קינאו גמור עיי"ש באופן שמדברי החיים הג"ל עדיקוק דכנס להקל סקונו און שום סמך להקל בגיד כי דבריו נפלאים אמרו:

ואחת הוא מה שיש להקל בגיד ע"י דברי החיים עם סי' ל"ו שכתב בענין הסחורה דכל שראוין את האדם שקינא ויאל מציתה לא סו' קינאו דכא צירושלמי דסועס פ"ק פליגו אמוראי בהא דנכנסה עמו לביה סתרי דח"א דע"י בנתה אחת וח"א אף בחל"ה אבל בזה לא פליגו כשהיא צניחה והוא נכנס לגבולה דבזה און שום דג"ל ואולי גירסה אחרת מציתה ואפי' עסה כדי עומאה דילמא שלא לרמוס נכנס ודלמא האריכה בעטות ומלו עד שהגויחה אחרו עיי"ש כי דבריו בזה ית להם יסוד מוסד עיי"ש הירושלמי דהא עם אינא נכנסה עמו לביה סתרי וסתרה עמו כדי עומאה נשמע דרשו סעדים ע"י כדי עומאה ואפי"ה דוקא נכנסה עמו או צואה"י אבל לא נשגא לגבולה ובפרט למס שמלמד בגי"ב אה"ע מח"ה סי' ק"ס דסחורה סועס צע"י דשסה כדי עומאה צירור ואפי"ה מלמד צירושלמי נכנסה עמו או עכ"פ צואה"י באופן שכל שלא ראונו עכ"פ לביחה ברצונה אף שסה כדי סחורה ית לומר דאון זה סחורה ועכ"פ ראוי ללרף זה לשי' הפוסקים דקונו בינו לבי"ע אינו קינאו כלל וגם מה שהאשה מכחה את הבעל שלא עסה רק אחת דעוים ולא סי' שיעור עומאה ואף שהבעל אומר שסה ח"ב חלוי בפגותה הפוסקים צאמר שראה שזינחה את האמן או כטון אחרו לרור עמה דמבואר סי' קע"ה ובאחרונים. ועכ"פ גם לפי דברי הבעל דסה סו' רק קינאו בינו לבי"ע ובירורף דברי החיים הג"ל דאון זה סחורה נלע"י דלוחא ח"ב שריא לבעלה ומחמה חומר דבר שבערוס רעוה שסעימו לה שני רבנים מובסקים:

סי' רכ"ז

רכב"ד רב הגדול גו"ה חיים הלמד קאריעניק מו"ל ד"ק סאבע:

מכתב שאלתו טעני-אודות אית אי' שאשחו בעת חוליה לוחה לו: ליתן סך"י סי' מלוח ר"ב לקרן קיימה לחלק בכל יא"ש שלה למלמדיה ללמד משניות ולומר קדיש ובעל שחק: ואחר שמחה מחולו סג"ל בעבור יחיה זמן חצונו אחר סקל דק' סאבע: כי יתן להם לקרן קיימה לדבר מלוח שמחן להם ביסמ"ד או מרחן וסגיב שאל ידאנו כי צדקב יתן להם המעות לדבר מלוח שיאמרו סב"ד ועתה חזר בו צאמר שאין לגבור דבר עליו ויתן לעיר: אמרה: אר' יתן המעות לסקאחסב: ויחלק בעלמו המעות בכל יא"ש: והנס-כח"ה כהנ דמחויב לקיים כדבריה אף שחק ובינו דר' נסי"מ סי' פ"א. שהחוקק ע"י רב"ה ע"י באשה שזוהת לנכס ליתן ז' זקוקים מנכסי' וחק מחויב לקיים: וסעי' עם שיה דשחיקה לא-הו סוד"ה וכי סוף דבסקס"ה אף עטיל שמוק: וסי' בקדק"ד דהו עתקס"ה ו"א"כ דבר עבר-כח"ה דמי-הו נמי בחקפס פיי"ש ח"ב צדק וחקס: הו"ו סקד"ה אף שחק עמייב לקיים ח"ה ו"ס"מ עמטס: סוד"ה אפתי עלה צנח"ה ד"ה למר סעודס מסי' לה אללו סך ז' זקוקים מלבד בחובתה או

סעודס שלא נכנס מצנעס כדי בחובתה ומגיע לה עכ"פ ז' זקוקים אבל בגיד דלוחה לבעל ליתן דידוע לכל דכל סדן סענסיס לו שלו ולי"ש בזה סוד"ה רק דעמא דסו' סעססס נכדסה בזה שחק דסו' כדד סוף גופי זה מודס נכח"ה דשחיקה לא סו' סעסססס ובא"ה"ע סו' ז' סעי' י' מצואר באשה שזוהת לבעל ליתן מנכסי' דסו"ו מלבוסי' ונחל"ה סבעל דלעניי' לר"ך ליתן ולא לעשירי' וכי צע"י עם דשחיקה לא מועיל עיי"ש דס לכ"ע דסס לאו מעטס סוד"ה סוף דל"כ גם לעשירי' סי' לר"ך ליתן וע"י דסו' כדד סוף ולס און שחק מועיל וסי' בגיד ומ"ש בחשו' בי"ל וי"ד ח"ב סי' ל"ב לחמוס על ע"י מדברי סב"י חו"מ סי' ר"ב צלום לורשו ליתן ושחק דסו' כדדו סס עיי"ש. לק"מ דבאמת סב"ה עם סגין על עטס סב"י וסעטס כמ"מ סת"מ מעטס מלוח לקיים דברי סמח וסו"ן דכד לרדג מלוח סו' סעסל"ס כמ"ס סקל"ס"ה עם וסי' ר"ב וס ל"ש רק בזה ליתן מנכסי' שלו ולא ציוחה לבעלה ליתן וגם אם סי' דרין כן שנתחייב ע"י שחק לא סי' לצבור חצוה-עליו וסי' מחויב ליתן כמעוה לקרן קיימה כמו שר"ה סוף ולחלקו בכל ענה סעירות על סוף וסי' וי"ד סי' ר"ה ס"ה צב"ה"י:

אך באמת נראה דלא נחייב כלל בשחיקה ואפי' בנחל"ה צעירות אם סי' מחמה ספ"רס סלס אינו כלום כמ"ס סב"ס בא"ה"ע סי' ז' וכ"ה הביאו דברי חשו' סב"י ססוב צע"ה וי"ד סי' ר"ב דלוחה לרדג מלוח אף ע"י ספ"רס מועיל עיי"ש ודבריו סס עג סב"ס. אך סו"ק נראה בגיד מחמה שאמר ח"כ להקל שיתן להם המעות לדבר מלוח ח"כ סרי דר עתה ועתה לא סי' אנוס כלל ובסעני' לצבור לדבר מלוח אף עסה עשירי' סו' נדד ע"י דלוי מחויב ליתן ע"ד מלוח כפי חמורה צ"ד. אך הו עיקר כונתו סי' שסו' לחועלה נשמחה להלך בי"ל ע"כ לדעתי און די בזה שר"ה סקל ליתן כהנ דריו ישראל שיתנו סך מסוים בכל ענה על סוף"ה רק מחויבים ליתן מלבי"ע ע"י סרד בנות לעולמי' סל"ג סחויבים ליתן. בכל ענה סך לר"ך ללמוד משניות וקדיש. וכדומס כפי שסי' עולים ליתונן ממעות סוס צקאחסב [ואולי ית בזה: הש"ש רב"ה אף שחקן נחלס בידס כי צדכות סומס ועלס סעוסקא ויחר על סקן. רמ"ס סמו"ד סס"י קס"ו ית לעשות עפ"י סחר טיסקא] י"י בחשו' צ"ה וי"ד ח"ב סי' ק"ד ע"ס סוף פיקס"ה על נכח"ה סי' פ"א סג"ל ולע"ד שחלס שלו דלי"ש ענין סוד"ה גם לנכח"ה אינו מועיל מס שחק ולי"ע:

סימן רכ"ז

ד רכב"ד רב סג"ה וכו' מ"ה סלס וספ"י נ"י אבדי"ק לאקאט:

יקרתו טעני-וע"ד שמתנו במקום שטעס ר"ה צעירו ולא עלתק יפס כי עפ"ס נכסרי' לפי סמח"ה לכל-שעס ערך ז' רביעי' אל' וחק סחולס נכד"ה כלל בחוק סמק"ס. וגם לא חולס לה' כי כפי סר"ה סמח"ה סגיבס לבי"ן סמטי"ן שמחתיב אינו סו"ה. וסס אדחקין סמס דך עם ומחמה שעתס ענה שחק. לתקן-צוא"ה-אחר סנס נשאו-שאלנו אס להסדר לנבול עם ענות ספ"ה אף בוחל סו"ן שאין סחולס עמרת לעין מ"ה ע"ש עני' נ"א ופשוט' נ"י לכת"ר אף: ע"י סמד"ה ניכ"ר שחקין-עון-שאלו-צד-לען-הו-אחלס-אח"ה-עמרת וס"כ בחשו' עם אר"י חשו' סע"ס"ס. וחק סע"ס"ס ח"ה וצענוחי לא צד"ה"ה ל"י כלל ע"י סבל צ"ן עק רח"ה

רוחם אלו סחולס
ממ"ס סו' זחילס אף
ניכר לעין סו"ב
מיקרי זחילס אף עו
צחשו' בי"ש וי"ד ח'
זחל בקלות סו' ז'
סוף כמו דלוח' ז'
פוסס אחר עיסס
ובג"ד כפי סר"ה
זחלון בקלות. וכ"ה
ע"י דגס צד"ד ע"ק ז'
צד"ה אולי נמו צעו
סוף כמו צע"י י"ג ז'
סוף מחמיר בטוף
בזה צ"ע דמקור ס'
דעמט"ן ששאלן זוח
אחר טוף בוח"י
בקלות ע"ס ור"ה
ממ"ס אף שאינו נל
סוכה צחש"ן סי'
וד"ה אף שר"ה צ'
בחוק סמק"ס ור"ה
ח"כ טיכר סחולס
כי לשון סר"ה
נכח"ה צע"י סס
יורה דק-כס"ג ס'
כשר מדברי חשו'
סג"ל וסב"ה רח"י
כל סססרות-שענש
ממ"ס אבל דל"ה
דל"ה סו' זחילס
שאלנו ניכר לעין
פכ"ג גדול קח"ה
דלוח"ה וסס לחו"ה
שאלן רוח"ן זחילס.
מעט מעט-נראה
לנכ"ג גדול כל על
מחוקי' אבל סוף
בקלות סו' זחילס
סוכ"ה דמעו"ן ע"כ
וחל"ה לדח"ה סוכ"ה
סו' רי"ה דל"ן זכ
דכ"ב וסל אכתי צ'
סו' ניכר לעין כלל
סערי' ואפי"ה מיו

דבברל און זכ
ואינו נ'
עון דלעמוד עם ו
שאלן רוח"ן וא"כ
סניק"ה סיינו-סנס
כלל כיון שאינו ז'
צממות אס זחל
ע"ד מס ובג"ד ע'
זי"ה סמוס וי"ה
שח"ה ג' אסל לע
כ"ה מקנאות כמ'
ממ"ס ל"י סו' זח'
זכ"ר דעת סל"ה
צ"ע כלל-רק ד'

כ"און ר"י מאיר אוריק זצ"ל

מעט מעט ונהי' ליש' לרף דעת האסכול ור"ש כ"ל
 לסקל ע"פ במשינוח דידן בשעה הדחק שיש מחמיון
 לדונם במקולוח מחמת סממנים נכר ודבר זה חלוי
 ב"י חרזו כ"מ כמ"ס בספרי מ"ס לוי"ד סי' ר"א סעי'
 מ' ובפרט שאינו סמוך ממש נכסר ויש מקום להקל
 בזוילת כזו שאינו כמשיין וזהו כסר"ש אבל כ"ד דסוי
 מקום אין להקל כלל עד הגאון דברי חיים והב"ש המחמיר
 וכדבריהם מסתבר וכפי מ"ס כה"ר בשם סנה"ק מליבאוין
 בספרי ז"ל נראה דגם דעתו להחמיר בזה :

סימן כ"ח

רנב"ד רב השרוף ובקי מו"ס אל"י חיים
 ברא"ש נ"ו :

ע"ד שאלתו שנתחדש כעת קנים להעמיד בנרות כסף
 סנקראוס שפארוס שיש בקנה מכונה לחזיב בנר
 וכאשר סגר דולק בצופו כשהגיע למכונה כ"מ נפל
 על סגר ומכסהו אם רשאים להעמיד נרות של שבת
 בקנים אלו ועיני כה"ר רא"ד סמ"א סעי' ר"ס"ה שהביא
 ד' סא"י בסיהר דנחיות מים בששיה בע"ש משום
 דעשה בן קידס דהרלהק וביאר בגמ"א כוונה ד"ן
 לגזר שיעשה בן בשבת דל"כ יתנך לסדליק בשבת וזה
 הכל יודעין שאסור וס"י כ"ד סעי' ר"ס"ה בשבת כי
 יתנך לסדליק אח"כ ואף שאפשר להעמיד שם נר דלוק
 מע"ש סרי ללגלג נר דלוק סלל יודעין שאסור אך מנ"א
 נחב שם דכל הסוסקים שנחטו עומים להיאר הכנים
 בששיה שחחח שממן חולקים על א"י והב"ד דכל
 גרם כיבוי מע"ש אסור אך במקום שאי אפשר לעשותו
 בשבת בלי אסור ברור גר"י א"טו גרם כיבוי דליכא ב"י
 אסור אחר ועי' מח"ס"ש שם ור"כ גם כ"ד י"ט לאסור :
והנה בנ"ד סמ"א שהבין בטעמא דא"י הטובה
 בדי"מ דלי"ש בזירא בזה שמה יעשה בשבת דהא
 א"ל בלי הדלקה והמעין בקל"י סי' ער"ב שבת יראה
 דטעמא דא"י לאו מהכי טעמא נחיה לז"ל אלא דסובר
 דקירוב כיבוי דאסור הוא רק לאחר הדלקה כשמקרב
 כיבוי אסור בין בשבת בין בע"ש אבל מקרב כיבוי קודם
 הדלקה אינו אסור כלל אפי' בשבת ומכ"ש בע"ש והא
 דלא נחיה כלל לטעמא של סמ"א כ"ל דא"ל לעשות
 בן בשבת בלי הדלקה דכאמח נראה דגם בשבת אפשר
 לעשותו בן בנר שיש בו שמן דלוק מע"ש ויכל לשפוך שם
 בשבת מים וכמים ירדו למטה ושממן למעלה וכן נראה
 בא"י סי' רס"ה ס"ק ט' דגם בשבת אפשר לעשות בן
 בשמן דולק וא"כ אין דאי מהסוסקים שנחטו עומים
 אחרים דלית להו דגם כיבוי דא"ל לעשות בשבת רק
 באיסור ברור אפי' גר"י דז"ל לא מההב"ר אלא דאפשר
 לעשות בן בשבת בלי איסור וכן נלע"ד מ"י הר"ש ז"ל
 סוף קירר שמחלה נחב בסיגור נחיות מים לעשייה
 דאינו גורם כיבוי דלאחר שכלה שממן ממילא חכבס
 הסחילה גם בנעדי המים יע"ש וכו' בקשה דהאריך
 דש"ן לסדליק בששיה כ"ל בשמן סרי סגולות נוסלים
 בשמן וחיך דבזה ליכא גזירה א"טו שבת דסייון שיתן
 בשבת שמן לחוך נר דהא המוסף שמן מתחייב משום
 מצטער סרי דפשיטא ל"י להר"ש ז"ל כסדרה כ"ל דאם
 א"ל לעשותו רק באיסור חו לא גזירין ע"ש א"טו שבת
 וא"כ יפלא למה הו"אך להר"ן מעיקרא משום דליכא כיבוי
 דממילא חכבס חיפוף ל"י דליכא לגזור משום שבת
 דהא יתנך לסדליק אח"כ בשבת אפי' דנחיות מים
 אפשר גם לשמן דלוק מע"ש ובנחיות מים ליכא משום
 מצטער כמו בשמן וע"י הו"אך להר"ן דהפחילה ממילא
 חכבס ועכ"פ לשי' הר"ש ז"ל נראה להחזיר גם כ"ד
 דהא

רוצה אח' זחילה או לא רק בכמות זחילה שאם זחל
 ממש סוי זחילה אף שהקב במחיות המקום למטע ואינו
 ניכר לעין הטובל אם הקב קמן שמטעף מעט לא
 מיקרי זחילה אף שהקב בגובה המקום ונראה לעין וכ"כ
 בהשו"ב ז"ש יו"ד סי' ס"ב ובקמה שז"י דכל שהמקום
 זחל בקילוח סוי זחילה ולדעתו ענין מטעף מעט מעט
 הוא כמו דליתא בש"ע סעי' י"ג במעיין שמינו יודים
 מיסא אחר מיפס סוי מקום ובקילוח סוי מעיין ע"י
 ובג"ד כפי סדרה בחסרון ג' רב"ע אה"ל לטעם המים
 זחלין בקלות וכח"ר סב"ל ד' סרי"ח ח"ב יו"ד סי' ז"ט
 סב"י דגם ביורד טיף אחר מיף סוי זחלין וכ"ח חמס עליו ונראה
 דשוא חזיל נמי בשעתו ודדיו דרש"א מטעף מעט מעט
 סוא כמו בש"ע י"ג וס' איתא מיסא אחר מיסא בהספק ע"כ
 סוא מחמיר בטיף אחר טיף כל שאין הספק אבל דבריו
 בזה ז"ע דמקור סד"ן דרס"י י"ג סוא מרמב"ם בפ"ה"מ
 דנוטפין ששאלן זחלין וס' מבוחר דגם ביורד במזל טיף
 אחר טיף בזח"י מיקרי מקום ואינו מעיין רק ביורד
 בקלות ע"ס וס' כ"ז שם ועכ"פ ש"ד שזחל בקלות
 ממש אף שאינו נראה לעין י"ל דסוי זחלין וס' סרש"א
 סובא בהש"ב"ן סי' י"ז כ' דבנקב רחב מיקרי זחלין ומשמע
 ודאי אף שהקב בחחיות המקום ואינו ניכר לעין לעומד
 בחוך המקום ורחוק בעיני לומד דנקב רחב סיינו שרחב
 א"כ שניכר זחילה במקום גם למעלה שהמים מתנוטפים
 כי לשון סרש"א אינו משמע בן ובפרט לשון סרש"א
 בח"ס"ש בש"ע סעי' י"ח שמינו מטעפים מעט מעט
 יורה דרק בכ"כ סר וקל"ח י"ט להוכיח דאף בדרך קילוח
 כשר מדברי הש"ב"ן ח"א סי' מ"ז שהביא דברי רש"א
 כ"ל והביא ר"י לדבריו מהא דמקום שנמדד ומלא חסר
 בל ססרות שנעשו ע"ג למפרע סמאות וסינו בנחש
 ומ"ס אבל בדלוח"ה מ"ס כשר ולסכול מעט זחילה וע"כ
 דלא סוי זחילה אלא בזחל ניכר לעין ולא במטעף
 שאינו ניכר לעין ע"י וקשה אח"י טיחוס דלמא טיב
 נקב גדול קל"ח שזחל בקלות וסכול דהא זחילה סוי
 דאורייתא וס' למוס לספק וכמ"ס בהש"ב"ן שם וע"כ דכל
 שאין רואין זחילה לעין כשר אבל מסינו דבריו במטעף
 מעט מעט נראה דרק בכ"כ כשר וע"כ לומר דל"ה
 לנקב גדול כל שאין רואין לסד"א דאחוקי ריעותא לא
 מחוקי' אבל סכא שמחבדר ע"י סמדירה שסמ"ס זחלין
 בקילוח סוי זחלין ור"י לז"ל דהא בחוס' בכורות כ"ס
 סוכיה דמעין מטסר באשכחון מים שיעשה שלמה י"ב בקר
 וחלו לרחות סוכה וז' ס"י נקוב כמ"ר ע"י וס' ס"ה
 ס' ר"א דל"ן וס' סוכה דברי רש"א כ"ל דסוי נקב
 רחב וס' אח"י במקום גדולה כזו הדגד מסחבר שלא
 ס' ניכר לעין כלל שום זחילה ע"י הקב כמ"ר שבתחיות
 הסורים ואפי' מיקרי זחילה כיון שזחל שם בקלות אף
 שאין ניכר לעין :

ובבר"ל אין זה סברא כלל לומר שגיי שמים מכוסים
 ואינו ניכר לעין זחילה לא יס' זחילה וע"כ
 כיון דלעומד שם ורואה סחילה מיקרי זחילה ניכרה אף
 שאין רואין וא"כ ע"כ סא דנקב קמן לא סוי זחילה
 ← הניקרה סיינו שם מי שרואה זחילה זו אינו ניכר זחילה
 כלל כיון שאינו זחל רק מטעף וא"כ כעיקר חלוי
 בכמות אם זחל ממש או דרך מטעף ואין אה"ו יודע
 עד מה ובג"ד שסדר נראה ע"י סמדירה שבמקום
 יליח המום יואלין בקלות דע"י טיף א"טו באשכ"י
 שיחסר ג' אה"ל לטעם סוי זחילה וכן אמח שדעת סרש"א
 ב"ס מקולוח במקום שנמדד נראה דעתו דאף זחילה
 מצ"ס לא סוי זחילה וכל שאינו זחל סולו כדרך מעיין
 זכן דעת סאשג"ל ס' מקולוח ס"ס אבל דעתו לא סובא
 בש"ע כלל רק דעת סרש"א דמקיל גניקב ומטעף

תשובה פב

בענין זוחלין במקוה

ובליל ש"ק וכדומה אחר יום ששאבו הרבה מים מהן, לא היה גובה המים כשיעור זרת למעלה מטיבורה, והוצרכו למלאות הקטנה בשאובין. ואז חששתי כי ביום שלאחריו ניכר שנחסר הרבה, והיינו משום שהמים הלכו מהקטן להגדול דרך הנקב שביניהם, אף שלא זחלו לחוץ גם מהגדול, מ"מ שמא מקרי זוחלין מזה לזה. וצדדתי להקל כי היה ידוע בבירור שהנקב מזה לזה היה למטה תוך המים בזה ובזה ובכהאי גונא י"ל דלא מקרי זוחלין, כי באמת אין המים זוחלין מזה לזה דרך הנקב כיון שהמים בזה ובזה הם למעלה מהנקב רק שהמים דוחקין ומבצבצים מזה לזה עד שהמים שבהם גובה אחד להם בכהאי גונא לא מקרי זוחלין.

אבל אם היתה הזחילה למעלה או למטה מן המים באופן שזוחל להדיא, אף שאין נראה הזחילה לעינים ואף אם יש בהנקב שיעור עירוב מקוואות הוי זוחלין. והארכתי בתשובה אז להגאון מוהרש"ק שכתב דבעירוב מקוואות לא שייך זוחלין^א, ואני הארכתי והקיפותי חבילות חבילות ראיות עצמו מספור, והגאון

השלמות

טהרה הנד"מ על מקוואות (ד' כ"ג טור ב) ועוד שם (ד' פ"ג טור ב') מש"כ בזה. ובשו"ת חלקת יואב (ח"ב יו"ד סי' ל') נקט ג"כ להלכה כדעת רבינו זצ"ל וכתב: והמחבר בית שלמה הוא פוסק מובהק וכו' עכ"ל. והו"ד גם בשו"ת חבלים בנעימים (יו"ד סי' נ"ז) וע"ע בשו"ת חזון נתום (ח"א סי' ע') ושו"ת דובב מישרים (ח"א סי' טט) ושו"ת לבושי מרדכי (סי' קמט) שהביאו כולם דעת רבינו זצ"ל כאן ונקטו כמוהו להלכה. וע"ע בספר מקוה מים (ע' כה אות ב') ובספר יסוד יוסף - טהרת יום טוב (ח"א ע' ר"מ) ושם (כרך ט"ז ע' קט בהערה ב') ובספר דברי יוסף (יו"ד סי' ר"א סעיף נ"א ע' שפב) ועוד מש"כ בשו"ת יביע אומר (חלק ח' יו"ד סי' י"ח אות ה') ובספר עלי טהרה (יו"ד ח"ג סי' ר"א סעיף מה-מט) ע"ש שהביאו כולם דברי רבינו זצ"ל ונקטו כוותי להלכה.

ג) ראה לעיל הערה א'.

סקאלא. יום ה' י"א אייר תרכ"ט לפ"ק

שפעת שלום וברכה לכבוד אהובי ידיד נפשי הרב המאור הגדול החריף ובקי מ' יחיא'ל מיכ"ל נ"י אבד"ק ניוניב

מכתבו קבלתי ולא יכולתי להשיב בארוכה מחמת חולשת כחי על כן איני כותב ציור השאלה, ובפרט שלא יכולתי להבין ציור שאלתו היטב מתוך מכתבו, ואני משיב רק בקיצור נמרץ וכ"ת יבין דברי לאשורם.

א) מהכתב להקל משום שאין הזחילה ניכרת, הנה בתשובה זה כביר^א צדדתי קצת להקל, אבל לא סמכתי ע"י, כי העיקר נראה דאין צריך ראיה ממש, כל שזוחל בדרך זחילה ולא בדרך טפטוף על דרך המבואר (כסי' יג) הם זוחלין, אף שאין עיני בני אדם שולטות שם^ב.

רק שבנידון שכתבתי אז היה בנידון שהיו שני מקוואות סמוכים זה לזה והיה ניכר שיש ביניהם נקב המחבר מימיהם מזה לזה ובהתקטן אחד מהם על יד שאיבת מים נתקטן גם השני, ונשים היו טובלין במקוה הקטנה,

א) ראה לעיל (סי' נא-נב) בשו"ת שהיה בין רבינו זצ"ל להגר"ש קלוגר זצ"ל שכתב כן ע"ש היטב. ועי' גם לעיל (סי' עב) שכתב רבינו זצ"ל כן.

ב) הנה בהגדרת רבינו זצ"ל כאן דאין צריך ראיה ממש וכו'. כתב בספר פתחא זוטא (סי' רא) ד"ה שוב וכו':

שוב אמר לי חכם א' ששמע בעצמו מפה קדוש רבינו הגה"ק האלקי מצאנו זי"ע שפירש כן הוא, שאין צריך לראות בעיניו הזחילה רק שתהא ניכר החסרון לעיל כל, ואמר בפירוש [בהיותו בטארנא ושמה היה יכוח בדבר זה] אם יסתום עינו ולא ירצה להביט יהיה המקוה כשרה מחשש זוחלין בתמי' עכ"ל שם.

וע"ע בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קכז) ועוד שם (ח"ג יו"ד סי' מת) שנקט כדברי רבינו זצ"ל כאן. וראה עוד בספרו שירי

שלט בית שלמה יו"ד ח"ב

הרה"ק א שלמה דרבינו זצ"ל

נתיב ונסו אי גרוע לא צנון אקובג מן הדין
שלמה

בענין מקוה שע"י זוחלין

ב"ה, קינצק (פלך ראדום).

וכ"כ צדית שלמה סי' פ"ב, והמחבר צדית שלמה הוא פוסק מובהק, וכתב ע"י שהוא מה"ח, וכן הלשון במחבר.

גם צנבלע צקרקע לריך שיהי מטע מטע דהיינו טוף אחר טוף, דהי טבע כל הצורות אבל אם מתחברים הרבה כ"כ לערך אמה במשך איזו שעות, ודאי דמיקרי זוחלין אף שנבלע צקרקע וע"י רש"י פסחים מ"ב ע"ה ד"ה האיש צורן וכו', ובפרט לשיטת הטור (סי' ר"א) דכונן דהפוסלין פוסלין אף צמים התחתונים מחמת שכל המים נעשו ללחה. וכונתו כעין דברי חוסי' ע"י (דף נ"ט ע"ב) ד"ה אמר רב פפא וכו' בהא דגישתא ובה גישתא.

וגם מלך הסדרה אינו מצדן אורך וכשיר הרא"ש צמים עליונים, וכלל כיון שהוא זוחל הרי אין לו חיבור עם המים התחתונים, דהרי החו"ד סובר (יו"ד סי' ל"ב ס"ק כ"י) דצדדן לא אינו חיבור, אך קשה דבמקוה חזין דנאשצות חיבור, אבל כל שזוחל ואינו מעיין הרי אינו חיבור, וכבר כתב הרמב"ם (פ"ה מה' מקואות ה"ח) מובא במחבר (סעיף סי') דאין הגזולין מערבין.

ולדעתי מה דהרא"ש מכשיר צעלונים, דהרא"ש לשיטתו דסובר (בה' מקואות סי' י') דזוחלין לא הוב' רק כעין נהר ומעיין, שכל המים נעים ונדים, אבל לא צדק ונקב. אף שמבואר כמה פעמים דהרא"ש שגם צדק פסול, סובר הרא"ש שהוא רק מדרבנן, וכיון שהוא מדרבנן שפיר סובר הרא"ש כחירון הב"ה (ריש סי' ר"א) על קשיית התה"ד (סי' ר"ד) דרבו נוטפין, דנימא דיהי' כשר מטעם השקה, וע"י צמ"ז ס"ק ג', וסובר הב"ה, דלא מקילין בהשקה רק בשאובין שהוא מדרבנן ולא בזוחלין שבה מדאורייתא, וכן תירץ דריעב"ה נדרים פ"ד, וע"כ שפיר כשר להרא"ש צמים זוחלין דרך נקב וסדק אם נשאר למטה מן סאה שאינו זוחל, אבל אן הרי קי"ל דזוחלין דאורייתא ועוד דקי"ל בהתה"ד דזוחלין לא שייך בהשקה, וגם קי"ל דזוחלין דאורייתא אף צדק ע"י בהג"ה פרק צמה אשה (פ"י דשבת סי' ע"א).

ד זה כבר כתב צדית שלמה, דאף שאין רואין החיולה למעלה,

מ"מ כיון שמתחבר כ"כ ואנו יודעין שזוחל צקילוח קלה, מיקרי זוחלין ויעו"י צדית שלמה סי' ע"ג.

והנה צ"ד מלאו אח"כ נקב גדול בדופן המקוה, שממם זוחלין המים וכתמו הנקב, ועדיין מתחבר כמקדם, ואומרים האומנים שצידם להקן שלא יתחברו המים אף צאם ישפכו להוקה שאובין, ואין להכשיר צ"ד מטעם מעיין, דהי אינו מנמא עטמים, חדא דרבו נוטפין על הזוחלין וע"י ש"ך סי' ר"א ס"ק ל"ב ולי"ג ב', ועוד דהרי המהרי"ט צ"ח (סי' י"ח) כתב דיש לחוש הרבה שהמם מן תמלית המבואר צ"ש (בפ"ק דמקואות מ"ו) צמם התוספתא, הן אמת דרמב"ן עה"ה פרשת עקב (דברים

ע"ד המקוה צמאמשוב הסמוכה לעירנו אשר נקראתי שמה להורות להם דבר חוק ומשפט, ונסעתי שמה וראיתי שהמקוה מחזקת מימי כשמונה עפחים בגובה, ויען שא"ה לעבול בגובה כזה, ע"כ שופכין לתוכה מים מהקטעסיל כשמונים סאה ויותר, וזה עושין לעת ערב ולאחר איזו שעות נחסרו המים ששפכו לתוכה ואף מהחי עפחים נחסר, וכל צוקר המים הנשפכים מתחברים וזה נהוג צמאמשוב זה יותר מעשרים שנה, וגם לא שאצו ולא ניקו אותה מעולם.

והנה ראינו לחקור צדית המים מהיכן צא, ולויהי לשאוב כל מי המקוה, וראיתי אורך שצא בהחתית המקוה מים, ומידין צאו לא נודע, כי יש אנשים אומרים שנמשכים מהנהר הסמוך להמקוה כשני מאות אמה, ויש אומרים שצא מן הנהר שצולע מן גשמים כי המקוה עומדת בצלמט שפוע הנהר, וקלה אנשים אומרים שהם מן מעיין ככל המעיונות. והוריתי להם שלא ישפכו עוד מים להמקוה רק יתמנו אותה ע"י סלמאולאר, וכדי שיהי שיעור עבילה לוויחי לעשות גומא שיעמדו בשעת העבילה.

ואם א"ה צמאמאולאר לויהי שכאשר יגיע המים להמשה עפחים, ישפכו מים חמון עד שמונה עפחים, ובגובה ה' עפחים אין מימי מתחברים, וטעמי ה', דהנה צדק צמקוה והמים יולאין יש מחלוקה הקדמונים, דיש פוסלין אף שנשאר מן סאה למטה שאינו זוחל, והמה ה"ש והרשב"ה ומרדכי, והרא"ש מכשיר כל שנשאר מן סאה שאינו זוחל, והמחבר (יו"ד סי' ר"א סעיף ג') פסק בהרא"ש, והרמ"א מחמיר לכתחילה.

והנה ראיתי צמרי"ק שורש קני"ז סובר, דאף הרא"ש דמכשיר, הוא רק צעובל צמים התחתונים, אבל צעובל גם צמים העליונים הזוחלין גם להרא"ש פסול, אך המעיין בהשצ"ן ח"ה סי' י"ז נראה דלהרא"ש כשר אף צמים העליונים, אך לעומת זה סובר בהשצ"ן בה"ג סי' ל"ד דדין זה הוא ספיקא דאורייתא, וכתב צמ"ל: מן יכנים ראשו צין הרים גדולים להקל צאיסור הורה וצאיסור כרה צמה שהראשונים ז"ל החמירו וצמה שאפשר לתקן ע"כ, וגם צמ"ה מחמיר צזה, והמעיל נדקב (סי' ל"ט) הצין צכוונה הב"ה דפוסל צדיעבד, אבל צמים העליונים ודאי דגם הרמ"א מודה דפסול, וכן פסק צלחם ושמלה עם, דמיא העליונים גם צדיעבד פסול א).

וא"כ צ"ד כל זמן שאין מתקנין שלא יתחברו המים המקוה פסולה מטעם זוחלין, ואף צבלוע צקרקע מיקרי זוחלין.

א) באוסף הגרמ"ג ירושלימסקי צ"ל (מס' 1620) הנמצא במכון שוקן בירושלים נמצא חלק מהקובץ שערי תורה חלק ו' קו' א' סי' א' שבו נדפסה תשובה זו, ושם כתב הגרמ"ג ירושלימסקי צ"ל להעיר ו"ל: וכן פשיטא לי' לבעל פתח הבית ביר"ד שם. וע"י עוד בבית שלמה סוסי" פ"ו דבג"ד מיקרי כולו זוחלין, יען דכל המים יוצאים ממקום אחד, ומה שנשאר כח' עפחים הוא רק שהמים באים כל פעם מחדש מן הנביעה עכ"ל שם.

ב) כאן כתב הגרמ"ג ירושלימסקי צ"ל להעיר ו"ל: ובג"ד הוא מעיין עומד כמבואר בתשו' הרשב"א המיוחסות סי' רל"א שכתב ומ"מ למדנו וכו', וע"י טו"ז ס"ק י' עכ"ל. תודתנו להבהלת מכון שוקן שאיפשרה פרסום הדברים.

הצ"ח ר' יואב יגוצ' ווי"א ר' צ"ח מ"ק ר' צ"ח

במים התחמומים דחשיב הכל זוחלין, ורבו חולק עליו מחרי עטמי הרה דלה חשיב זוחלין עיי' סוק ונקב אלא כפרה גדולה שכל המים נעים ונעטין עיי', והלכך יש להכשיר סדק חף למטה ממי סאה או עבילה כנגד הסדק כשהוא למטה ממי סאה, ועוד חף כפרה גדולה למטה ממי סאה המים התחמומים כשרים, וראיות לדון הראשון דעיי' סדק לא חשיב זוחלין הביא רבנו מהא דגודר זכלים שא"ל להדק כו' והחס הגדירה למטה ממי סאה, אלא כל שאין המים זוחלין במלוא שטפן אלא בנקבים לא חשיב זוחלין, וכן משמע מ"ל הח"כ שלא מיטע אלא דומיא דזחילה המעטין, ולענין דין השני דעיי' זחילה של מעלה לא חשיבי המים התחמומים זוחלין, הביא מהא דמהני עוגל מ' סאה, ומהא דנור מלא שאובין והאמה נכסה כו', ועוד הוסיף הגר"ח שם מהא דג' גמיות, ויותר נראה מרביעית לישנה דרבנו, דהמים שחתה הנקב והרחוקים מהנקב בין למעלה ובין להלכה מנגוד דין אחד להם, דאי חשיב זוחלין מה שסופן ללא חף המים שחתה הנקב חשיב זוחלין ואי לא חשיב זוחלין אלא כשעופים והולכים עתה ח"כ גם המים הרחוקים חשיבי עדיין השבון.

סאה השבון בשעת עבילה, כמש"כ הרא"ש בפקדון סי' י"א, ובמקוה שאין בה רק מ' סאה פוסל נקב משהו חף שאין יכיר, דאחרי המטע חשיב מחל ונכר ל' שיטורא דמי סאה. לענין זליטה בקרקע נראה לפי דעה הרא"ש שאינו מעטין החזילה כלל, ולא חשיב כל המים זוחלין עיי', ואף אם הזליטה הרבה מ"מ כל המים חשיב השבון, דלא גרע מנקב, ואף לדעת הרשב"א כל שאין העין רואה את המטע המים לזחילתן לחוף הכחלים חשיב זחילה שאינה נכרת, והלכך יש להכשיר מקוה שמימייה וזליטין ואף אם מחיבש כלו בזמן קצר כל שאין הזחילה נכרת, ונראה דגם בנקב כשר לדעת הרשב"א כל שאין יכיר אחר חנוטה בזהמים, ואף אם יסחכל במקום הנקב יראה אחר זליטה, דח"כ לא יחכן זחילה שאינה נכרת אלא בנקב דק מאד, וממש"כ נחבחר דמש"כ לעיל סי' קל"ט סק"ד לפרש ל' השו"ע להכשיר לעבול במים עליונים אם יש מ"מ השבון למטה מן הנקב, אחר, והדרנא זי.

סימן קמא

י"ד סי' ר"א ס"א. [א"ה, ע"י חלק א"ח מועד סי' ל"ט סק"ב, ועיי' בארוך בכל הכוונות.]

3) ומש"כ לדחות פ"י הרא"ש לענין יידון של המחבר אינו דבר בכרוי דלף אם נפרש מהני כפי הרא"ש מ"מ י"ל דמיורו ונפרן הרבה וגם הוא למטה ממי סאה, וכ"כ רבנו בחשובה כלל ל"א, אלא מפני שפיקר יסודו של המחבר נסמך על פ"י הרא"ש במשנתו כ"ר לדחות עיקר פ"י הרא"ש.

א) וטושי"ע ר"ח ס"ג אם ישארו בו מ' סאה אחר שיאלו קצתן דרך הסדק כו', לכאורה נראה דהם הסדק למטה ממי סאה פוסל הרא"ש, אמנם בחשובה הרא"ש מבוחר שאין סדק ונקב הכותל בכלל זחילה כלל, וכן מוכח מגדר התרדלות זכלים שבי הרא"ש דכשר ח"כ"ג דהמים מחל בזיבה, אלא דעה הרא"ש כל שיש מ' סאה השבון ואינם המחונטים עתה בשעת עבילה כשר, וה"ל לר"ך לפרש לשון הטושי"ע לא שיש חילוק אם הנקב למעלה או למטה, אלא שאם ישאר זולת המים המחונטים עתה בשעת עבילה שטור מ' סאה כשר, אבל אם אין רק מ' סאה מוזגלמות, באופן שהמים המותרים עיי' הנקב ממעטים ממי סאה פסול, וזהו שדקדק הטור אם ישארו כו' אחר שיאלו קצתן כו' ור"ל ח"כ"ג דכשרו יכ"ג ללא לא ישאר מ' סאה, מ"מ עתה לא נעטר ללא חף רק המקנה שסמוך לנקב, ושטור המקנה לא חשיב נעור זכולו ולפ"י חנוי הדבר בגודל הנקב וברצו המים, וכן לר"ך נפרש ל' השו"ע חף שהוא דחוק קצת, וזהו מבוחר כונה הגר"ח ס"ק ז"י שחמה על המחבר שהעתיק ל' הרשב"א שאינו אלא לשיטתו וטושי"ע, ולפי הנראה כפשוטו שכונה השו"ע לאסור נקב למטה ממי סאה, חף שיש מן הנקב ולמעלה הרבה, ח"כ נפרש יש ללמוד מדברי הרשב"א להכשיר זחילה שאינה נכרת בנקב משהו, וכדלוי הרשב"א הכשיר בנקב משהו חף למטה, אלא כונה הגר"ח דאין שייך יידון זחילה שאינה נכרת אלא לדעת הרשב"א דעיי' נעור מטע מים חשיב כלו כזחיל, וזהו הנריך זחילה הנכרת, אבל לדעה הרא"ש דלא חשיב זחילה רק אחרי המטע המחונטים ויאלו, ח"כ ל"ש יידון של נכרת דזה המטע ודאי חשיב זחיל והשאר לא חשיב זחיל חף בזחילה הנכרת.

3) חבית של עץ של חוליות שהצבה בחנושים של צרזל או במסמרות של צרזל נראה דיש לה דין כלי עץ ואם אין לה בית קיבול טהורה, דאין להחזיקים ולהמסמרים דין כלים שאינן אלא כעצמות הכלים שהן טהורין, וגם אין להחשב כל הכלי ככלי מחכת מחמת המעמיד, דלא אמרו חכמים אלא כשהן חשבוין כמש"כ כלים סי' י"ז ס"ק י"ב אבל הכא עוד גריעו ממעבר ומזרה דאין החשוקים והכסמרות משמשין כלום ואע"ג דכן מעמידין לאו כלום הוא דזה פותחה של מחבת והפין של עץ טהור חף שהפוחתה מעמידה וכן כוורת מן ההלגה ושוילה מן הגללים, וכן נראה במעבר ומזרה דאם הן של מחבת ושניהן של עץ טהורין, וזה דלא כהח"ס שהביא הפ"ה יו"ד סי' ר"א ס"ק ל"ב, ובסק"ד שם הביא משמו כמש"כ, [שו"ר בח"י ע"י ע"ה ז' ד"ה והלכה, מבוחר היפוך דבריו, אלא כדברי הח"ס שהביא פ"ה ס"ק ל"ב וי"ט] ונראה דלף אם קבע מסמרים בכלי עץ המקנות טומאה וטושי

76) א) טושי"ע ר"ח ס"ג אם ישארו בו מ' סאה אחר שיאלו קצתן דרך הסדק כו', לכאורה נראה דהם הסדק למטה ממי סאה פוסל הרא"ש, אמנם בחשובה הרא"ש מבוחר שאין סדק ונקב הכותל בכלל זחילה כלל, וכן מוכח מגדר התרדלות זכלים שבי הרא"ש דכשר ח"כ"ג דהמים מחל בזיבה, אלא דעה הרא"ש כל שיש מ' סאה השבון ואינם המחונטים עתה בשעת עבילה כשר, וה"ל לר"ך לפרש לשון הטושי"ע לא שיש חילוק אם הנקב למעלה או למטה, אלא שאם ישאר זולת המים המחונטים עתה בשעת עבילה שטור מ' סאה כשר, אבל אם אין רק מ' סאה מוזגלמות, באופן שהמים המותרים עיי' הנקב ממעטים ממי סאה פסול, וזהו שדקדק הטור אם ישארו כו' אחר שיאלו קצתן כו' ור"ל ח"כ"ג דכשרו יכ"ג ללא לא ישאר מ' סאה, מ"מ עתה לא נעטר ללא חף רק המקנה שסמוך לנקב, ושטור המקנה לא חשיב נעור זכולו ולפ"י חנוי הדבר בגודל הנקב וברצו המים, וכן לר"ך נפרש ל' השו"ע חף שהוא דחוק קצת, וזהו מבוחר כונה הגר"ח ס"ק ז"י שחמה על המחבר שהעתיק ל' הרשב"א שאינו אלא לשיטתו וטושי"ע, ולפי הנראה כפשוטו שכונה השו"ע לאסור נקב למטה ממי סאה, חף שיש מן הנקב ולמעלה הרבה, ח"כ נפרש יש ללמוד מדברי הרשב"א להכשיר זחילה שאינה נכרת בנקב משהו, וכדלוי הרשב"א הכשיר בנקב משהו חף למטה, אלא כונה הגר"ח דאין שייך יידון זחילה שאינה נכרת אלא לדעת הרשב"א דעיי' נעור מטע מים חשיב כלו כזחיל, וזהו הנריך זחילה הנכרת, אבל לדעה הרא"ש דלא חשיב זחילה רק אחרי המטע המחונטים ויאלו, ח"כ ל"ש יידון של נכרת דזה המטע ודאי חשיב זחיל והשאר לא חשיב זחיל חף בזחילה הנכרת.

77) א) נמצא פסקו של דבר, למאי דקיי"ל בהר"ש, כמבואר בשו"ע וכן הכסים הגר"ח דנקב וסדק זכוחל אינו מחשיב זוחלין אלא מקנה המים הסמוכין לנקב, אבל הרחוקין בין מלמעלה מהנקב ובין מנגוד הנקב כמשוכין להלכה בארוך ורוחב המקוה חשיב השבון, והלכך עובלין במקוה חף שיש בה נקב בקרקעיתה, ומיכה אותו מטע המים הסמוך לנקב המתעורר ללא חשיב זוחלין ואין עובלין בו והלכך יש להזכיר, שיהי' כל גוף העבול מכוסה כמו האשכנז, וכן אם המים שועפין על פני המקוה זוחלין ע"פ כותילה לר"ך לשחוח בשעת עבילה למטה לחוף חללה, וכ"ז בנקב קטן, אבל בנקב גדול כ"כ שכל המים מתעוררים ללא זכ"ה חשיב הכל מחל, ושטור הנקב לפי רוב המים דבמים רבים ישאר מ' סאה השבון חף בנקבים גדולים, ואז לכוון חרדליה ז' גשמים שגודרו בכלים, חף שהנקבים רבים, מ"מ יהי' זה מ' חשיב זחיל חף בזחילה הנכרת.

ולכן מכל זה ועוד טעמים, המקוה כשרה. אבל עכ"פ חוב קדוש להתאמץ בכל עוז לעשות תיקון להמקוה הנז'. כי אין ראוי לקהלה קדושה שתהא שם מקוה כזאת הכרוכה בשאלה חמורה, ורק כ"ז שא"א לתקן, המקוה כשרה ולא לבטל הטבילה.

סימן קעו

מקוה שהוצקה גוש אחד ע"ג הגג

על דבר המקוה הכנויה על גבי הכיפה הכנויה על מקוה התחתונה, והבנין בנוי כמו שנוהגין היום כמושות של כרול הסדורות על גבי רוחב חללה של המקוה התחתונה וכיניהם שבכה של כרול ואח"כ נשפך עליהם חומרי בנין (צימנט) מלט וכתותי אבנים (חצץ) עד שקרשו ונעשו כגוש אחד, ומר' רוחות הכיפה הקיפו לה, ומסכיב להם ד' דפנות כמעשה הכיפה התחתונה עד שכל המקוה העליונה נמצאת כמו גיגית של אבן אחת, ובתוך הרצפה עשו נקב כשפופרת הנאר שע"ז יעשו חשקה במים שאובים העליונים למי גשמים שבתחתונה.

והציע מע"כ כמה הערות לפוסלה ואני אבוא על סדר הערותיו: א) דתורת כלי עליה אחרי שנעשה כאבן וגוש אחד, דו"ל הרמ"א (סימן רא סעיף ז): מותר לעשותו על הגג ובלבד שלא יהיה תוך כלי או אבן אחת שחקקו ולבסוף קבעו, אבל תבור אבנים הרבה לא מקרי כלי (תשובת הרשב"א סימן תת). ונקט כתי"ר שנידון שלפניו אינו דומה לסיפא של הרשב"א אלא לרישא, דהרי נעשה כאבן וגוש אחד ואם כי גם באבן אחת לא אסר הרשב"א אלא בחקקו ולבסוף קבעו אבל בקבעו ולבסוף חקקו כשר גם באבן אחת, ובנידון שלפניו הרי קבעו ולבסוף חקקו, ועיין פתחי תשובה (ס"ק ז) כשהחקיקה והקביעות באים כאחד דינה כקבעו ולבסוף חקקו), מ"מ לטבול בתוך הכלי עצמו דעת הרבה פוסקים שפסול אפילו בקבעו ולבסוף חקקו, עיי"ש בבאור הגר"א (ס"ק לד) ובש"ך (ס"ק כא), ועיין פתחי תשובה (ס"ק ז) בשם הגוב"י ושו"ת רע"א, שהעלו להחמיר לטבול בתוך כלי עצמו שקבעו ולבסוף חקקו בטבילה של תורה, ומה שנעשה אח"כ נקב כשפופרת הנאר הרי לדעת הרמב"ם תרהי בעינן, שיעשה נקב המטהרו וגם יקבענו בארץ שיהא בו הוכחה שהוא דבר של בנין (עיין ש"ך ס"ק כה) ובנ"ד אין קביעות בארץ ונשאר עליו שם כלי ופסול, ועוד דהוי מעמיד ע"י דבר המקבל טומאה (כזונתו שסותם את החור ע"י מגופה של מתכת והוי כמעמיד את הזחילה ע"י דבר המקבל טומאה).

ולענ"ד עדיין אין לגו הבדל ברור בין הסיפא של הרשב"א: „אבל תבור אבנים לא מקרי כלי“ לגידון דידן, דבנ"ד נמי י"ל דהוי דרך בנין ממש ולא כלי ומי יוכל לשער דאפשר להנטל כאחת, הא באמת אינו במציאות כלל שתנטל ממקומה ואם היה באפשרות מי יוכל לשער זה.

ומה שחושש לשיטת הרמב"ם שכתב בהלכות מקואות (פ"ד ה"ז), שבנותן סאה ונוטל סאה אינו כשר אלא עד רובו, כבר הביא שם הכס"מ שהרא"ש הקשה על הרמב"ם שדבריו תמוהים, שמתחילה כתב כיון שיש בו ארבעים ממלא בכתף ושופך כל היום אעפ"י שרביץ עליו מים שאובין כשר, ולמה יפסל בנתן סאה ונטל סאה ביותר מרובן. ותירץ שם הכס"מ בשם הרמב"ן, שטעם הרמב"ם הוא דמדינא שרי בכל גזונו, אלא דהיכא דנתן סאה ונטל סאה כי הוי רובא מיחזי להו לאינשי שניטלו הכשרים ונכנסו תחתם שאובים ויבואו להכשיר בכלם שאובין לגמרי, ולפיכך גזרו בו מפני מראית העין, אבל בהך דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא נטלו ביד ליכא למיחש למראית העין. הנה מבואר מדברי הכס"מ, שהרמב"ם לא הצריך רובו אלא בנוטל ונותן בידים ממש, ומדברי הרמב"ן בב"ב (דף טו) מבואר יותר, דלא גזרו אלא שגם הנטילה והנתינה היה בידים, אבל אם נפלו מאליהם אעפ"י שניטל בידים או בהיפוך כל שלא שלטו בו ידי אדם שתי פעמים גם בנתינה וגם בנטילה לא גזרו, ובג"ד לא הנטילה ולא הנתינה היא בידים ממש, ועיין תשובות חת"ס: יור"ד (סימן ריד).

ומה שחושש לחילה, הנה מלבד שכמדומה שהגאון מהרש"ק ס"ל דמקוה למקוה לא שייך זחילה, בר מן דין, יש לאוקמי המקוה על חזקתה דלא נאסרה וליכא זחילה. ומה שחושש למה שמעמיד הזחילה בשפופרת של מתכת, הנה החת"ס מיקל בזה דלא הוי דבר המקבל טומאה אבל יש מחמירים, א"כ בקל יש לתקן מגופה של עץ או של גומי ובוהאי בשביל זה לא יעמוד כנגדו מי שיהיה.

סימן קעז

גדר זחילה שאינה ניכרת

ז נשאלתי ע"ד מקוה פתרה כבריכת שחייה, שהמים באים לתוכה דרך צנור הכשר באופן שאין בהם חשש של פסול שאיבה, והשאלה היא שכרי שהמים יעמרו תמיד בצלילות, העמירו בתוך הכריכה מפונה חשמלית השואבת המים, ומוציאם דרך צינור לפילטער, שהוא בור, העומד מעבר השני סמוך לכותל בריכת השחייה, והבור ממולא כאבנים, חצין, סיד וחול, והמים נכנסים לתוכו ומסתננים מזהמתם, ואחרי שנעשו צלולים תוזרים דרך צנור אחד לתוך הפירות הבריכה, וכך הם סופגים ותוזרים הלילה ברצוא ושוב מבריכת השחייה לתוך בור הפילטר ותוזרים אח"כ למקום שבאו ממנו. ומסתפק השואל אם יש כאן חשש פסול זחילה.

וצדדי הספק הנוטים להיתר הם: חדא, מפני שאין כאן זחילה ניכרת ולמראה עין רואה שאין שינוי בקצב המים לא מעלין ולא מורידין ממתכונתם. ועוד בר מן דין, הרי שני בורות המים, הבריכה ובור הסינון, המים שבתוכם מחוברים זה אל זה ע"י המים שבתוך הצינור העובר מזה אל

ספר הרי"ב - י"ג א"ב
הרי"ב ל"ג ס"א א"ב

21

היכי דבעינן כח גברא אם געשה בדין אשו משום חציו, חשוב כאילו האדם עשה זה בידים, ומה"ט אמרו בתוס' שאם הניח סכין ונפל מעצמו ברוח מצויה ושחט הוי שחיטתו כשרה משום דחשיב כאילו שחט בידים. והנה כבר מבואר בראשונים ובעיקר בדברי הראב"ד בספר בעלי הנפש דפסול שאובין לאו דוקא בכלי דדבר זה נלמד מהיקשא דקרא, אך מעין ובור מקוה מים טהור, מה מעין בידי שמים אף בור מקוה מים בידי שמים, ואם המקוה נעשית בידי אדם אפילו בלא כלי, פסולה. ומים הללו שנכנסים לבריכה בכח החשמל שהודלק בידי אדם דינם כשאובים ופסולים לטבילה. ואף שבתחילתו נכנסו לבריכה בכשרות, אבל מיד שיצאו מהבריכה הרי נסתלק מהם מעשה ראשון, ואנן בתר השתא אולינן דהוחזרו בכח אדם ונמצא דביאה שניה של המים לבריכה בכח אדם באו ונפסלו.

אלא שיש מקום לבע"ד לומר דהא משנה ערוכה לפנינו, מקוה שיש בה ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשרה. אך ביבמות (דף פב) אר"י עד רובו אבל בדלא נשאר רובן פסולה. ורש"י ותוס' ס"ל דאיירי במי פירות, אבל נתן שאובין לעולם כשר. אמנם הרמב"ם (פ"ד ה"ג) כתב, דבשאובין אינה כשרה אלא עד רובו. ובב"י בשם התשב"ץ דגם הראב"ד ס"ל כן. וכתב שם עוד, דאעפ"י שהאחרונים הסכימו להכשיר אין ראוי להכניס הראש בין המחלוקות. ויש להוסיף עוד דאפילו להמתירין גם בשאובין ביותר מרובו, יתכן דשא"ה דכל סאה שאובין שהוא נתון פקע ממנו דין שאובין והיא עצמה ג"כ הוכשרה ע"י זריעה ונמצא דאין כאן שאובין כלל. משא"כ בג"ד שמים הפסולים נכנסו בשעה שמים הכשרים היו זוחלין ורבו הפוסקים דוחלין אינם מטהרים את השאובין וכל סאה וסאה הנכנס בפסול לבריכה לא פקע מהם דין פסול שאובין, ויתכן שבשעת סגירת החשמל בשעת הטבילה כבר נתקבצו רוב מים פסולים ולא יועיל כלל סגירת החשמל להפקיע הפסול מהמים אחרי שרובם פסולים. ויעוין בספר ישועות מלכו להגאון מקוטנא, שנשאל באוצר של מים כשרים ובפתחת הברזא מתמלאת המקוה, אמאי מכשירין המקוה, הא באו מכת אדם בפתחת הברזא ומים הבאים מכח אדם פסולים לטהרה. ושם עשו עצה שמים הראשונים מהברזא לא יכנסו להמקוה ומים הבאים בכח שני לאו כח אדם הוא דכמאן דבאו מאליו דמי. וזה גיחא התם, אבל כאן שהמים באים מכח אש ולא נפסק כח אדם כל זמן קילוח המים ע"י האש, יש לפוסלם מטעם תפיסת ידי אדם. ויש להאריך בזה, אבל עכ"פ גם כשיסגרו החשמל יש בזה חשש גדול, ושומר נפשו ירחק ממכשול איסור כרת שיש בזה.

זה, ומים שיעור של כשופרת הנאד מערבין ונעשים כמקוה אחת שאין דין וחילה אם המים מתגעגעים בתוך מקוה אחת מצד אל צד.

אבל כד נעיינן אין מקום לדון על חיבור של עירוב מקואות, דו"ל הריב"ש (סימן רצב): „וידוע שאין המקוה מטהרת בזוחלין אלא באשבורן, גם שעירוב מקואות צריך שהמים המערבין שני מקואות הם מערבין בשקט עומדים במקומם הטבעי וזהו אשבורן לא בהיותם זוחלין שזה נקרא קטפרס, וזהו מש"כ הרמב"ם הלכות מקואות (פ"ח ה"ח) שאין המים הנזחלין מערבין עירוב מקואות וכל חד לחודיה קא"י, ומכיון דעירוב מקואות אין כאן, שוב מתעוררת השאלה על בריכת השחיה שיש כאן וחילה גמורה שפסולה מן התורה.

ומה שצדדו לומר דהוי וחילה שאינה ניכרת, זהו טעות מעיקרו. דנחזי אנן בטעמא דהא מילתא דוחילה שאינה ניכרת אינה פוסלת, הדבר פשוט דזהו מכלל שיעורין ביני וחילה דוחילת משהו לא פסלה תורה, משום דכמעט בכל מקוה א"א שלא נחסר ממנה משהו, ולא נתנה תורה למלאכי השרת, דכן נראה מלשון הרשב"א שאומר: „דבאין וחילה ניכרת כשר משום דאלי"כ אין לך מקוה כשרה דכל קרקע מתלחלת וכולעת מעט מעט, ע"כ. ולכך יש שיעור לחילה דדוקא ניכרת פוסלת אבל בדלא ניכרת אין זו וחילה שפסלה תורה. משא"כ בנידון דידן, המציאות ידועה שהמים מוחלפים בכל רגע בשטף ע"י החשמל, והא דלא ניכרת החילה הוא מטעם אחר, משום שהמים חוזרים ונכנסים מצינור השני והם ממלאים בכל רגע מה שמתחסר מהיוצאים. והגע בעצמך, מקוה שהיא זוחלת בשטף גמור, והוא פתח ברז מלמעלה, שממנו יכנסו מיד הרבה מים לתוך המקוה וישלימו את חסרון המים היוצאים, באופן שלא יהא ניכר כלל שום חסרון המים מצד הזחילה דלמטה, וכי יעלה על הדעת לומר דזהו בכלל וחילה שאינה ניכרת, וכן בנידון דידן, מה שייך לדון אם זה וחילה שאינה ניכרת, בשעה שאנו יודעים בבירור שהמים יוצאים בשפע. וקצת סמך לזה מדברי הרשב"א (ביצה דף לא ע"א) שהקשה שם לענין מעמיד דלא בטיל, דמאי פריך שם דליבטיל מים לגבי עיסה והא מים מעמידין את העיסה וכל שמעמיד רואין אותו כאילו הוא בעינו ואינו בטל, ומסיק דדוקא בגבינה של עכו"ם שכל הרואה אותה יודע ומכיר שבאיסור העמידה, ע"כ. ומשמעות דברי הרשב"א נוטים, דמה שידוע חשוב כאילו נראה בעין, וכאן בג"ד הרי ידוע ברור שהמים יוצאים ומתחלפים מרגע לרגע, ומה שלא ניכר, ידיעה כזאת לא תהא גרועה ממראית העין. ובכן נראה שהמקוה הזאת פסולה מן התורה מטעם וחילה, וטומאה כתיב בה.

ואפילו אם בשעת הטבילה יסגרו את החשמל, וישוכו המים והטבילה תהא באשבורן ממש, דלכאורה הדבר פשוט שהמקוה חזרה להכשרה, עדיין לבי מהסס אם כשרה היא לטבילת טהרה. דהנה נחזי אנן, דהרי הוצאת המים מהבריכה והחזרתם לתוך הבריכה נעשות בכח החשמל, כח זה הוא המוציא והמביא מי בריכה וכח זה הוא כח האדם שהדליק את החשמל, ולחד תירוצא בתוס' (סנהדרין דף ע"ג ע"א) הא דקיי"ל אשו משום חציו דינו ככח אדם עצמו לכל דבר, הוא לאו דוקא לענין נזקין לתוך אלא לגבי שאר עניני תורה. כל

סימן קע"ח

בענין השקה

מש"כ דלפי הנתבאר דאין מועיל השקה לעשות מים חיים יבנו עכ"פ מש"כ תוס' והרשב"ם ורש"י דאין מי הכור האוניים לניסוך המים, משום דאין מועיל השקה, ע"כ.

שאלות ותשובות מדר"י שמי"ח

רצו

סימן רפז

חיי למצוי חשטי"ל לפ"ק.

שוכט"ם לכבוד הדר"ג שליט"א

ע"ד המקדימין להחפלה בחורף, מיד לאחר שיעלה עמו"ס כיצד לנהוג בשו"ת וצחפלה.

ראיתי חשוכה הגאון משאפרתן שליט"א ודבריו נכונים שאין להקל כלל להחפלה קודם עמו"ס חמס מעמו"ס ואילך אולי יש להקל אם אינו בקביעות כאשר אבאר בס"ד.

דלענין ליות כן הוא להלכה והרמ"א בסומן חיי בעיד שכן נזהרין לברך על עליה לאחר שיעלה עמו"ס ונראה דיש לגרף שיעת הראש"ש דס"ל דכוח יום מחויב בליות גם בלילה ועליותם שלו כן המה שמויחדים ליום וכ"כ הלבוש דהמקיל בחורף ללבוש מעמו"ס אין גוערין בו ועכ"פ אפשר לנהוג שיחטטף מיד ולאחר שיגיע הזמן משיכיר חזירו ברחוק ד"א ימשמש בהן ויברך אז עליו.

ולענין חפילין לשיעור הרמב"ם דפסק דלילה לא זמן חפילין היו לריבוי להחמיר מלהניחם עד שיכיר חזירו חמס כיון דאין קו"ל דלילה זמן חפילין ורק מפני חשש שמא ישן אסרו להניח בלילה בכה"ג כשעומד להחפלה דליכא למיחש לזה מותר להניחם מיד שעמו"ס ולענין הברכה ג"כ עדיף דימתין מלברך עד שיגיע עיקר הזמן וימשמש ויברך.

אמנם לענין חפלה חיי קו"ל דעיקר זמנה אינה אלא מהבין החמה ואילך ובדיעבד משעלה עמו"ס ולא כן הוא בשו"ע סוף סי' פ"ט אלא דהגר"א החמיר וס"ל דבעינן שיאיר כל פני המזרח וצב"ע הביא כן גם משם ספר אל"י רצה דבעינן שהאיר פני כל המזרח ולא סגי בהצריק השחר ועיין בערוך השלחן וכן בספר משנה ברורה החמיר בזה וכחז דגם לענין ק"ש יש להחמיר כן לזאת קשה להקל "בקביעות" אבל באקראי יש לסמוך על המג"א ופר"ח ופרמ"ג דמקילין.

אל"א ונראה דאם מתחילים לברך ברכת מעמו"ס בודאי יגיע הזמן של האורה המזרח לכשיעמדו להחפלה חיי וכן יש להחריף עכ"פ עד אותה הזמן בהחלת חפלה וכו' הוא "חפלה הצבור" דעדיף טפי מלהחיל בביתו ביחודות ובציבור מסתמא יש לכוון עפ"י פשוט בפרמ"ג סימן ז' שנראה דס"ל דהאיר המזרח כפי כשנראה חזירו ברחוק ד"א אינו רחוק וכו' מעמו"ס ולכשיחזילו חפלה חיי כבר הגיע הזמן ומי"מ בקביעות אין לנהוג כן כ"א באקראי.

סימן רפח

דמה השיעור לענין מקוה שיהיה נקראים בשם זחילה אם נחסר מעט בהמשך מעלי"ע אם חשבו זחילה עיין יו"ד סימן ר"א סעיף כ"א שהראש"ש ס"ל זחילה שאינה ניכרת לא מקרי זחילה ובספר עכ"מ פתח ל"א ל"ין לספר גדולי עברה בסופו שכתב כשיעור "מואלה מים" עדיין נקרא בשם זחילה שאינה ניכרת וכשר ושיעור "ככאים" משקה, דהוא כעדשה, נקרא זחילה "ניכרת".

ובמע"ל נדקה כתב אפילו כשפורת הווד אולם זחילה והמרש"ם חלק א' סימן ב' כתב חסרון "חזי לחל"י או מעט יותר במים מעלי"ע ח"ו זו זחילה ניכרת ועיין בדרכי תשובה או"ק רס"א בסופו וע"ש או"ק רפ"ז בשם שו"ת צע"י חיי שכתב דמקוה שלימה המתמעט בכל יום ב' וג' אלבעות כשירה, כי בודאי מחמת "חוס" של המרחץ מתמעטים המים ובספר ערוגת הששם סימן רב"י כתב דמקוה שארבה 120 ז"מ ורחבה 98 ס"מ ונחסר במשך שנה שעות 26 ז"מ חשבו זחילה שאינה ניכרת ועי"ש שה"ש מרש"ם סיפר לו שהמקוה חסר עד הבקר 3 ז"מ והכשיר להחלה ול"ין למרש"ם ח"א סימן ב'.

אמנם לשיעור הגר"א יו"ד סימן ר"א או"ק ל"א יש קפידא אפילו בזחילה שאינה ניכרת.

ואולי יש להוריק המים ולבדוק ע"י מונחה אם לא נחלקלקל הרגפה או האכניס וקבל יש לתקן אם

בניו בניו אין קפידא אם שעות ילא נחסר כ"א 8 מ צ"ח חוס המים נחמט

ב"ב בספר דרכי תשובה סימן ק"ס-- בשם שו"ת העב שמה"ל צריך לזכור שלא יהי פקצ"ב כי יש לחוש לדיועות פוסקין ושכ"כ בשו"ת א ורס"מ ק"ל דהיכא דהוא וצ"ח ולחמיר כדברי השו"ב א"ל שאינה ניכרת ע"כ.

ע"י זחילה שאינה ניכרת מהאחרונים לפי שכיוון שיעור ח"כ ע"כ צעת " זחילה כלל ושוקר הקפידו ל"א בשעת עבילה שצעת שטובה ושי"ע שהוא זחילה שאינה ניכרת ובעבילה שנמשך רק חזרה ו"ל כלל וא"כ אינו מוזק :

סימן רפז

מי"מ חשטי"ל ל.

שוכט"ם לכבוד הדר"י

די לעשות צדקה בהלויגר שמג האר"ל סגור, עניו בודאי ו י"ס ומן קמ"ג וגם בשו"ת פרי סימן קכ"ט בסופו ובסימן ש"ח בן ובודאי כוונתו בלוח ש"ח והחמין וכיו"צ וצ"ח מרצות לפתוח ולסגור חס-ח"כ ע"י החיבור ש"ל פתח הווד כנהוג.

ל"א ש"ח ה"ג לספר מהגאון בספר תחת ו

שאלות ותשובות מהר"י שטייף

רצו

ב) ומש"כ צאות ב' לענין הליגורות שלא יפלו לחוק
 הצלעך מטעם מעמיד וזין לת' נוב"י קל"ז ולח"ס
 ר"ד, לא הבנתי יפה דהא זבא אין קפידא אלא סמוך
 להמקור מטעם הווי' ע"י טברה כזכר. בשו"ע יו"ד
 סימן ר"ח סעיף מ"ח ועיין סעיף ל"ה אצל ההמשך
 רשאי לעשות גם בדבר המקבל עומאה וכש"כ שאין
 להקפיד על "המעמיד" לזד.

ג) ועניין חשש זחילה ע"י שנמחה צעמנט מהקאכלין
 והמים זב לנקב הקאכליל עד הכוהל נראה דאין
 קפידא כ"כ צוה דודאי אין זה זחילה ניכרת וגם
 אינו יולא לחוך עיין פרי השדה הג"ל סימן קל"ט ומ"מ
 כשרואין שנמחה הצעמנט יש לחקרו צעמנט טוב
 שאינו נופל כ"כ בקל.

ד) ויהי עמו בסווע כלו"י הטבורה וכעתורת
 וידור צלו"ח.

יונתן שטייף

סימן רצ

חגיגת אסתר ח"י ל' צעאטענצערג יע"א.

שוכט"ם לכהדר"ג שליט"א

ג"י הגיעני ומסרתי החשובה להשאל וכו'.

והנה מה שכתיר ה"ג על דברי רש"י סנהדרין מ"ז:
 דס"ל דרק צידוע שנקבר בגזילה מותר לפנותו
 שלא הסכים בעל השדה לזה ולא נחשב כנקבר כלל
 ע"כ מותר לפנותו אצל בספק לא הותר לפנותו והקשה
 ה"ג דמסוגיא דנזיר ס"ה וב"ב ק"א גבי שכונת קברים
 משמע דבסתמא מותר לפנותו וה"ג האריך בפיפול
 יפה ונעים. אמנם ג"ל דמסוגיא דנזיר מיירי בשדה
 שהיא "הפקר" ולא מיירי מדון גזל כלל אלא הספק
 שם הוא אם הוא קבר יחידי שיש לחלטה שבאקראי
 נקבר לשם וממילא מותר לפנותו דחליטן דקבריהו
 "בחגא"י על דעת לפנותו דצוה לכ"ע מותר לפנותו
 ועל קאמריין דבשלושה הו"ל שכונת קברות ודין
 ציה"ק יש לו ואסור לפנותו וגם אסורים הכהנים
 ליכנס לשם והירושלמי שזיין ה"ג אין לפני וא"א לי
 לעיין צו.

אצל צווי צווי אין קפידא אם טובלין צו כיון שצמטך
 כ"ד שעות לא נחסר כ"א 8 מילי מטעטר כי מסתבר
 שרק ע"י חוס המים נחמטט ולא חשוב זחילה כלל.

אמנם בספר דרכי תשובה סימן ר"ח ס"ק ר"פ בסופו
 סיים בשם שו"ת העמק שאלה יו"ד סימן
 שמאד לריך לזכר שלא יהיה זחלין אפילו מטע
 ורך הנקב כי יש לחוש לדיועה דאפילו הזחילה צמטט
 מטע פוסלין וכש"כ בשו"ת אמרי יוסר ח"א סימן
 קכ"ז וסימן ק"ל דהוכח דהיא וודאי מקיה ולא מעיין
 יש להורות ולהחמיר כדברי תשובה ד"ח וצית שלמה גם
 זחילה שאינה ניכרת ע"כ.

והעניין זחילה שאינה ניכרת שאינו מזיק הבנתי
 מהאחרונים לפי שזיוון שזחל רק מטע צהמשך
 כ"ד שעות ח"כ ע"כ צעה "הטבילה" אפשר שלא
 היה זחל כלל ועקר הקפידא לענין זחלין אינה
 אלא צעטט טבילה צעה טבוליין אז לא יהיה המים
 זחל וע"י שהוא זחילה שאינה ניכרת יש לחשוב שאז
 צעה הטבילה שנמשך רק איזה רגע לא היה אז המים
 זחל כלל וא"כ אינו מזיק שאינה ניכרת.

סימן רפ"א

ב' מו"מ חש"י ל'.

שוכט"ם לכבוד הדר"ג שליט"א

ע"ד לעשות צוה צהליגור שממשיכין צו המי גשמים
 לפתוח ולסגור, עיניו צוודאי ראו מש"כ צו"ב ח'
 יו"ד סימן קמ"ב וגם בשו"ת פרי השדה ח"ד חלק נחלי
 מים סימן קכ"ט בסופו ובסימן קס"ד לחת לא יוחא
 לי לעשות כן צוודאי כוונתו צאות הליגורים הממשיכים
 השלוצים והחמין וכיו"צ וצוה אין קפידא לעשות
 צליגורים מרצות לפתוח ולסגור כיון שע"כ מכשירים
 אותם ח"כ ע"י החיבור עם מי הגשמים ע"י
 שפופרת הנוד כנהוג.

ומה שזיין ה"ג לספר מהגאון החזן איש זל"ל אין
 הספר תחת יד.

כל העת ונמצא שנשאר שם לעולם שיעור מקוה כשרה. אבל אם כן הוא נתן סאה ונטל סאה כשאובין שלהרמב"ם פסול והש"ך בס"ק כ"ג כתב שיש להחמיר כדבריו.

ובעצם הדבר אם הפילטער מק"ט ואם יש בהמים הנכנסים לשם פסול שאובין, הגה אם הוא כלי שיכולין להשתמש בו גם בלא חבור הרי לא נעשה לקרקע ומק"ט אף לאחר שחברו לקרקע וכ"ש שעושה שאובין. ואם אין יכולין להשתמש בו אלא בחבור הרי נעשה על דעת לקבעו בקרקע ואינו מק"ט אף קודם שחברו אבל עכ"פ עושה דין שאובין כיון שעשאו כלי ואח"כ קבעו. ועיין בספרי דברות משה סי' מ"ד ענף ג' שבארתי כן באורך. ולכן לשיטת הרמב"ם פסולה לטבול שם שיש לנו להחמיר כדכתב הש"ך.

ומצד זחילה יותר נוטה שאין כאן פסול כיון דבאים להפילטער וחוזרים למקומם כדאיתא ברמ"א סעי' ג' מהריב"ש. ומש"כ הרמ"א כשיוצאין מעט וחוזרין שם לא מיקרי זחילה נראה דלאו דוקא מעט ולא מצאתי לא בריב"ש ולא בד"מ אות כ"ו לשון מעט. ולכן היה כשר להמכשירין נתן ונטל בשאובין אבל קצת יש להסתפק אולי מעט דוקא והיה טוב להפסיק עבודת הפילטער בשעת הטבילה כמו שכתבת. אבל הא אין להתיר מצד שיטת הרמב"ם.

ובדבר הסתימה מקום שיוצאין המים לחוץ בעת הנקוי צריך לידע במה נסתם שם אם הוא של מתכת ויכולים לסלקו בלא שבירה משום שנעשה בסראיפן או יש טעם גדול להחשיב זה עצמו כלי ומק"ט. דלחיצת הכפתור של העלעקטערע הוא רק לפתוח ולסגור דלת הסתימה לכן תראה בעיניך ותודיעני. אבל למעשה הא בכל אופן יש לאסור מצד שיטת הרמב"ם. ידידו.

משה פיינשטיין

סימן קיא

בענין השקה ווריעה למקוה כשרה ואם יש מעלה בשתי בורות חרא להשקה וחרא לזריעה

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר מנחם פעלדמאן שליט"א.

הנקב שהולך משם להמקוה. ובור השני יהיה להשקה בנקב גדול כשפות"ג ויהיה הנקב בשהו ולא בשיפוע מלמעלה למטה שלא יהיה קטפרס. וטוב שיהיה הנקב סתום עד אחר שתתמלא המקוה ואז יפתחו הנקב וישקו רגע אחד ויסתמוהו כי לשיטת ר' ירוחם שכתב הש"ך בס"ק קי"ב שיש להחמיר לכתחלה, אין לחוש בכאן משום דלדידיה סגי בהבור הראשון שהמים נזרעו שם ובור השני הוא לצאת שיטת הראב"ד שלדידיה סגי בהשקה רגע אחד כדברתי זה באיזה תשובה. ולכן טוב לסתום תיכף שלא יצאו משם הרבה מים דמי הגשמים.

ומה שמסר לי הגאב"ד מדינאוור שעשו בכל בור מחיצה באמצע הגובה בנקב כשפות"ג, אין ידוע לי הצורך בזה לפי הדין שידוע שיש בילה והמים נחשבו מעורבים. ולומר שנשארו בתחתון לעולם המים דגשמים אף שיש נקב כשפות"ג ויותר היא סברא חיצונית בלא מקור וגם היא כנגד הגמ', ועיין בובחים דף פ' דלרבנן יש בילה לכו"ע ורק לר"א איכא ר' אשי דסבר אין בילה.

ידידו.

משה פיינשטיין

סימן קי

בסווימינג פול ויש שם פילטער אם אפשר לטבול שם

ר' אייר השי"י.

מע"כ ידידי תלמידי הרה"ג מהר"ר אפרים גרינבלאט שליט"א.

הגה בדבר הסווימינג פול אשר נעשה בקרקע באופן שכשר למקוה ומתחלה יורדים לשם מי גשמים יותר מארבעים סאה ואח"כ פותחים הברזא שלמעלה מהכותל ומתמלאת שכבר לא פוסלים, אבל יש פילטער שע"י עלעקטערע יוצאים המים אל הפילטער ומתנקים שם המים מהלכלוך וחוזרים אל הסווימינג פול וכתבת שאף אם נניח שהמים שבה" פילטער הם שאובין מ"מ לא פוסלים את המקוה משום דיש כאן מקוה כשרה, לא מובן לי כהוגן אופן העשייה דהרי כל המים רוצים לנקות אבל חושבני שכל העת נכנסין שם מקצת ויוצאין בחזרה

גמורה כיון ויעשה תחלת קרקע וטהור. ה גומא ע"י לא יתקבלו שיפוע שאם מ מעט מים אף התח"ס נעשה גומא כתב בס' שקבעו כשר מטעם דקבעו כ"ד. והטעם תלוש ושניוי דאמר בב"ק "בגן. ולחוש שכל המים שאוב שהוא ודאי ליכא גור מושבב

אף שהוא יותר שלכן זלקים בלא שלא נעשה ה. מ"מ אם של מתכות ויש לרקבון טוב כדי נר שלקחו ניין ובקרקע חבר לע"ד אם נימא עץ שאף יש לסמוך זוא כנעשו בבנין דיש שה מעניני אין לחוש

נעשו שני זור מחזיק או, וצריך כשרו ע"י שם דרך

חלק א

סימן ל"ט

התחילו לשאוב מים מהמקוה

שו"ע י"ד סי' ר"א סעי' ב'.

כתב המחבר וז"ל: מי מעיין מטהרין אף בזוחלין מי גשמים אין מטהרין אלא באשבורן וכו', ע"כ.

שאלת: מקוה שהתחילו לסלק ממנו המים ע"י המשאבה שהיא כלי, האם חשובים עתה כל המים שאובים.

תשובה: מה שחשבת לעשותם שאובים אין מקום לזה בכלל, דהא עדיין לא נשאבו הארבעים סאה מים שהיא טובלת בהם. ואם יש מה להסתפק, הוא דאולי הוי כזוחלין. אמנם גם זה לא נראה לי, דהא המים מצד עצמם וטבעם אינם זוחלין עתה, ולמה הדבר דומה, לבני אדם שמוציאים בעלייתם מהטבילה מן המקוה מים כסדר בלי הפסק, דודאי לא הוי בגלל זה זוחלין. וזה הרבה שנים שהיה מעשה כזה בליקווד באשה שטבלה כשכבר התחילו להפעיל את המשאבה, ופסקנו שעלתה לה טבילה, והסכים על ידי הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל.

וכל זה דוקא במים שיוציאים מחמת כח המשאבה ששואבת כסדר, וברגע שתפסק פעולת המשאבה לא יצאו יותר מים, דאז לא חשוב זוחלין כיון שאין המים זוחלין מצד עצמם וכנ"ל. אולם אם פתח פקק וכדומה בתחתית המקוה והמים זורמים מצד עצמם עד גמירא, זהו דין הזוחלין שפסול. L

סימן מ'

שאלות קצרות - נדרים

איזה נדרים אינם ניתרים

שאלת: איזה נדרים שא"א להתיר אותם בשעה שעושים התרת נדרים בציבור בערב ר"ה וכדומה.

תשובה: יש הרבה כאלה, ועיין קצת מזה ביו"ד סי' רכ"ח סעי' ט"ו י"ז כ"א. ונזכיר מקצתם: נדר על דבר איסור, נדר שעדיין לא חל, נדר שנדר על דעת חבירו או דעת רבים עיי"ש.

שכתב הש"ך שביכולה להסירן מעכב. אלא שכאמת דברי הש"ך קשים, ודייק מלשון המחבר שכתב צריך להסירן דמעכב בדיעבד, ולענ"ד לשון צריך אינו מוכרח דמעכב בדיעבד. וכמו שכתב הש"ך בעצמו על דברי הרמ"א בסעי' מ"ג שאמר יש אומרים שהאשה צריכה להטיל מים קודם טבילתה וכו', [ומקורו מהשערי דורא ה"ל גדה סי' י"ד שכתב כן]. וכתב על זה הש"ך בס"ק ג"ה מיהו כל זה אינו מעכב בדיעבד.

ואף שאפשר לכאורה לדחות ולומר דבדיעבד סמכינן על החולקים וסוכרים שאין זה חציצה. אולם אין זה מיישב, דהא אם באנו להחמיר כשיטת השערי דורא שהביא הרמ"א הרי גם בדיעבד חצטרך לחזור ולטבול - אי דייקנן לשון צריך, אלא על כרחך דהש"ך עצמו ג"כ סובר שגם הרמ"א לא החמיר בזה אלא לכתחילה, ומשום דקשיא עלייהו (על המחמירין) דדין זה הוא רק בטהרות, וכמו שכתב באורך הדרכי משה בס"י קצ"ט אות ב' [בנדמ"ח עמ' ר"ח].

ובזה מיושב גם מה שהוסיף שם הש"ך [בס"ק ג"ה] שכל זה אינו מעכב בדיעבד ושכן משמע בב"ח, ולכאורה הב"ח כאן בסוף סי' קצ"ח [בנדמ"ח עמ' ר"ח] לא כתב שאינו מעכב בדיעבד. אלא על כרחך כיון שהביא שם את השערי דורא והביא את החולקים עליו, ולא כתב כלום על זה משמע שסובר כמותם שאין זה חציצה, עיי"ש וטראה שזה כוונתו. ולכך צירף הש"ך לב"ח לראיה לקולא בדיעבד.

ועוד בענין הכינים הנ"ל, הנני מוסיף, דהרי דין זה לקוח מהרוקח [סי' שעיר ד"ה ידות הכלים], והביאו הב"י [בסי' קצ"ח בנדמ"ח עמ' ר"ח], וכתב שם: אבל בטבילה הם מסירים משום חומרא, ע"כ. ואי אפשר לומר דכוונת הרוקח לחומרא במקום שאי אפשר להסיר, דאם א"א להסיר מה שייך להחמיר, ועל כרחך שכוונתו שגם ביכולה להסיר אינו אלא משום חומרא, וא"כ על כרחך שלשון צריך לאו דוקא.

מכוס:

אם יש לה כינים בין חיות ובין מתות, לכתחילה תסרוק את ראשה היטב כדי להוציאן כמה שתוכל, אמנם לא צריכה להתאמץ ולהמתין מלטבול עד שתוציא את כולן.

שו"ת אור יצחק ח"א

הרה"ק ר' צבי הירש פאליא

לטבול במקוה שיש בו זחילה שאינה ניכרת

קמ"ח] והרב ש. פורסט צלצל ביום שישי, וביקש שאשאל לרבינו שאלה שנוגעת מיד. ושאילתי האם מותר לטבול במקוה שיש בו זחילה שאינה ניכרת, לכל הפחות בשעת הדחק, כגון שהמקוה האחרונה שכשר, רחוק כמה מילים, וקשה לילך ברגל בערב שבת. והשיב רבינו שתלוי אם באמת אין הזחילה ניכרת, ויש להחשיבו כאינו ניכרת, אם רק נחסר מהמקוה כאינץ קנה מהמים, שכדי לפסול דצריך להיות דבר שממש ניכר, או בעצם כשר. ובורדאי אין לדחות הטבילה עד אחר שבת בשביל זה. L

לשים במקוה אבקת כלור להיטוי המים

קמ"ט] שאלו רבנים מקליפורניה, האם מותר להם לשים בהמים השואבים ששמים אח"כ במקוה ע"י זריעה וכדומה, סם יבש כדי לנקות המים, שרוצים להשתמש באותם מים כמה פעמים, להוציאם, לנקותם, ולהחזירם. ושאל רבינו אם הסם משקה, והשיבו שזה יבש. ושאל רבינו אם גורם שינוי מראה, והשיבו שלא. ואז אמר רבינו שאינו רואה איזה שאלה יש, דהלא המשקה הוא מים רגילים, ואין שינוי מראה. ורק אולי גם סם יבש לוקח קצת מקום, ובמקוה מצומצם לא יהיה מ' סאה ממים, אך השיבו שכמובן אין להם מקוה מצומצם, והשיב רבינו שא"כ אין שאלה, ובטח מותר.

הלכות נדרים ושבועות

נדר לעשות מעשה

קנ"ג] הרב ווסרמן מהישיבה שאל רבינו אודות מי שנדר לעשות משהו, והשיבו רבינו שנדר כזה אינו כלום, שאין נדר חל לעשות מעשה קני, רק חל בלשון קנס, ורק שבועה חל לעשות, ושבועה מצריך הזכרת שם שבועה וכו', ורק מוצאים שחל נדר לעשות משהו, בקיום מצוה, וצ"ל מצוה ממש, לא סתם חומרא, ורק שאם עם הארץ נודר, אז מחמירים עליו כדי שלא יתרגל וכו'.

לומר בכל יום שהכל יהיה בל"ג

קנ"א] כשהיה רבינו בבית חולים, הזכיר רבינו שבכל יום הוא אומר בבוקר שכל מעשיו ודיבוריו הם כלי נדר, ושתמיד נזהר רבינו שלא להיכשל בנדורים. ושמתור שמדבר

קנה. Inch.

קנו. מגמ' נדרים דף יג ע"ב, ופסק בשו"ע יו"ד סימן ריג סק"א.

ספר מסורת משה

חלק ב'

מונחת והנפאת על הא"מ פיינשטיין זצ"ל
 נתיב תינוק על לבו ונאמרי גאון ירוני סגור
 תש"א

ה וכו' וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל. כתב בית יוסף אף על גב שהרא"ש לא הכריע בפירוש צפסקיו כמאן סבירא ליה מכל מקום מתוך דבריו ניכר דכרצי מאיר סבירא ליה וכן כתב בשמונה צפירוש וכו' עד כאן לשונו ותימה לי הלא זה הוא דרכו של רבינו גדרי הרא"ש כשכותב דיעות הגדולים החולקים צפסקן שמה שכתב באחרונה הוא מסקנתו. ויש להקשות

לר"י ורבינו מאיר ומסקנת הרא"ש דחוששין שמה ירבו הנוטפים על הוחלין ומה צדק שירבו הלא צפסקן קמא דמקואות (מ"י) שנינו דמעין שמימיו מועטים שרבו עליו מים שאובים יש עליהם דין מעין לטהר בכל שהוא והוא הדין דמטהרין בוחלין וכן כתב רבינו בסמ"ק (ק"י): דאם המעין מקלח על שפת הכלי ולתוכו מוך הכלי אסור לטבול ומוצה לו מותר אפילו אם המים שבתוכו מרובין וכתב עוד (ק"א): מקוה שיש לו מ' סאה ומעין כל שהוא יכול לשאוב כמו שיראה ולינתו בתוכה והם כשרים אף על פי שהם רבים על המים שהיו בתוכה מחלה עכ"ל. ומשמע דכשרים לגמרי צמעין דמטהרין בוחלין ומטהרין בכל שהוא והוא ודאי דשאובים פסלי טפי מנוטפים דהא נוטפים כשרים כשיש מ' סאה באשבורן ושאובים פוסלין המקוה ואפילו הכי יכול לשאוב לתוך המעין אפילו לתחלה כל שכן דצדיעבד לא

נפסל המעין כשרבה השאוב ואם כן למה יפסל המעין כשרבו נוטפין על הוחלין שלא לטהר אלא באשבורן ובחרומת הדגן סימן רנ"ד הקשה קושיא זו אבל לא היה קשה לו על מעין משום דהיה תופס פירוש הרא"ש (מקואות פ"א מ"י) דלא אמרו צמעין שרבו עליהן שאובין דיהא מטהר בוחלין הכי נמי דודאי אינו מטהר בוחלין כי היכי דצמעין כשרבו נוטפין על הוחלין דאינו מטהר בוחלין בשרבו שאובין אינו מטהר בוחלין אלא דהקילו לענין שיהא שוה למעין לטהר בכל שהוא אף על פי שרבו שאובין וקושייתו לשם אינו אלא אמקוה דאף על פי דשאובין פוסלין לגמרי המקוה אם היה חסר אפילו הכי אם היה כבר מקוה שלם של מ' סאה ונפלו לתוכו אפילו אף סאין שאובין צנת אחת לא יפסלוהו ומאי שנא דנוטפין דפוסלין בוחלין צרייתן ומפקי להו מתורת ווחלין ועל זה תירץ דשאובין צמקוה שלם נכשרים על ידי זריעה דכשיפלו לתוכו נחשבים כולם מחובדין אבל לפסול דנוטפין לא מהני זריעה דזריעה לא מהני אלא לשווייה שאוב שהוא מלוש כמחובר כך היא שיטת מהרא"י ליישב קושייתו אבל לשאר פוסקים דסבירא להו דאין חילוק דכל היכא דכשרבו שאובין על המעין מטהרין בכל שהוא הוא הדין נמי דמטהרין בוחלין וכמו שכתב הר"ן ומציאו בית יוסף השתא ודאי קשיא ומאי שנא מנוטפין דכשרבו על הוחלין נפסלו מלטהר בוחלין ובשאובין לא נפסלו אמנם מדברי הר"ן צפסקן צמה אשה ומציאו בית יוסף נשמע ישוב לקושיא זו והוא שאין הנוטפין שרבו על הוחלין פוסלין למעין אלא צמקוה שלא היה מהלך בו המעין בתחלתו כגון דתרחב המעין מחמת הנוטפין על גדותיו אבל צמקוה שהיה מהלך בו בתחלתו מטהר אפילו בוחלין אף על פי שרבו הנוטפים ובכחאי גוונא מיירי הא דמתן צפסקן קמא (מ"י) דכשרבו מים שאובים דמטהר בכל שהוא דהיינו צמקוה שהיה מהלך בו בתחלתו והוא הדין דמטהר בוחלין אבל אם רבו הוחלין על הנוטפים עובל אף צמקוה שנתרחב שלא היה מהלך לשם בתחלה ומטהר צין בכל שהוא

וב"ש וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל. אף על פי שהרא"ש לא הכריע בפירוש צפסקיו כמאן סבירא ליה מכל מקום מתוך דבריו ניכר דכה"ר מאיר סבירא ליה וכן כתב בשמונה צפירוש דאף על גב דרבינו חס המיר לטבול בנהרות צבל עם וצבל זמן אף על פי שרבו הנוטפים על הוחליים וכדצריו כתבו רבינו שמשון (פ"ה מ"ה) וצבל התרומה (ס"י פו) וצבל ספר

המנוח (סמ"ג עשין רמח רמח ע"ג) אבל רבים חולקים עליו ר"ח והרמב"ם והרמב"ן וכן היה רבינו מאיר אומר על כן אין להקל בדבר ויש למנוע לגשים שלא יטבול [בנהרות] אלא בזמן שהנהרות קטנים ולא רבו כלל נמי הגשמים עד כאן וגם הר"י"ש בשמונה סימן קכ"ה (בסופה) כתב שראוי להחמיר וגם מהרי"ק כתב צורש קט"ו (בסופו) דיש מקומות שנהגו לטבול בנהרות אף בימות הגשמים משום דסמ"ג וגם סמ"ק (ס"ו רג) דבתראה הוא פסקו כרבינו חס וכתב דלדרכה הוא לן למיול צמר רבינו מאיר והרא"ש דהוו בתראי טובא ואסרו וכל שכן באיסור נדה שהיא צכרת כאן וכתב שצמקוה שהיה דר אביו ז"ל היה מנהגן לטבול בנהרות תמיד וקרא עליהן חגר עד שצטלו מנהגם מכל מקום הוא ז"ל כתב אם נחפשט המנהג צייכס להחיר לא באחי למשכן נפשי על המנהגות דהא נהרא נהרא ופשטיה ע"כ ובחרומת הדגן (ס"י רנד) (חור) [מתחן כב] לקיים מנהג המחירים ולא יכול וסוף דבריו שלא מיחו הקדמונים בדבר משום דחשו לכמה עיירות שנתפזרו שם היהודים לאחז לשנים ולשלושה ואין סיפוק בדם לתפור להם מקואות ואי הוו אסרי להו לטבול בנהרות אמו לזוולי

צבילה לגמרי (ג): **כתב המרדכי** צפסקן צמה אשה (ס"י שו — שנה) → שיש קורין חגר על דברי רבינו מאיר שאוסר לטבול בנהרות שבה לעשות ממזרים למפרע כל הנוגלים מצבילת הנהרות וטועים הם דאפילו צולד מן הגדה צלא שום טבילה אין הולד ממור כדאמרין בסוף פרק החולץ (בימות מט.) וכל שכן הכא דעלתה לה טבילה מדאורייתא אלא בגזירה דרבנן היא לתחלה אטו חרדליה של גשמים כדפרישית ואם כן אף הנוגלים דמעיקרא כשרים גמורים צלא שום פגם צעולם אף לדברי רבינו מאיר עכ"ל: **ובתב** הר"ן (מדרי מט.) על הא דאמר שמואל אין המים מטהרים בוחלין אלא פרת ציומי חשרי צלצד אין המים מטהרים בוחלין. דאיכא למיתש לרבינו הנוטפים: אלא פרת ציומי חשרי צלצד. לפי שאינו עם גשמים ולא זמן הפשרת שלגים ולא למיסר כל נהרות אחת ולא למיסר נמי פרת צבל השנה אלא ציומי חשרי אחת דכיון דכולה חששא משום שמה ירבו נוטפים על הוחלין הוא כל שאנו צקיאים צפרת ציומי חשרי כמה עלייתו וכן בשאר נהרות ויודעין אנו צהם שלעולם אינו מתמעט משיעור כך ואפילו צבעת יובש גדול כל שאין אנו רואין כי אם אוחו השיעור למה נחוש אלא שמואל תרמי קא משמע לן חדא דנהרות שהן מכוצין מיניהן אין טובלין צהם לעולם דכיון שפעמים מכוצין לעולם חוששין צהם לגשמים או להפשרת שלגים וכדתנן צמסכת פרה (פ"ח מ"ט) המים המכוצים פסולין אלו הן המים המכוצים [המכוצים] אחת צצבוע והמכוצים צפלמסיות וצצנת צצורת כשרים והכי פירושו דכל שצמכוצים צלא טענה אף על פי שאין מכוצין אלא לעתים רחוקות פעם אחת צצבוע פסולים דחיישינן שמה גשמים הם ואין מטהרין בוחלין אבל מכוצין מחמת

דרכי משה

(ג) וכן כתב מהרי"ו בחשובותיו סימן ע' דאנו נוהגין בכל מקום דליכא מקוה טובלין בנהר וסומכים אדברי רבינו חס וכן פסק בנימין זאב סימן קנד דבמקום דאיכא מקוה אין לטבול בנהר כלל משמע הא במקום דליכא מקוה שרי עכ"ל:

פרישה

שהם המים הגמשיין וצאין מנביעות ומקורו של מעין אסור ורבינו חס סבר דאין לך טפת היורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים נמלא שלעולם ווחלין רבים על הנוטפין דהא לטפח של גשמים איכא טפחיים דמעין (וכן צפסקן צגים שאו גם כן העולם והאיר מלוחלין ולכן גם התהום ממלחלת ונעשין יומר-מה שדרכן לנבוע כגן). עד כאן המהיה:

ירא"ש
 דציו
 פירוש
 נן אף
 וזחלים
 מ"ה
 ספר
 ר"ח
 בדבר
 קטנים
 קכ"ה
 נספוג
 סמ"ג
 זרצה
 ואסרו
 אצו
 שצטלו
 להחיר
 ע"כ
 חיריס
 לכמה
 צדס
 לזולתי
 - שנה
 לשנות
 יאפילו
 פרק
 ז' אלא
 ו ואס
 ס אף
 דאמר
 ד אין
 ציומי
 ולא
 ציומי
 אזחלין
 נהרות
 ז יובס
 שמואל
 טובלין
 יס או
 נכזים
 נכזים
 טענה
 וסולים
 מחמת
 בנימין
 נמנא
 ויטעין

טענה כמו צלמסיות וצננת צלורת כשרים ומשום הכי קאמר שמואל
 שאין המים מטהרין צוחלין אלא פרת וכיוצא בו שאינו מכוז לעולם
 ולמעטוי מים המכוזין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא בו קאמר
 וקאמר נמי דפרת וכיוצא בו שאינו מכוז אינו מותר לטבול בו מן
 הסתם בכל השנה כולה מי שאינו זקי בו אלא ציומי תשרי בלבד לפי
 שאז אינו עת גשמים ולא עת הפסחת שלגים ולפיכך אפילו מי שאינו
 זקי אין לו לחוש שמה ירבו עליו נוטפים אצל אין הכי נמי דמי
 שזקי צפרת וכיוצא בו כל שהוא רואה שלא נתרצה על מה שהוא
 זוחל בתשרי כדאי שיהא רחוי לחוש לריבוי הנוטפים טובל בו בכל השנה
 וכן נמי אם רואה בתשרי שנתרצה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמה
 רבו הנוטפים אפילו בתשרי אינו טובל בו אלא שמואל סתמא קאמר
 דמי שאינו מכיר אפילו צנורות שאינם מכוזים יש לו לחוש בכל השנה
 צרייתין וציומי תשרי אין לו לחוש כן נראה לי ויש מי שכתב בהיפך
 ולא נראה לי דציומי עכ"ל. וכבר כתבתי (ד"ה וגו) שכן נראה מדברי רבינו
 שהוא קוצר כהר"ן וכן יש לדקדק מדברי הרא"ש בתשובה שכתבתי
 בסמוך: **ובד"ה** דנהרות המכוזים כתב המרדכי בפרק צ' דשעועות
 (סי' תשמה ג ריש ע"ה) בשם רא"ס (יראים סי' כו ג) לנהרות קטנים יש
 לחוש לרביית נוטפין מקצרה וממתינתין דתנן במסכת פרה (סס) המים
 המכוזין (פוסלין) [פסולין] ואלו הם המים המכוזין [המכוזין] פעם אחת
 לשבעה הילכך צריך לתת לב אם הנהר כל כך קטן שאם היה צורך ישראל
 שאין שם גשמים מציים היה מכוז פעם אחת בשבעה חיישינן ביה
 לרביית נוטפים עכ"ל בה' ומשמע דעל פסק דרבינו תם דנהרא
 מכיפיה מיצריך כתב כן ומכל מקום אינו יודע למה רצה לשער בצורך
 ישראל ולא שיער בכל מקום לפי מה שהוא בה' דאפילו במקום
 שגשמים מציים איכא למימר לרבינו תם נהרא מכיפיה מיצריך דאין
 לך טעם יורד [מ]למעלה שאין מהם עולה לקראתו טפחיים כמו שכתבתי
 לעיל אלא אם כן תאמר דרא"מ סבירא ליה כדברי רבינו ירוחם (נכ"ו

צין צוחלין: **דציו** עניות דעמי נראה ליישב צרוחא לזכא להקשות
 משאובין אנוטפין דאף על גב דשאובין פסלי טפי מנוטפין צדד זד
 כדפרישית מכל מקום נוטפין פסולים מדאורייתא צוחלין דילפינן
 מקרא כדכתב מהר"ק בשורש קט"ו וצנורות הדשן סימן רנ"ד ומצינו
 בית יוסף ומשמע לי דכל הפוסקים סבירא להו הכי ומה שכתב
 המרדכי בפרק גמא אשה אטובלין צנורות כרבינו תם וזה לשונו וכל
 שכן הכא דעלתה לה טבילה מדאורייתא אלא דגזירה דרבנן היא
 לכתחלה אטו חרדליית של גשמים כדפרישית וכו' עכ"ל אין פירושו
 מה שכתב וכל שכן הכא דעלתה לה טבילה מדאורייתא כשטבילה צוחלין
 נוטפין אלא הכי פירושו וכל שכן הכא דעלתה לה טבילה צנורות
 צוחלין מדאורייתא משום דקיימת לן דנהרא מכיפיה מיצריך אלא
 דגזירה דרבנן הוא לכתחלה משום שיצטרו העולם דטובלין צמי גשמים
 וכשיהיה יורד זרם של מי גשמים מן ההר גם כן יהיו טובלים בו
 ולשם פסולים הם מדאורייתא דאין נוטפין מטהרין צוחלים אלא
 צאצורן מדאורייתא וכדכתב הרא"ש על שם רבינו מאיר דמטעם גזירה
 זו אסור לטבול צנורות אף על גב דמדאורייתא שרי דנהרא מכיפיה
 מיצריך אצל לטבול צוחלין דנוטפין הא פשיטא דמדאורייתא אסור לדברי
 הכל וכיון דשאובין כשרים מדאורייתא לפחות כשרובו בהכשר אף לר"ש
 (מקואות פ"ג מ"א) דמתמיר כולו שאזו אם כן שאובין קילי טפי השתא
 יתח' ולא קשה מידי דאף על גב [דפסולין] למעין ואינן מטהרין צוחלין
 דצדאיכא רובא נוטפין פוסלין מדרבנן מכל מקום צרוצן שאובין לא
 פסלו למעין כנ"ל. והצ"י (דף ט"ז: ד"ה ומ"ש) הבין מדברי המרדכי
 דלטבול צוחלין דנוטפין שרי מדאורייתא ואינו פסול אלא דרבנן ושאר
 ליה מאריה דלא עלה זה על דעת המרדכי ולא על דעת שום פוסק
 וכן כתב הרב צהגהות ש"ע (סי' כ"ב) דמי גשמים פסולים על ידי זחילה
 מן המורה אם הם לחוד בלא מעין עכ"ל: **ל**

ח"ה רב ע"ה) דאמר דאפילו לרבינו תם היכא שמינכר שגדל ממי גשמים אין טובלין בו אפילו לרבינו תם דהא ליכא למימר ביה מכיפיה
 מיצריך וכבר נתבאר לעיל (נ"ו ד"ה וטבילה) דכולהו צרוחא לא פירשו כן: **ובד"ה** דמקואות (פרה ריש פ"ט) מעין שהוא יוצא בשנה
 זו מלך זה ושנה זו מלך זה או שהיה רצה צימות הגשמים ומתמעט צימות החמה כשר ע"כ. וכתבתי רבינו שמשון בפרק ח' (מ"ט) דמסכת
 (מקואות) [פרה]: **ובת"ב** עוד הר"ן (שנה ג' ד"ה מיהו, מדיס מ:) על דברי הפוסקים כאצוה דשמואל מיהו איכא מאן דאמר דכי
 חיישינן לריבוי נוטפים על הזחלין דוקא לטבול בהם במקום שלא היחה בהם זחילתו של נהר קודם לכן אצל במקום שהיחה זחילתו מתחלה
 אף על פי שעכשיו רבו נוטפים על הזחלין מותר לטבול בו ומוכח לה מדתנן בפרק קמא דמקואות (מ"ו) מעין שמימיו מועטים שרבו
 עליו מים שאובים שיה למקוה לטהר. באשצורן ולמעין לטהר בכל שהוא ומדקתני שיה למקוה לטהר באשצורן אלמא מקום יש בו שאינו
 מטהר צוחלין שאין עליו דין מעין אלא הרי הוא כמקוה שצריך אשצורן והדר קתני ולמעין להטביל בכל שהוא וצדאי מדקתני דשיה
 למעין להטביל בכל שהוא הוא הדין דמטהר צוחלין כיון דתורת מעין עליו וקשיא רישא אסיפא אלא וצדאי הכי קאמר מעין זה שרבו
 עליו המים שאובים מקומות יש בו שפורת מקוה עליהם וצריך אשצורן והיינו אותם מקומות שהוא זוחל בהם עכשיו מחמת ריבוי הנוטפים
 ולא היה זוחל בו מתחלה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מחמת שהוא אלא הרי הוא כמעין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותם מקום
 שאפילו מתחלה היה זוחל בו למדנו מזה שיש מקום במעין שאפילו נתרצה מחמת נוטפין תורת מעין עליו והיינו מקום שהיה מהלך
 בו מתחלתו והכי איתא בתוספתא (מקואות פ"א ה"ו) דקתני התם מעין שמימיו מועטים וריצה עליו והרחיבו מטהר באשצורן ואינו מטהר
 צוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך מתחלתו והיינו נמי דתנן (צפ"ה) [צפ"ה] דמס' מקואות (מ"ג) מעין שהיה מושך כנדל וריצה
 עליו מים והמשיכו הרי הוא כמו שהיה היה עומד וריצה עליו והמשיכו שיה למקוה לטהר באשצורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא והכי
 פירושו מעין שהוא מושך מעט מעט כנדל זה שהוא שרץ קטן מרובה הרגלים ועכשיו המשיכו בשטף אצל אינו נמשך אלא באותו מקום
 שהיה מהלך בו מתחלתו הרי הוא כמות שהוא. וסיפא קתני דאם היה עומד כלומר - שלא - היה - נמשך - כלל - וריצה - עליו - והמשיכו - שני - דינים - יש
 בו דמקום שלא היה מהלך מתחלתו שיה למקוה שצריך אשצורן והוא הדין שאין מטבילין בו בכל שהוא וצמקום שהיה עומד בתחילה
 שיה למעין להטביל בו בכל שהוא ומינה שהוא מטהר צוחלין נמנא לפי דעת זה שאפילו צומן גשמים שהנהרות רבים אדם טובל צנורות
 שאין מכוזין צחותן מקומות שהן נמשכין והולכין אפילו ציומי תשרי אצל צחותן מקומות שנמשכין ומתרחצין יותר מחמת הגשמים כל היכא
 דאיכא למיחש שרבו הנוטפין על הזחלין אין טובלין בהן אצל היכא שרבו זחלין על הנוטפין אפילו צחותן מקומות שלא היה מהלך שם
 מתחלתו טובלין והיינו הריה דרבי אלעזר צ"ר לדוק בה' (שם מ"ה וצדדיות) שהעיד על הזחלין שרבו על הנוטפין שכשרים ומטהרין צוחלין
 וצדאי אפילו במקום שנתרצה קאמר דאי צחותן מקום שהיה מהלך מתחלתו מאי אסידותיה פשיטא דהכי תיסק אדעתין ששים או שלשה טיפי
 מטר יפסלו פרת מלטבול אלא וצדאי כדאמרן וזהו דעת הראשון ד"ז ו"ל (השגות פ"ט ה"א) אצל דעת הרמב"ם ו"ל (שם) דכי קתני בכל
 הני דאף על פי שרבו עליו הנוטפים דינו כמעין דוקא בשריצה המים צנורות המעין - עצמו - שם - הוא - חשיבות מימיו ומטבילין כל המים
 הבאין עליהן בה' אצל ריבוי במקום משך הנהר למטה כל שרבו נוטפין על הזחלין נפסל כולו ולפי זה איתא מימרא דשמואל כפשטה

ז"ל כתב בענין אחר ואפשר שהוא ע"פ שיטת הרמב"ם [כפרק יט מהלכות שבת הלכה יב] והא דלא מהני יחוד עכ"פ במטבע נראה לי שאין דרך ליחד מטבע לשום דבר ובטלה דעתיה אצל כל אדם, 221 ועיין בשלטי גבורים ודו"ק 222:

בד"ה הקיטע יוצא בקב שלו וכו' והקשה רבינו תם דבמסכת יומא משמע דלכו"ע מנעל הוא וכו' עד סוף הדיבור. והרשב"א ז"ל בחידושי האריך בזה למעניתו וגם מורי זקני בספר מגיני שלמה כתב באריכות ליישב הסוגיא דהכא ודמסכת יומא ושניהם לדבר אחד נתכוונו דסוגיא דהכא היינו כהנך אמוראי דלית להו הך אוקימתא דרבא במסכת יומא, ולפי שראיתי שגם בתוספות ישנים דמסכת יומא האריכו מאוד בענין זה ועיקר השקלא וטריא שייך למסכת יומא לכן הסכמתי בלבי לבאר הסוגיא במס' יומא אם יגזור ה' עלי בחיים:

[סו, א]

בתוספות בד"ה כוורת הקש וכו' וא"ת והכי מטמא לענין מ"מ וכו' הא לא כתיב בפרשה וי"ל דקש נמי השיב של עץ כדאמר פרי שאכל אדם הראשון וכו' אי נמי הך מומאה דרבנן היא עכ"ל. משמע מדבריהם דמעיקרא בלשון קושייתם הוי משמע להו דכל מה דלא כתיב בפרשה אינו טמא במת כלל ובשאר טומאות אף מדרבנן, ולתירוצם הראשון נמי משמע דדוקא בקש מטמא ר' עקיבא דמין עץ הוא ולא בשאר דברים דלא כתיבא בפרשה, ויש לתמוה טובא היאך אפשר לומר כן הא הלכה פסוקה היא בכולה תלמודא דדוקא כלי גללים וכלי אבנים הוא דאין מטמאין לא מד"ת ולא מד"ס וכדאיתא נמי להדיא סוף פרק המצניע, ובסוף פרק קמא דסוכה מיייתי ברייתא דכל החוצלות מטמאין טמא מת ומייתי נמי אידך ברייתא דקתני להדיא [צו, א] מחצלת של שיפה ושל שעם ושל קנה ושל גמי מטמאין טמא מת וחכמים אומרים אף מדרס, וכמה משניות דכלים נמי אשכתן כהאי גוונא טובא בדיני המפץ ושאר כלים וכיוצא בהן דטמאים והרמב"ם ז"ל בחיבורו בהלכות כלים [פרק א' הל"ג] כתב להדיא שכל הכלים שבעולם הן בכלל כלי עץ ע"ש דמשמע דטמאין אפילו מדאורייתא, ולפ"ז אפשר לומר דהא דמטהר ר' יוחנן בן נורי היינו משום שאינו דבר של קיימא וא"כ שיטת התוספות צ"ע ודו"ק:

סליק פירקא

בגמרא אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין וכו' ופרש"י כגון שריון וקסדא ומגפיים וכו'. נראה שהוכרח לפרש כן דאם לא כן אין מקום להך מימרא דרב הכא בשמעתין אבל לפירושו ניחא דשפיר קאי אהך מימרא דרב דלעיל בסמוך שאוסר לצאת נשים בתכשיטין אפילו לחצר ולא תימא דדוקא בהנך אוסר משום דמרגלי בהו ונפקא בהו לרה"ד, וא"כ סד"א היכא דליכא חששא כגון בהנך שאין אסורין אלא משום מראית עין ה"א דשרי קא משמע לן דאפ"ה אסור. מיהו יותר נראה לפרש איפכא והיינו לפי שיטת התוספות דבהנך דלעיל אפילו לרב מותר בחצר מעורבת וכ"ש בבית, משא"כ בהנך דאסורין משום מראית עין דנראה כאילו לובשן למלחמה והוי עובדא דחול ומש"ה אסור אפילו בבית וזה נראה לי עיקר ודו"ק:

[סה, ב]

בתוספות בד"ה שמא ירכו הנוטפים פירוש מי גשמים וכו' ואם תאמר אמאי היישין וכו' לימא קמא קמא בטיל כדאמר בפ"ב דעכו"ם וכו' עד סוף הדיבור. ונראה דקושיא זו היינו לפי שיטת ר"י בעל התוספות וסייעתו שכתבו התוספות בפרק המוכר את הבית [סו, א ד"ה מכלל] ובכמה דוכתי דהך ברייתא דת"כ דאיירי בפסול שאובין ודריש מהיקשא דמים למקוה אינו אלא מדרבנן ואסמכתא בעלמא הוא א"כ משמע דלענין זוחלין ונוטפין נמי מדרבנן, ומש"ה קשיא להו דנימא קמא קמא בטיל משא"כ לפירוש רבינו תם וסייעתו דהאי ברייתא דת"כ פסולה דאורייתא היא, א"כ אין מקום לקושיא זו דשפיר מצנין לחלק בין פסול מקוה דאורייתא ובין יין נסך שהוא מדרבנן, ועיין בתוספות פרק הגוזל [ק, ב בד"ה אומר לו גדור] שהאריכו בזה וע"ש בחידושינו והרשב"א ז"ל בחידושיו בשמעתין האריך בזה ועיין גם כן בלשון הר"ן ודעתי להאריך בהלכות מקואות אי"ה:

פיסקא פורפת על האבן וכו' והאמרת רישא פורפת וכו' אמר אב"י סיפא אתאן למטבע. ופרש"י דמטבע לאו בר טלטול הוא אבל אבן שהוקצה לכך ראוי לטלטול עכ"ל. משמע דבאבן מיהא בהוקצה לכך מאתמול וא"כ לפ"ז ה"מ לשנויי דרישא דפורפת היינו שהוקצה מאתמול וסיפא דלא תפרוף היינו בשלא הוקצה, אלא כיון דלקושטא דמילתא במטבע לא מהני אע"ג דהוקצה מאתמול כמ"ש הטור והש"ע [סימן שג סעיף כב] מש"ה מוקי לה אב"י כהכי, 220 מיהו הר"ן

220. ובחידושי רעק"א כתב דאבן שהיא עגולה דאורחיה בהכי משויה מהני יחוד לשבת אחת כ"כ מג"א סי' שח סמ"ז, אבל יחוד לעולם מהני גם במטבע (ועיין ראש יוסף). 221. וה"ל הר"ן: "סיפא וכו' פירוש דאין ייחוד מועיל למטבע דאיירי דהשיב ודאי אין ייחודו כלום". 222. ועיין ספר תוספת שבת סי' שג סקמ"ז, שהעיר בדברי שלטי גבורים.